การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

พระอนุวัฒน์ สุวฒฺฑโน (พระธาตุ)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครอง
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2566

การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

พระอนุวัฒน์ สุวฒฺฑโน (พระธาตุ)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครอง
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2566
(ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

AN APPLICATION OF KHARAVASADHARMMA PRINCIPLE AND LEADERSHIP OF LOCAL POLITICIANS, RAM DAENG SUB-DISTRICT, SINGHANAKHON DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

PHRAANUWAT SUWATTANO (PRATHAT)

A THEMATIC PAPER SUBMTTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF POLITICAL SCIENCE
PROGRAM IN GOVERNMENT
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
2023

(COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY)

หัวข้อสารนิพนธ์	:	การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
ชื่อนักศึกษา	:	พระอนุวัฒน์ พระธาตุ (สุวฒฺฑโน)
ชื่อปริญญา	:	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	:	การปกครอง
ปีพุทธศักราช	:	2566
อาจารย์ที่ปรึกษา	:	ดร. สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	:	รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง

คณบดีคณะสังคมศาสตร์ .....
(พระครูปลัดสุวัฑฒนพรหมจริยคุณ)

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ :

ประธานกรรมการ .....
(พระครูอรุณสุตาลังการ, รองศาสตราจารย์ ดร.)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก) .....
(ดร. สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร)

กรรมการ/อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....
(รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว)

กรรมการ .....
(ดร. สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา)

กรรมการ .....
(พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร.)

(ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

Thematic Topic	:	An Application of Kharavasadharmma Principle and Leadership of Local Politicians, Ram Daeng Sub-District, Singhanakhon District, Songkhla Province
Student's Name	:	PhraAnuwat Suwattano (Prathat)
Degree Sought	:	Master of Political Science
Program	:	Government
Anno Domini	:	2023
Advisor	:	Dr. Supreecha Chamnanphuttiphon
Co-Advisor	:	Assoc. Prof. Dr. Kantaphon Nuthongkaew

Accepted by the Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Master of Political Science (Government)

Dean of Faculty of Social Sciences .....
(Phrakhrupaladsuwatthanaphromajariyakhun)

Thematic Committee :

Chairman .....
(Phrakhruarunsutalangkarn, Assoc. Prof. Dr.)

Member (Advisor) .....
(Dr. Supreecha Chamnanphuttiphon)

Member/Co-Advisor .....
(Assoc. Prof. Dr. Kantaphon Nuthongkaew)

Member .....
(Dr. Sitthipong Sitthiphataraprabha)

Member .....
(Phramaha Ekkawin Piyaweero, Dr.)

(Copyright of Mahamakut Buddhist University)

บทคัดย่อ

หัวข้อสารนิพนธ์	:	**การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา**
ชื่อนักศึกษา	:	**พระอนุวัฒน์ พระธาตุ (สุวฒฺฑโน)**
ชื่อปริญญา	:	**รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**
สาขาวิชา	:	**การปกครอง**
ปีพุทธศักราช	:	**2566**
อาจารย์ที่ปรึกษา	:	**ดร. สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร**
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	:	**รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว**

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 2. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (**Quantitative Research**) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 291 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (**Frequency**) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (**S.D.**)

ผลการวิจัย พบว่า :

1. การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ทั้ง 4 ด้าน โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.82, *S.D.*= 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านสัจจะ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับในระดับมากสุด ($\bar{X}$= 3.87, *S.D.*= 0.50) รองลงมา คือ ด้านขันติ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.85, *S.D.*= 0.47) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านจาคะ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.81, *S.D.*= 0.47) ตามลำดับ

2. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่า ต้องการให้ผู้นำท้องถิ่นมีความชัดเจนด้านการดำเนินงานตามนโยบายและการกำหนดทิศทางขององค์กรให้ชัดเจน มีความถี่จำนวน 26 คน รองลงมาคือ ควรมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารงานให้มีความเจริญก้าวหน้าอยู่เสมอและควรมีการควบคุมอารมณ์ไม่อ่อนไหวต่อต่อคำพูด ความถี่จำนวน 15 คน และความถี่น้อยที่สุด ปฏิบัติตนโดยไม่ย่อท้อต่อความ

ยากลำบาก มุ่งมั่นต่อจุดหมายปลายทางที่วางไว้และควรทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร ความถี่จำนวน 11 คน ตามลำดับ

คำสำคัญ : ฆราวาสธรรม 4, ภาวะผู้นำ

ABSTRACT

Thematic Topic	:	**An Application of Kharavasadharmma Principle and Leadership of Local Politicians, Ram Daeng Sub-district, Singhanakhon District, Songkhla Province**
Student's Name	:	**PhraAnuwat Suwattano (Prathat)**
Degree Sought	:	**Master of Political Science**
Program	:	**Government**
Anno Domini	:	**2023**
Advisor	:	**Dr. Supreecha Chamnanputtiphon**
Co-Advisor	:	**Assoc. Prof. Dr. Kantaphon Nuthongkaew**

This thematic has the objectives as follows; 1) to study the application of **Kharavasadharmma principle** and the leadership of local politicians in Tambon Ram Daeng, Singhanakhon district, Songkhla province; 2) to study the guideline for integration of **Kharavasadharmma principle** and the leadership of local politicians in Tambon Ram Daeng, Singhanakhon district, Songkhla province. This research is a quantitative research. The sample group used in the research was 291 people. The tools used in the research were the frequenc, the percentage, mean, and the standard deviation.

The results of the research found that;

1. An Application of Kharavasadharmma principle and leadership of local politicians, Ram Daeng sub-district, by overall, all 4 aspects had a high average level. ($\bar{x}$= 3.82*, S.D.*= 0.43). Considering each side in order of average from highest to lowest found that the side with the highest mean is Succa side the average is at the highest level. ($\bar{x}$= 3.87*, S.D.*= 0.50) followed by the Khanti the average is at a high level. ($\bar{x}$= 3.85*, S.D.*= 0.47) and the side with the lowest mean is the Caga side. The average is at a high level. ($\bar{x}$= 3.81*, S.D.*= 0.47) respectively.

2. Guidelines for application of Kharavasadharmma principle and leadership of local politicians, Ram Daeng sub-district, found that requirement of local leaders to have clarity on the implementation of the policy and clearly set the direction of the organization. There were 26 persons were followed by the management system should be developed and changed to make progress at all times and there should be a control over emotions, not sensitive to words in number of 15 persons and minimal frequency conduct oneself without giving up in the face of difficulties stay committed to the destination setting and should carry out their work with diligence in number of 11 persons respectively.

Keywords: Kharavasadharmma 4, Leadership

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... **จ**

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... **ช**

กิตติกรรมประกาศ ..... **ฌ**

สารบัญ ..... **ญ**

สารบัญตาราง ..... **ฎ**

สารบัญแผนภูมิ ..... **ฐ**

สารบัญภาพ ..... **ฑ**

บทที่

1 บทนำ **1**

1.1.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

1.2.คำถามการวิจัย 3

1.3.วัตถุประสงค์ของการวิจัย 3

1.4.ขอบเขตการวิจัย 3

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 4

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย 4

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง **7**

2.1 หลักพุทธธรรมฆราวาสธรรมและแนวคิดเกี่ยวกับหลักฆราวาสธรรม 4 7

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ 21

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น 32

2.4 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตำบลรำแดง 37

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 46

2.6 สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย 52

3 วิธีดำเนินการวิจัย **53**

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 53

3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง 53

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง 53
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 54
3.4 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 55
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล 55
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล 56
3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 56

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 58

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 58
4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล 58
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 59
4.4 สรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 66

บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 67

5.1 สรุปผลการวิจัย 68
5.2 อภิปรายผลการวิจัย 70
5.3 ข้อเสนอแนะ 72

บรรณานุกรม 74

ภาคผนวก 79

ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย 80
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย 82
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย 86
ภาคผนวก ง หนังสือรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ 88
ภาคผนวก จ แบบสอบถาม 90
ภาคผนวก ฉ ตารางแสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 95

ประวัติผู้วิจัย 101

สารบัญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

ตารางที่ 2.1 การแบ่งเขตการปกครอง 40
ตารางที่ 2.2 ตารางแสดงจำนวนประชากร 40
ตารางที่ 2.3 ตารางข้อมูลด้านการประมง 43
ตารางที่ 2.4 ข้อมูลการท่องเที่ยว 44
ตารางที่ 2.5 การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ 44
ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละกลุ่มตัวอย่างของสถานะภาพส่วนบุคคล 59
ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยรวมมี 4 ด้าน 61
ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลังฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 62
ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลังฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 63
ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อ64 การประยุกต์ใช้หลังฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 64
ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลังฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 65
ตารางที่ 4.7 สรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 66

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ **หน้า**

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย 52

สารบัญภาพ

ภาพที่ **หน้า**

2.1 แผนที่ตำบลรำแดง 38

สารบัญคำย่อ

สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการอ้างอิงได้ใช้ชื่อย่อของคำภีร์พระไตรปิฎกไว้ในเชิงอรรถของงานวิจัย ซึ่งชื่อย่อนี้มีคำเต็ม ดังนี้

คำย่อ	**คำเต็ม**		
พระสุตตันตปิฎก			
ส.ส.	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค
ที.ม.	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค
ที.ปา.	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค

สำหรับการอ้างตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อคัมภีร์ ผู้วิจัยใช้แบบ 3 ตอน และ 2 ตอน คือ

1. เลขเล่ม / เลขข้อ /เลขหน้า ตัวอย่างเช่น องฺเอก. 20/59/10. หมายถึง พระสุตตันตปิฎก องฺคุตฺตรนิกาย เอกกนิปาต เล่มที่ 20 ข้อที่ 59 หน้า 10

2. เลขเล่ม / เลขหน้า / ตัวอย่างเช่น ขุ.ขุ.อ. 1/17-18 หมายถึง พระไตรปิฎกอรรถกถาแปล ปรมตฺถโชติกา ขุทฺทกปาฐฏฺฐกถา เล่ม 1 หน้า 17-18 เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ลงได้ด้วยการความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช ขอกราบขอบพระคุณ พระครูสิริธรรมาภิรัต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว, รองศาสตราจารย์ ดร. เดชชาติ ตรีทรัพย์, ดร. สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร และอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัย อีกทั้งได้สละเวลาในการชี้แนะแนวทางตลอดจนการตรวจแก้ไขจนสำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณท่าน ดร. สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้คำปรึกษาตลอดจนตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาของสารนิพนธ์ฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดียิ่ง

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช ที่ได้อนุเคราะห์อำนวยความสะดวกช่วยเหลือด้านต่าง ๆ และเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ที่ได้ประสิทธ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดจนนักศึกษา สาขาวิชาการปกครองทุกท่าน ที่กรุณาให้กำลังใจรวมทั้งความห่วงใยที่มอบให้ผู้วิจัยตลอดมา

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีความรู้ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์เป็นอย่างยิ่ง

คุณงามความดีและประโยชน์อันใดอันเกิดจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอใช้เป็นเครื่องสักการบูชาคุณพระรัตนตรัย พระคุณของมารดา บิดา ครูอาจารย์ ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ที่มีคุณค่ายิ่ง รวมถึงเพื่อนนักศึกษาที่ช่วยเหลือ เป็นกำลังใจในการทำสารนิพนธ์ และขอขอบคุณทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวถึงที่มีส่วนช่วยเหลือให้การทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ลุล่วงไปด้วยดีมา ณ โอกาสนี้

พระอนุวัฒน์ สุวฒฺฑโน (พระธาตุ)

บทที่ 1
บทนำ

1.1.ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประเทศไทยได้ดำเนินการปฏิรูปภาครัฐ ด้วยการลดขนาดของรัฐบาล ในส่วนกลาง การกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและชุมชน เพื่อให้ประชาสังคมมีความเข้มแข็งขึ้น การลดลำดับชั้นบังคับบัญชาที่ยุ่งยากเพื่อให้บริการประชาชนอย่างมีอิสระและยืดหยุ่น เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการภาครัฐ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวเป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการที่ดีและการจัดการภาครัฐแนวใหม่ โดยเชื่อว่าการดำเนินงานภาครัฐสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ แต่อย่างไรก็ตามในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปรากฏข่าวสารสื่อมวลชนทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์และสื่ออื่น ๆ ว่ามีการทุจริตคอรัปชั่นหลายรูปแบบในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังที่นักวิชาการได้วิเคราะห์พัฒนาการของการปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440–2540 เริ่มตั้งแต่สมัยรัชกำรที่ 5 การเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งมักเกิดจากคำสั่งและความต้องการจากเบื้องบนลงมา (Top-down approach) ประชาชนในท้องถิ่นไม่ได้มีส่วนร่วมผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ผู้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการต่าง ๆ จึงกลายเป็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและญาติมิตร เกิดเป็นวิกฤติกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ผลลัพธ์ก็คือ หน่วยงานแต่ละหน่วยงานและบุคคลแต่ละบุคคลต่างก็มุ่งทำงานเฉพาะส่วนของตนไม่ได้มุ่งเน้นให้มีการประสานงานและบูรณาการกับหน่วยงานหรือบุคคลอื่น ๆ จึงทำให้การบริหารไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร

องค์การบริหารส่วนตำบลรำแดง จังหวัดสงขลา เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชน มีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงิน การคลังและงบประมาณ บริหารงานให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยการใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542 ซึ่งประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่าและประชาชนมีส่วนร่วม โดยมุ่งสร้างองค์กรให้เป็นไปตามหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีประชาชนเป็นเป้าหมายสูงสุดในการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การที่จะบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพนั้นจะต้อง

ตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยยึดหลักฆราวาสธรรมนับเป็นเรื่องที่ท้าทาย เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้

ชิดกับประชาชน และมีภารกิจสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและให้บริการประชาชนในระดับท้องถิ่น ดังนั้น การนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารจึงถือว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถทำให้การตรวจสอบเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิผลและเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารอย่างแท้จริง

ผู้นำจึงจำเป็นต้องมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและเหมาะสมที่จะนำมาใช้บริหารองค์กรและให้บริการประชาชนนั้นในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สามารถส่งเสริมสนับสนุนได้หลายประการหลักธรรมที่ส่งเสริมด้านการให้บริการโดยเฉพาะหลักฆราวาสธรรม 4 คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ การทำงานย่อมควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพคนให้มีความรู้ ทักษะความสามารถทั้งจิตใจ ร่างกาย โดยเฉพาะภาวะของความเป็นผู้นำ ที่จะต้องมีการคิดวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” รอบคอบ ทุกมิติอย่างสมดุล เพียบพร้อมทั้งด้าน “คุณธรรม”และ“ความรู้” ด้วยจิตสำนึกรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถตัดสินใจในการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต อดทน ขยันหมั่นเพียร อันจะเป็น “ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี” ให้คนพร้อมเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่นและสังคมที่สงบสันติสุข มีเสถียรภาพและเป็นธรรม ในการดำรงชีวิตและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน นำไปสู่สังคมที่ร่มเย็นเป็นสุข จึงทำให้การดำเนินชีวิตมีความสุข การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมให้มีความสุขควรต้องยึดหลักพุทธธรรมสำหรับการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ที่เรียกว่า หลักฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ในการพัฒนาเยาวชนมีอยู่ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณวุฒิ คือให้มีความรู้ 2) ด้านคุณภาพ คือให้มีความสามารถ และ 3) ด้านคุณธรรม คือให้มีความดีประจำใจ

ผู้วิจัยจึงได้นำหลักฆราวาสธรรม ที่เป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นเครื่องกำกับในการบริหารงานทุกด้านย่อมเป็นการประสานความเชื่อ แนวคิดในเชิงจริยธรรมของสังคม เข้ากับการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งในการประยุกต์ใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในองค์การบริหารส่วนตำบลรำแดง เพราะการบริหารงานใดก็ตามจะประสบผลสำเร็จนั้นต้องใช้ความรู้คู่คุณธรรม ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา การวิจัยครั้งนี้จึงมีความมุ่งหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านจิตใจแก่ผู้นำให้มีพื้นฐานการพัฒนาคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ตามหลักฆราวาสธรรม 4 สำหรับไปใช้เป็นแนวทางในการปกครองและดำเนินชีวิต ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมต่อไป

1.2. คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีคำถามการวิจัย 4 ข้อ ดังนี้

1.2.1. การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา อยู่ระดับใด

1.2.2. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นอย่างไร

1.3.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

1.3.2. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

1.4.ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยมีหมู่บ้านทั้งหมด 7 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด 2,747 คน (ที่มา: สำนักงานทะเบียนอำเภอสิงหนคร ณ วันที่ 10 กันยายน 2564)

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษา การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ประกอบไปด้วย 4 ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ

1. ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา รายได้

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นบนฐานของหลักฆราวาสธรรม ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 4 ด้าน ซึ่งได้แก่ 1) สัจจะ 2)

ด้านทมะ 3) ด้านขันติ และ 4) ด้านจาคะ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลรำแดง กำนันตำบลรำแดง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 1 ถึง 7 ของตำบลรำแดง

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ เขตการปกครองตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2565 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2566

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบถึงการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

1.5.2 ทราบถึงแนวทางการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ที่มีเพศ อายุ วุฒิการ และรายรับทางครอบครัวต่างกัน

1.5.3 สามารถนำหลักฆราวาสธรรมไปใช้พัฒนาตน เพื่อการดำเนินงานได้ดี และถูกต้อง

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การประยุกต์ การประยุกต์ หมายถึง การนำบางสิ่งมาใช้ประโยชน์ โดยปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสภาวะที่เฉพาะเจาะจง

ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถพฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลหนึ่งที่จะชักนำ จูงใจ ต่อบุคคลอื่น ผู้ร่วมงาน ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการกำหนดแนวทางของกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันของผู้นำหรือนักการเมืองท้องถิ่น ในพื้นที่ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

นักการเมืองท้องถิ่น หมายถึง การเมืองที่ประชาชนเลือกนักการเมืองท้องถิ่นเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในที่นี้ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ฆราวาสธรรม 4 ประกอบด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ได้กล่าวว่า ฆราวาสธรรมเป็นธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นฆราวาสที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีคุณธรรม และยังได้ให้ความหมายพร้อมทั้งอธิบายถึงความหมายของฆราวาสธรรมแต่ละข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 สัจจะ หมายถึง ความสัตย์ ความซื่อ แบ่งตามศัพท์ได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. มีความจริง คือ ไม่เล่น

2. มีความตรง คือ ความประพฤติทางกาย วาจาตรง ไม่บิดพลิ้ว ไม่บ่ายเบี่ยง

3. มีความแท้แท้ คือ ไม่เหลวไหล

ในทางปฏิบัติ สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ คือ ถ้าทำอะไรแล้ว ทุ่มหมดตัว ซึ่งถ้าแบ่งในทางปฏิบัติ จะแบ่งได้ 5 ลักษณะ คือ

1. จริงต่อหน้าที่ คือ ไม่ว่าตนเองมีหน้าที่อะไร ก็ทุ่มเทและทำหน้าที่นั้นให้ดีที่สุด

2. จริงต่อการงาน คือ ถ้าได้รับมอบหมายงานอะไรมาก็ตามที ก็ตั้งใจทำให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ แม้ว่างานนั้นจะไม่ใช่งานที่สำคัญหรืองานที่ใหญ่โตก็ตามที

3. จริงใจกับเวลา หมายถึง ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ให้คุ้มค่ามากที่สุด

4. จริงต่อบุคคล หมายถึง คบกับใครก็ต้องมีความจริงใจ ไม่ใช่คบเพื่อหวังผลประโยชน์

5. ตรงต่อความดี หมายถึง ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม จะต้องมีคุณธรรมคอยกำกับอยู่เสมอไม่ทำให้คนอื่นได้รับความเดือนร้อน

ข้อที่ 2 ทมะ หมายถึง พยายามปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ขจัดนิสัยที่ไม่ดีออกไปเสียจากตนเอง พยายามฝึกหัดบังคับใจตนเอง โดยเริ่มจากบังคับทีละเล็กทีละน้อย เมื่อทำบ่อยๆ ครั้งก็จะทำให้เกิดเป็นนิสัย

ข้อที่ 3 ขันติ คือ ความอดทน ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงถึงความเข้มแข็งทางจิตใจขันติมี 4 ลักษณะคือ

1. อดทนต่อความลาบากตรากตรำได้แก่อดทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศภูมิประเทศที่ทุรกันดารสามารถอดทนได้ไม่ย่อท้อ

2. อดทนต่อความทุกขเวทนาคืออดทนต่อความเจ็บไข้ได้ป่วย

3. อดทนต่อความเจ็บใจคืออดทนต่อการกระทบกระเทือนเปรียบเปรยการทำให้เจ็บอกเจ็บใจ

4. อดทนต่ออำนาจกิเลศคือการไม่เอาแต่ใจตนเองไม่ยอมสบายต่อความฟุ้งเฟ้อต่างๆ และเป็นข้อที่ต้องใช้ความอดทนมากที่สุด

ข้อที่ 4 จาคะ หมายถึง ความเสยีสละ ตัดใจ ตัดกรรมสิทธิข์องตน ตัดความยึดถือ ความเสียสละมี 2 นัย คือ

1. สละวัตถุ หมายถึง การแบ่งปันกันกิน แบ่งปันกันใช้ รวมทั้งการทำบุญให้ทาน

2. สละอารมณ์ หมายถึง ไม่ผูกโกรธใคร ไม่พยาบาท

การฝึกคุณธรรมทั้ง 4 ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ อย่างสม่ำเสมอ ก็จะเป็นผู้ที่มีจิตใจผ่องใส แม้จะเป็นฆราวาสก็จะมีความศักดิ์สิทธิ์ในตัว ในที่นี้ได้แก่ผู้นำการปกครองท้องถิ่นตำบลรำแดง

อายุ หมายถึง อายุของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับสารนิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งเป็น 4 ช่วง คือ 1) อายุ 20–30 ปี, 2) 31–40 ปี, 3) 41–50 ปี และ 4) 51 ปีขึ้นไป

เพศ หมายถึง เพศที่กำเนิดตามธรรมชาติที่เป็นลักษณะทางกายภาพที่ถูกกำหนดจากชีววิทยา ได้แก่ เพศชาย และเพศหญิง

วุฒิการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับสารนิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ 1) ต่ำกว่ามัธยมศึกษา 2) ต่ำกว่าปริญญารี และ 3) ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป

รายได้ของครอบครัว หมายถึง เงินที่ทุกคนในครอบครัวหาได้รวมกัน เป็นรายได้ที่แต่ละครอบครัวหามาได้นั้นแต่ละครอบครัวนำมาใช้จ่ายในการดำรงชีวิต

อาชีพ หมายถึง อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับสารนิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 5 อาชีพ คือ 1) นักเรียน นิสิต นักศึกษา 2) รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ 3) ธุรกิจส่วนตัวหรือค้าขาย 4) เกษตรกรรมนักเรียน 5) อื่น ๆ

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ครั้งนี้ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการวิจัย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป็นที่ยอมรับในวงวิชการ ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.5.การเก็บรวบรมข้อมูล

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

3.7สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 **ประชากร** ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ทั้ง ๗ หมู่บ้าน ประกอบไปด้วย หมู่ที่ 1 บ้านหนองโด, หมู่ที่ 2 บ้านขมวน, หมู่ที่ 3 บ้านรำแดง , หมู่ที่ 4 บ้านหนองโอย, หมู่ที่ 5 บ้านนอก, หมู่ที่ 6 บ้านรำแดง (หน้าแค), และหมู่ที่ 7 บ้านป่าขวาง มีจำนวนประชากรอาศัยทั้งหมด 2,747 คน แยกเป็นชาย 1,340 คนเป็นหญิง 1,407 คน (ข้อมูลจากสำนักงานทะเบียนอำเภอสิงหนคร ณ วันที่ 10 กันยายน 2564)

3.1.2 **กลุ่มตัวอย่าง** ได้แก่ หาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง 291 คน ดังนี้ เทคนิควีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างคือ ให้วิธีการสุ่มตามลำดับชั้น แบบสัดส่วนโดยเทียบบรรญัติไตรยางค์ และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simpie Random Sampling)

3.2 เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง

วิธีการสุ่มตัวอย่าง ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simpie Random Sampling) ด้วยการจับฉลาก โดยเขียนรายชื่อใส่กล่องกระดาษคละกัน แล้วจับฉลากได้กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ 291 ราย จาก 1,208 ราย แล้วทำการแจกตามรายชื่อจนครบ 291 ราย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ในเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยให้เลือกตอบมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (checklist) จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scales) ชนิด 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมี 4 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1. สัจจะ ความซื่อตรง จำนวน 5 ข้อ
ด้านที่ 2. ทมะ การฝึกตน จำนวน 5 ข้อ
ด้านที่ 3. ขันติ ความอดทน จำนวน 5 ข้อ
ด้านที่ 4. จาคะ ความเสียสละ จำนวน 5 ข้อ

ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์วัดระดับความคิดเห็นของการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scales) ของลิเคอร์ท (Likert) มี 5 ระดับซึ่งมีความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.51-5.00 หมายถึง มีการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51-4.50 หมายถึง มีการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51-3.50 หมายถึง มีการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51-2.50 หมายถึง มีการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.50 หมายถึง มีการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ในด้านต่าง ๆ 4 ด้าน คือ

ด้านที่ 1. สัจจะ ความซื่อตรง
ด้านที่ 2. ทมะ การฝึกตน
ด้านที่ 3. ขันติ ความอดทน
ด้านที่ 4. จาคะ ความเสียสละ

3.4 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัย

2. วิเคราะห์ข้อมูลในการสร้างเครื่องมือเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา มี 4 ด้าน คือ ด้านสัจจะ ด้านทมะ ด้านขันติ ด้านจาคะ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างเครื่องมือ ปฏิบัติในการดำเนินชีวิต 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสัจจะ ด้านทมะ ด้านขันติ ด้านจาคะ จำนวน 1 ชุด ประกอบด้วย 3 ตอน

4. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจสอบ ความชัดเจนของคำถามเพื่อให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในข้อบกพร่อง

5. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) เพื่อหาความสอดคล้องในด้านโครงสร้าง ความเที่ยงตรงในด้านเนื้อหา ความเหมาะสม ความชัดเจนและความถูกต้องของการใช้ภาษาแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ (index of item objective congruence: IOC) โดยพิจารณาความเที่ยงตรงจากดัชนีความสอดคล้อง คือ เกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าเท่ากับ 1 จำนวน 40 ข้อ

6. นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงจากคำแนะนาของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วไปทดลองใช้(tryout) กับประชาชน ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (α-coefficient)ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

7. นำผลที่ได้มาพิจารณาปรับปรุง ขอคำแนะนาจากอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระและจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดาเนินการรวบรวมข้อมูลตามลาดับดังนี้

1. นำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากสำนักงานบัณฑิต วิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ถึงผู้นำชุมชนเพื่อให้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการลงพื้นที่แจกแบบสอบถามโดยตนเอง จำนวน 291 ชุด โดยกำหนดเวลาในการตอบแบบสอบถามและกลับคืนให้ผู้วิจัย ภายใน 3 วัน และผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเอง ได้รับกลับคืนมา 291 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับตอบคืนจากประชาชนในพื้นที่ มาตรวจสอบความถูกต้องและมีความสมบูรณ์ในการตอบ

2. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมดมาจัดระเบียบข้อมูล ลงรหัส และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่(frequency) และหาค่าร้อยละ (percentage)

4. วิเคราะห์ระดับการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา และวิเคราะห์ข้อมูลระดับการปฏิบัติโดยนามาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จำแนกเป็นรายข้อ รายด้านและรวมทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสต์ (Best, 1981, p. 195) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) 4.51-5.00 หมายถึง มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) 3.51-4.50 หมายถึง มาก

คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) 2.51-3.50 หมายถึง ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) 1.51-2.50 หมายถึง น้อย

คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) 1.00-1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

5. การเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา มี 4 ด้าน คือ ด้านสัจจะ ด้านทมะ ด้านขันติ ด้านจาคะ วิเคราะห์ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยได้ใช้สถิติในการศึกษา ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าร้อยละ โดยใช้สูตร

$$P = \frac{f}{n} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ

f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ

n แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

1.2 ค่าเฉลี่ย โดยใช้สูตร

$$(\overline{x}) = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ = คะแนนเฉลี่ย

$\sum x$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n = จำนวนของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร

$$(\overline{x}) \quad \text{S.D.} = \frac{\sqrt{n\sum x2-(\sum x)2}}{n(n-1)}$$

เมื่อ S.D. = ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X = ค่าคะแนนแต่ละตัว

n = จำนวนข้อมูลทั้งหมด

$\sum 2$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum x2$ = ผลรวมของคะแนนยกกำลังสอง

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง

2.2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบัค

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

3.1 ทดสอบความแตกต่างของผู้นำ t-test

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอหัวข้อดังต่อไปนี้

2.1 หลักฆรวาสธรรม และ แนวคิดเกี่ยวกับหลักฆราวาสธรรม 4

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

2.4 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตำบลรำแดง

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6 สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 หลักพุทธธรรมฆรวาสธรรม และ แนวคิดเกี่ยวกับหลักฆราวาสธรรม 4

2.1.1 ความหมายของหลักพุทธธรรม

หลักพุทธธรรมเป็นกระบวนการที่สามารถเรียนรู้ และนำไปประยุกต์ใช้ได้โดยอาศัยประสบการณ์ที่ต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงมีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของหลักพุทธธรรมไว้ดังนี้

ประเวศ วะสี (2559, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของพุทธธรรมไว้ว่า ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบนั้น คำว่า “ค้นพบ” ย่อมหมายถึง “ธรรม” เป็นสิ่งที่มีอยู่เดิม มีมาก่อน ไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมพระพุทธองค์ แต่เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นก่อนที่พระพุทธองค์จะตรัสรู้ อาจพอกล่าวได้ว่า การเรียนรู้ธรรม ก็คือการรับรู้ธรรมดาโลก เรียนรู้สิ่งที่เป็นปกติที่มีบ่อเกิดที่มาว่ามาอย่างไร และไปอย่างไร เพราะหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ตรัสสอนไว้กว่าสองพันปีที่ผ่านมานั้นเป็น “สัจธรรม” เพราะ “คนเราจะล่วงพ้นความทุกข์ได้ เพราะความเพียรในการทาความดี” ผู้ใส่ใจในธรรมเท่านั้นถึงจะรู้ถ่องแท้

อรรรพ โยนิจ (2559, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของพุทธธรรมไว้ว่า พุทธธรรมเป็นธรรมที่เป็นอุปกรณ์เปรียบเหมือนยานพาหนะ เป็นธรรมที่คงตัวและปรับได้ เป็นกุศลธรรมและอกุศลธรรม ซึ่งธรรมะตามที่ได้ศึกษามาแล้วมีความหมายว่า เป็นธรรมชาติ หรือเป็นสิ่งพื้น ๆ ที่มีอยู่ในตัวของแต่ละคนเมื่อครั้งพระพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมหรือเข้าถึงหลักธรรมชาติแล้ว พระองค์ก็ทรงนำกฎของธรรมชาติมาตีแผ่ให้เห็นสภาพที่เป็นจริง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2560, หน้า 6-10) ได้ให้ความหมายของหลักพุทธธรรมไว้ดังนี้

1. พุทธธรรมเป็นธรรมของพระพุทธเจ้า พระคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า ในคัมภีร์มหา-นิทเทศระบุไว้มี 6 ประการ ดังนี้

1.1 กายกรรมทุกอย่างของพระพุทธเจ้าเป็นไปตามพระญาณ (จะทำอะไรทำด้วยปัญญาด้วยความรู้ความเข้าใจ)

1.2 วจีกรรมทุกอย่าง เป็นไปตามพระญาณ

1.3 มโนกรรมทุกอย่าง เป็นไปตามพระญาณ

1.4 ทรงมีพระญาณ ไม่ติดขัดในอดีต

1.5 ทรงมีพระญาณ ไม่ติดขัดในปัจจุบัน

2. ธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้า คือ บารมี 10 (ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา)

3. ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ เช่น สติปัฏฐาน 4 (กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนาจิตตานุปัสสนา ธัมมานุปัสสนา) มรรคมีองค์ 8 (สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมา-กัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ) ขันธ์ 5 (รูป เวทนา สัญญา สังขารวิญญาณ) ปัจจัย 24 (ลักษณะหรืออาการแห่งความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทั้งหลาย ที่สิ่งหนึ่งหรือสภาว-ธรรมอย่างหนึ่งเป็นองค์ประกอบที่ช่วยเอื้อ เกื้อหนุน ค้ำจุน เป็นเหตุหรือเป็นเงื่อนไขให้สิ่งอื่นหรือสภาวธรรมอย่างอื่นเกิดขึ้น คงอยู่ หรือเป็นไปอย่างใดอย่างหนึ่ง) เป็นต้น

สุภาคย์ อินทองคง (2550, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของคาว่า “พุทธธรรม” หรือ “พระธรรม” คือ ธรรมะของพระพุทธเจ้านั้น มีมากมายถึง 84,000 พระธรรมขันธ์ เกี่ยวกับความจริงตามธรรมชาติของมนุษย์ที่มีทั้งความทุกข์ และวิธีการดับทุกข์ คำว่า “หลักพุทธธรรม” ในที่นี้หมายถึงหลักธรรมคาสอน ที่เชื่อกันว่า เป็นผลแห่งการค้นคว้า เป็นภูมิรู้ ภูมิปัญญา ของพระพุทธองค์ ที่ถูกถ่ายทอดสืบต่อมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2550 ปี แล้ว และได้ชื่อว่า เป็นภูมิปัญญาโลก เป็นภูมิปัญญาของมนุษยชาติ เป็นมรดกโลก ที่หาค่ามิได้ “พุทธธรรม หรือ พระธรรม” หมายถึง ธรรม ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงค้นพบและนำออกเผยแผ่ หรือคำสอนของพระพุทธเจ้า เกี่ยวกับความจริงตามธรรมชาติของทุกข์และวิธีการดับทุกข์ พุทธธรรม ของพระพุทธเจ้านั้นแต่เริ่มสืบทอดกันด้วยวิธีท่องจำแบบปากต่อปาก สมัยต่อมาจึงได้มีการบันทึกไว้เป็นตัวอักษร คัมภีร์ที่บันทึกพุทธธรรมนั้น เรียกว่า พระไตรปิฎก และมีคำอธิบายจัดไว้เป็นหมวดคัมภีร์ เรียกชื่อต่าง ๆ อาทิ อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา เป็นต้น

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเดโช) (2551, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของพุทธธรรมไว้ว่า เป็นคำอธิบายคำสอนของพุทธศาสนาที่สมบูรณ์ที่สุดในโลกและเป็นวิชาการที่สุดในบรรดางานเขียน

ทางพระพุทธศาสนาในเมืองไทยในปัจจุบันนี้ พุทธธรรมนั้นเป็นการรวบรวมคาสอนของพระพุทธศาสนาให้เป็นระบบอย่างที่คนในปัจจุบันเข้าใจได้ง่าย

สรุปได้ว่า หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมที่มีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนเราทุกคนที่สั่งสอนให้คนเราประพฤติดี ปฏิบัติชอบและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับบุคคลและสถานการณ์ เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและสร้างความสงบสุขในสังคม

2.1.2 ความสำคัญของหลักพุทธธรรม

ความสำคัญของหลักพุทธธรรมเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นจึงมีนักวิชากาและนักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของความสำคัญของหลักพุทธธรรมไว้ดังนี้

พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ (2560, หน้า 9) กล่าวถึงความสำคัญของหลักพุทธธรรมว่า การนำพุทธธรรมมาชี้นาการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญาความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามนัยแห่งมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม) ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 นั้น จะต้องคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ วิถีชีวิต สุขภาพกาย สุขภาพจิต และคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เป็นสำคัญ เป็นศูนย์กลางในการดำเนินการเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนา ส่งเสริมมนุษย์ให้มีชีวิตอย่างเป็นสุข สงบ และร่มเย็น การที่จะใช้พุทธธรรมนำการศึกษาอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพจะต้องทำความเข้าใจประเด็นเหล่านี้กันอย่างถ่องแท้

1. ศึกษาทำความเข้าใจพุทธธรรมอย่างถ่องแท้ ทุกแง่ทุกมุม จนสามารถค้นพบวิถีทางและวิธีการที่จะมาใช้กับชีวิตและเรื่องราวอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตอย่างถูกต้อง

2. ในการปฏิรูปการศึกษาควรดำเนินการโดยใช้หลักแห่งอริยสัจสี่ และปฏิจจสมุปบาทเป็นแสงสว่างนำทางเพื่อจะได้รู้ปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาชัดเจน ถูกต้องตามความเป็นจริงว่า อะไรคือปัญหา อะไรคือวิกฤต อะไรคือที่มาของปัญหา วิกฤตแก้ไขได้หรือไม่ ถ้าแก้ไขจะแก้ไขอย่างไร แก้ไขทั้งหมดหรือเป็นบางจุด อะไรคือโอกาส อะไรต้องแก้ไขในระยะสั้น อะไรต้องแก้ไขในระยะยาว อะไรปล่อยให้ดำรงอยู่อย่างเดิม อะไรควรส่งเสริม อะไรควรรักษา อะไรควรปรับปรุงพัฒนา แล้วหาทางดาเนินการอย่างถูกต้อง ทั้งนี้เรื่องที่จะดำเนินการทุกเรื่องต้องจริงแท้ ๆ มิใช่ทำไปโดยการคาดคะเนหรือลอกเลียนแบบของใครที่ไหน เพราะสภาพชีวิตของมนุษย์ในแต่ละท้องถิ่น แต่ละส่วนของประเทศของโลกล้วนแตกต่างกัน หากการดำเนินการใด ๆ เป็นไปโดยใช้มาตรฐานเดียวกันทั้งหมดแทนที่จะเป็นการจัดเรื่องราวต่าง ๆ อย่างถ่องแท้เสียก่อนจึงลงมือดาเนินการ

3. การศึกษาที่มุ่งพัฒนามนุษย์รอบด้านหรือองค์รวม ในเบื้องต้นควรจะต้องให้การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ทุกคน ทุกสาขาวิชาต้องศึกษาต่อเนื่อง เข้มข้น ละเอียดลึกซึ้งขึ้นตามลำดับคือ เรื่องของ

ชีวิตคืออะไร เกิดมาทำไม เกิดขึ้นได้อย่างไร ชีวิตที่สมบูรณ์เป็นอย่างไร จะมีได้โดยวิธีใด จะมีความสัมพันธ์ปฏิสัมพันธ์กับชีวิตอื่น ๆ และธรรมชาติรอบ ๆ ตัวได้อย่างไร จะวางระบบความสัมพันธ์ที่ดีได้อย่างไรจึงจะทำให้ความสัมพันธ์นั้น ๆ เป็นความสัมพันธ์เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป มิใช่เป็นความสัมพันธ์การศึกษาเพื่อแก้ปัญหากลับกลายเป็นการศึกษาเพื่อสร้างปัญหาอย่างไม่รู้ตัว ผู้มีส่วนสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาทุกคนควรได้ทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้และดำเนินการอย่างมีสติสัมปชัญญะ รู้เท่าทันที่ทำลายล้างผลาญเพื่อจะให้เข้าใจชีวิตในหลาย ๆ มิติ หลักพุทธธรรมอันประกอบด้วยเรื่อง ฆราวาสธรรม 4 ขันธ์ 5 ธาตุ 4 อายตนะภายใน 6 อายตนะภายนอก 6 ผัสสะ 6 วิญญาณ 6 เวทนา 6 ปรากฏการณ์แห่งกายจิตนาม รูป ควรจะได้รับการศึกษาอย่างลึกซึ้งอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา โดยใช้เนื้อหาตื้นลึกหนักเบาตามความเหมาะสมแห่งวัยและผู้เรียน โดยใช้ปรากฏการณ์ชีวิตและสังคมมาเป็นตัวอย่างในการอธิบายซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาอย่างเพียงพอต่อการนำมาเป็นบทเรียนชีวิต

4. ทำความเข้าใจให้ถ่องแท้เรื่อง กิเลส โทษของกิเลส ชีวิตที่ถูกมายาของกิเลสปิดบังให้เดินหลงไปในทางผิด ชีวิตที่ถูกเพลิงกิเลสเผาอย่างเจ็บปวดดิ้นรน ความสุขที่เกิดจากการตอบสนองกิเลสเป็นความสุขบนความสูญเสียความเป็นมนุษย์ สูญเสียพลังงาน สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ สูญเสียความสมดุล สารพัดจะสูญเสีย ชีวิตที่ไม่มีกิเลสควบคุม ครอบงำ ความสุขแท้ที่เกิดจากจิตที่ว่างจากกิเลสแผดเผา เป็นความสงบเย็นไม่ก่อให้เกิดความสูญเสีย ทำลายแต่เป็นการส่งเสริมเพิ่มพูนพัฒนารอบด้าน และชี้ให้เห็นว่าธรรมะเป็นธรรมชาติฝ่ายดีที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบแล้วนำมาเผยแผ่ให้มนุษย์ได้นำมาไว้ใช้ป้องกันกิเลส ธรรมะ คือ ความถูกต้อง ความดีความงาม ทางแห่งความเจริญรุ่งเรืองที่คอยดูแลชีวิตให้ปลอดภัยเป็นเส้นทางที่เดินไปในทุกย่างก้าว

5. เพื่อให้มนุษย์เข้าใจถึงพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งในด้านดีและด้านชั่วอย่างครบครัน ควรจะได้มีการศึกษาเรื่องของกรรมในแง่มุมต่าง ๆ ตามความสามารถของผู้เรียน โดยชี้ให้เห็นถึงรากฐานแห่งการกระทำดีทำชั่วด้วยกุศลมูล 3 คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ และอกุศลมูล 3 คือ โลภะ โทสะโมหะ พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกต่อกันอย่างสร้างสรรค์หรือทำลายก็มาจากรากฐานแห่งกุศลและอกุศลทั้งนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษากันอย่างเข้าใจสามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ในชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และปรากฏการณ์ต่าง ๆ รอบตัวได้ทุกวัน แล้วสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง

6. เพื่อเป็นการสร้างปราการที่แข็งแกร่งไม่ให้ชีวิตถลำลึกไปในอารมณ์ ทั้งที่น่าพอใจและไม่น่าพอใจ หรือมีความฉลาดในอารมณ์ทั้งปวง การศึกษาและปฏิบัติสติปัฏฐานสี่อย่างซาบซึ้ง เห็นแจ้งประจักษ์เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง เพื่อวางรากฐานให้ชีวิตมีพื้นฐานทนทานต่อการกระทบกระทั่งของอารมณ์ที่จรมามากมายอย่างไม่หวั่นไหว อันเป็นที่มาของปัญหาชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และปัญหาร้อยแปดที่กาลังเผชิญอยู่ทุกวันนี้ สาเหตุสำคัญคือ ประการชีวิตและรากฐานชีวิตไม่เข้มแข็งพอนั่นเอง ตรงนี้คือหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา

7. มีคำขวัญในการปฏิรูปการศึกษาที่พูดกันอย่างหนาหูว่า เก่ง ดี มีสุข แต่บางคราวพอนำมาคิดอย่างลึกซึ้งยังมีหลายคนหวั่นไหวกับคำขวัญนี้ เพื่อให้คำขวัญนี้เป็นปรัชญาการศึกษาที่ถูกทางควรใช้ไตรสิกขาและอริยมรรค ซึ่งมีองค์แปดมาเป็นแสงสว่างนำทางก็จะทาให้ได้แนวคิดทางการศึกษาบรรลุเป้าหมายและเกิดความสมบูรณ์แบบได้คือ ผู้ศึกษาจะได้ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งกายและจิตและประดับประดาไปด้วยธรรมะอื่นอย่างงดงาม

สรุปได้ว่า หลักพุทธธรรมมีความสำคัญต่อการนำมาใช้ปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินและพัฒนาคุณภาพชีวิตจริง ด้วยการพึ่งตนเองในการแก้ไขปัญหาชีวิต และถ้าได้ลงมือปฏิบัติจริง ๆ ด้วยปัญญาจะทำให้รู้และเข้าใจว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามกระแสแห่งเหตุปัจจัย

2.1.3 ลักษณะสำคัญของหลักพุทธธรรม

มีผู้ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของหลักพุทธธรรม ไว้ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2559, หน้า 6) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของพุทธธรรมว่าพุทธธรรมเป็นคำสั่งสอนที่มุ่งสำหรับคนทุกประเภททั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ลักษณะทั่วไปของพุทธธรรมสรุปได้ 2 อย่าง คือ

1. แสดงหลักความจริงสายกลาง ที่เรียกว่า มัชเฌนธรรม หรือเรียกเต็มว่า “มัชเฌนธรรมเทศนา” ว่าด้วยความจริงตามแนวของเหตุผลบริสุทธิ์ตามกระบวนการของธรรมชาติ นำมาแสดงเพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติในชีวิตจริงเท่านั้น

2. แสดงข้อปฏิบัติสายกลางที่เรียกว่า “มัชฌิมปฏิปทา” อันเป็นหลักการครองชีวิตของ ผู้ฝึกอบรมตน ผู้รู้เท่านั้นชีวิตไม่หลงงมงาย มุ่งผลสำเร็จ คือ ความสุข สะอาด สว่าง สงบ เป็นอิสระที่สามารถมองเห็นได้ในชีวิตนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2560, หน้า 14) ได้กล่าวถึงลักษณะของพุทธธรรมสรุปได้ดังนี้

1. คำสอนเป็นกลาง ปฏิบัติสายกลาง หรือลักษณะที่เป็นสายกลาง ไม่สุดโต่งในทางความคิดหรือสุดโต่งในทางปฏิบัติตน เห็นความสำคัญทางด้านจิตใจ และทางด้านร่างกายซึ่งสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ได้ จึงวางข้อปฏิบัติที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลางหรือ ข้อปฏิบัติที่เป็น สายกลาง (มรรคมีองค์ 8) คือ ความพอดีและทัศนะเกี่ยวกับ สัจธรรม ก็เป็นกลาง ความจริงที่เป็นกลาง ตามเหตุปัจจัยไม่ขึ้นกับใคร (เรียกว่า ปฏิจจสมุปบาท)

2. พุทธธรรมมีหลักการเป็นสากลหรือสอนหลักความจริงที่เป็นสากล ความจริงเป็นสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ คือ ธรรมดาของสิ่งทั้งหลายเป็นเช่นนั้นเอง เรียกว่าเป็นกฎธรรมชาติ ในทางปฏิบัติสอนให้คนมีเมตตากรุณาอย่างเป็นสากล ชาวพุทธต้องมีความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ทั่วกันหมดไม่เลือกพวกเขาพวกใคร

3. พุทธธรรมให้ความสำคัญของสาระ (ธรรม) และรูปแบบ (วินัย) ธรรมวินัยจึงเป็นชื่อหนึ่งของพุทธศาสนา ต้องมีทั้งสองอย่าง ธรรมเป็นหลักความจริง ซึ่งมีอยู่แล้วตามธรรมดาของมัน และเป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาปฏิบัติสามารถเข้าถึงได้ ส่วนวินัย เป็นกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ กติกา หรือข้อบัญญัติที่กำหนดขึ้นเพื่อให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติ เพื่อความเจริญ และความสงบสุข วินัยเปรียบได้กับศีล เช่น ศีล 5 เป็นต้น

4. พุทธธรรมสอนหลักกรรม พระพุทธศาสนายึดเอาการกระทำหรือความประพฤติเป็นเครื่องจำแนกคน ไม่แบ่งแยกด้วยชาติกำเนิด ผิวพรรณ เน้นการรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ไม่ซัดทอดสิ่งภายนอก มีการสำรวจตนเองเป็นเบื้องต้นก่อน นอกจากนี้สอนหลักกรรมให้รู้จักพึ่งตนเอง ไม่ฝากไว้กับโชคชะตา กรรมสอนคู่กับความเพียร ความสำเร็จเกิดขึ้นได้ จากความเพียร และจากการกระทำตามทางของเหตุและผล

5. สอนให้มองความจริงโดยแยกแยะจำแนกครบทุกด้านทุกมุม ตัวอย่างเช่น มีผู้ถามเรื่องการพูดว่าสิ่งใดควรพูด สิ่งใดไม่ควรพูด พระพุทธองค์ตรัสแยกแยะให้ฟังว่า “วาจาใดไม่จริง ไม่เป็นประโยชน์ ไม่ถูกใจผู้ฟัง พระองค์ไม่ตรัส วาจาใดเป็นคาจริง ไม่เป็นประโยชน์ ไม่ถูกใจผู้ฟัง พระองค์ไม่ตรัส วาจาใดเป็นคาจริง เป็นประโยชน์ ไม่ถูกใจผู้ฟัง พระองค์เลือกกาลที่จะตรัส วาจาใดไม่จริง ไม่เป็นประโยชน์ ถูกใจผู้ฟัง พระองค์ไม่ตรัส วาจาใดเป็นคาจริง ไม่เป็นประโยชน์ ถูกใจผู้ฟัง พระองค์ไม่ตรัส และวาจาใดเป็นคำจริงเป็นประโยชน์ ถูกใจผู้ฟัง พระองค์เลือกกาลที่จะตรัส” ลักษณะท่าที่ของการสนองตอบหรือปฏิกิริยา ต่อสิ่งทั้งหลายแบบชาวพุทธ ต้องมองอย่างวิเคราะห์ แยกแยะ จำแนก แจกแจง ครบทุกด้าน

6. หลักการสำคัญของพุทธศาสนา คือ มุ่งอิสรภาพ ดังพุทธพจน์ว่า “มหาสมุทรแม้จะกว้างใหญ่เพียงใดก็ตาม แต่น้ำในมหาสมุทรที่มากมายนั้น มีรสเดียวคือรสเค็มฉันใด ธรรมวินัยของพระองค์ที่สอนไว้มากมาย ทั้งหมดก็มีรสเดียว คือวิมุติรส ได้แก่ ความหลุดพ้นจากทุกข์และปวงกิเลส ฉันนั้น”

7. เป็นศาสนาแห่งปัญญา ดังพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลายทั้งปวงมีปัญญาเป็นยอดยิ่ง” หลักปัญญาสำคัญเพราะปัญญาเป็นตัวตัดสินในการเข้าถึงจุดหมายของพระพุทธศาสนา โดยให้ความสำคัญแก่ศรัทธา ศีล สมาธิ ว่าเป็นปัจจัยที่ขาดไม่ได้เพื่อเข้าถึงจุดหมาย โดยมีปัญญาเป็นตัวตัดสินสูงสุด นั่นคือ ศรัทธา ก็ขาดปัญญาไม่ได้ ศีล ก็เพื่อประคับประคองจนเกิดปัญญา สมาธิ ก็ต้องนำไปสู่ปัญญา มิฉะนั้นจะหลงผิด หลงทาง ปัญญา จึงเป็นคุณธรรมสำคัญเป็นเอก ปัญญาในขั้นสูงสุด คือ ปัญญาใน ขั้นที่รู้เท่าทัน สัจธรรม เรียกว่า วิปัสสนาปัญญา

8. สอนหลักอนัตตา พระพุทธศาสนาประกาศหลักสำคัญเกี่ยวกับความจริงของสิ่งทั้งหลายหรือของสภาวธรรมต่าง ๆ คือ หลักอนัตตา เป็นหลักใหม่ที่โลกไม่เคยค้นพบมาก่อน ความยึดติดในอัตตาหรือตัวตนเป็นสิ่งฝังลึกแนบแน่นในจิตใจมนุษย์ แต่แท้จริงผู้มีปัญญาเห็นว่าสิ่งทั้งหลายที่ดำรงอยู่เป็นไปตามธรรมดาของมันไม่มีใครเป็นเจ้าของไม่สามารถบังคับให้เป็นไปตามใจปรารถนาได้เลย

9. การมีทัศนคติที่มองสิ่งทั้งหลายตามความสัมพันธ์แห่งเหตุและปัจจัย เชื่อมโยงกัน อิงอาศัยกันเป็นไปตามธรรมดาแห่งเหตุปัจจัยนั่นเอง

10. ยืนยันในศักยภาพสูงสุดของมนุษย์ เชื่อว่ามนุษย์ประเสริฐด้วยการฝึกฝนพัฒนาเมื่อพัฒนา แล้วก็เป็นผู้ประเสริฐสุด ดังพุทธพจน์ว่า ผู้ที่ฝึกแล้วเป็นผู้ประเสริฐสุดในหมู่มนุษย์ (ทนฺโต เสฏฺโฐ มนุสฺเสสุ) และเมื่อฝึกดีแล้วมนุษย์ก็จะประเสริฐกว่าเทพทั้งหลาย พระพุทธองค์ฝึกพระองค์ดีแล้ว แม้เทพทั้งหลายก็น้อมนมัสการ

11. เป็นศาสนาแห่งการศึกษา นำเอาการศึกษาเข้ามาเป็นสาระสำคัญ เป็นเนื้อแท้ของการดาเนินชีวิต หลักปฏิบัติทั้งหมดในพระพุทธศาสนาเรียกว่า มรรค หมายถึงทางดำเนินชีวิต ดังนั้น วิถีชีวิตของชาวพุทธ คือ การดำเนินชีวิตตามมรรคมีองค์ 8 เรียกย่อว่า ศีล สมาธิ ปัญญา หรือไตรสิกขา ในที่สุดจะบรรลุจุดหมายแห่งชีวิตที่ดีงาม เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

12. ให้ความสำคัญทั้งแก่ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในได้แก่ โยนิโสมนสิการ คือ การคิดใคร่ครวญในธรรมโดยแยบคาย ลึกซึ้ง อย่างผู้มีปัญญา คือ รู้จักคิด คิดเป็น ปัจจัยภายนอก ได้แก่ กัลยาณมิตรที่ดี มีครูอาจารย์ที่ดี มีพ่อแม่ที่ดี ให้ความรู้ที่ถูกต้อง เป็นตัวอย่างที่ดี มีแหล่งความรู้ มีสื่อมวลชนที่ให้สติปัญญา

13. สอนให้ตื่นตัวด้วยความไม่ประมาท พระพุทธเจ้าทรงเน้นย้ำ อัปปมาทธรรม หรือ ความไม่ประมาท ถึงกับตรัสเป็นปัจฉิมวาจา คือ พระดำรัสสุดท้ายก่อนจะปรินิพพาน ว่า “สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด”

14. สอนให้เห็นทุกข์ แต่เป็นสุข นั่นคือพระพุทธศาสนาสอนให้มองเห็นความทุกข์ แต่ให้ปฏิบัติด้วยความสุข (ทุกข์ สอนไว้ในหลักไตรสิกขา คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และ ทุกข์ ในหลักอริยสัจ 4 (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) เมื่อความทุกข์มีอยู่จริง พระพุทธศาสนาก็สอนให้เผชิญหน้าความทุกข์นั้นไม่เลี่ยงหนี แต่ให้มองดูทุกข์นั้นด้วยความรู้เท่าทัน จึงทำให้มีจิตใจปลอดโปร่ง เป็นอิสระมีปัญญา ไม่ถูกทุกข์บีบคั้น

15. มุ่งประโยชน์สุขเพื่อมวลชน พระพุทธเจ้าทรงตรัสหลักนี้เสมอ เมื่อเริ่มประกาศพระศาสนาทรงตรัสแก่ภิกษุว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนทั้งหลาย เพื่อความสุขแก่ชนทั้งหลาย เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก” ดังนั้นการดำเนินชีวิตของชาวพุทธทั้งหลายจึงควรดำเนินตามพระดำรัสนี้คือ การทำประโยชน์แก่ผู้อื่นและแก่สังคม เมื่อทำความเข้าใจหลักพุทธธรรมที่สำคัญดังกล่าวแล้ว จะทำให้สามารถเข้าใจแนวทางการดำเนินชีวิตตามแบบวิถีพุทธได้กระจ่างชัดเจนยิ่งขึ้น

รัตนะ ปัญญาภา (2559, หน้า 7-8) กล่าวถึงลักษณะของหลักพุทธธรรมว่า เนื่องจากพระพุทธศาสนาซึ่งสถาปนาโดยพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงเป็นนักบวชแสวงหาสัจธรรมเพื่อตรัสรู้โดยอาศัยสมาธิจิต แล้วนาคำสอนที่พระพุทธองค์ตรัสรู้นั้นมาสั่งสอน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติศึกษาด้วยความสุข

และหลีกเว้นโลกีย์ ได้เข้าถึงความสุขอย่างยิ่ง คือ นิพพานอันเป็นจุดหมายสูงสุด ซึ่งเน้นให้กับบุคคลมีความรู้ดี ประพฤติดีแล้วนำไปสอนแก่มนุษย์ชาติให้เกิดคุณสมบัติเช่นนั้นบ้าง เพื่อเข้าถึงความจริงอย่างแท้จริงที่เรียกว่า “สัจธรรม” อันเป็นปัญญาขั้นโลกุตตระและจะเข้าถึงปัญญาขั้นนี้ได้ต้องอาศัยจิตเป็นสมาธิ ส่วนปรัชญาอาจเกิดจากความคิดค้นของนักบวชหรือฆราวาสก็ได้ เพราะแหล่งความรู้ทางปรัชญาจะเกิดความคิดตามหลักตรรกวิทยา โดยมุ่งให้ผู้ศึกษาสามารถอยู่ในโลกหรือสังคมได้อย่างมีเหตุผล บางลัทธิอาจวางทัศนะเน้นไปทางการเมือง ยั่วยุให้มีการปฏิวัติเพื่อสร้างความเป็นอภิมนุษย์ขึ้นให้แก่ตน ทัศนะเช่นนี้อาจทำให้โลกสับสนวุ่นวายจนทำให้เกิดสงครามขึ้นก็ได้ เพราะปรัชญาจะสอนเน้นหนักไปในทางสมัชภาพหรือสังคมส่วนรวมว่า ทาอย่างไรสังคมจึงจะอยู่รอดได้ และมีอำนาจเหนือผู้อื่นหรือหรือเหนือสังคมอื่นเพราะยึดมั่นอยู่ในปัญญาระดับโลกีย์ ตระหนักในวัตถุเป็นสำคัญกว่าจิตใจ ในขณะเดียวกันจะสำคัญว่าร่างกายหรือวัตถุจะต้องดีกว่าจิตใจ ในด้านคาสอนพระพุทธศาสนาจะคำนึงถึงผู้ฟังหรือผู้ศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ที่แท้จริง จึงจำเป็นต้องศึกษาจริตหรือจริยาอันหมายถึงจิตใจของผู้ฟังโน้มเอียงไปในทางใดที่เรียกว่า ผู้ฟังมีโทสจริต มีใจร้อน เคร่งเครียดเป็นอาจิณ มักมีโมโหโทโส พระพุทธองค์ก็จะสอนหนักไปในการปลูกฝังให้มีความเมตตา กรุณา เป็นต้น ดังนั้นลักษณะคาสอนของพระพุทธองค์จึงมี 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. คำสอนที่ทรงตั้งขึ้นมาเอง เช่น อริยสัจ, ปฏิจจสมุปบาท เป็นต้น

2. คำสอนในลักษณะปฏิรูป โดยนำคาสอนของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูซึ่งมีอยู่ก่อนมาปฏิรูปสอน เพื่อให้ผู้ที่เลื่อมใสในทางศาสนานั้นไม่มีปฏิกิริยาต่อต้านหรือขัดแย้ง เช่น การทำบุญจะต้องทำกับผู้บริสุทธิ์ มีศีล มีธรรม จึงจะได้บุญ ไม่จำเป็นต้องเกิดในวรรณะใด ถ้ามีคุณธรรม ศีลธรรมสมบูรณ์ศีลธรรมย่อมได้กุศลผลบุญสมบูรณ์เต็มที่

3. คำสอนในลักษณะปฏิวัติ เช่น การฆ่าสัตว์บูชายัญที่พวกพราหมณ์-ฮินดูปฏิบัติกันอยู่พระพุทธองค์ไม่เห็นด้วยเพราะการฆ่าสัตว์หรือการทำร้ายชีวิตของสัตว์อื่น เพื่อมาสร้างสุขให้แก่ตนย่อมเป็นบาปทั้งนั้น เนื่องจากชีวิตใคร ๆ ก็รักหวงแหน ไม่อยากให้ใครมาเบียดเบียนหรือทำร้าย

พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ (2559, หน้า 15) กล่าวถึงลักษณะของหลักพุทธธรรมว่าเป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้ามีลักษณะ 2 อย่าง คือ

1. แสดงหลักความจริงสายกลาง หรือที่เรียกว่า “มัชเฌนธรรม” หรือ “มัชเฌนธรรมเทศนา” คือ หลักความจริงที่เป็นกลางตามธรรมชาติ เช่น เบญจขันธ์ หรือ ขันธ์ 5 ไตรลักษณ์กฎแห่งกรรมเป็นต้นหลักความจริงเหล่านี้ก็เปรียบได้กับ “ทฤษฎี” ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติต่อไป

2. แสดงข้อปฏิบัติสายกลาง หรือที่เรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” คือ หลักปฏิบัติตามสภาพชีวิตของแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นคฤหัสถ์ (ผู้ครองเรือน) โดยทั่วไปหรือ บรรพชิต ก็สามารถปฏิบัติได้

สรุปได้ว่า ลักษณะที่สำคัญของหลักพุทธธรรมมีความสำคัญต่อการนำมาใช้ปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตจริงด้วยการพึ่งตนเองในการแก้ไขปัญหาชีวิตและถ้าได้ลงมือปฏิบัติจริง ๆ ด้วยปัญญาจะทำให้รู้และเข้าใจว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามกระแสแห่งเหตุปัจจัย

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับหลักฆราวาสธรรม 4

2.1.4.1 ความเป็นมาของของฆราวาสธรรม 4

หลักธรรม ชื่อ ฆราวาสธรรม มีที่มาในอาฬวกสูตร (ส .ส.(ไทย) 15/246/351-354) มีเรื่องโดยย่อว่าพระพุทธเจ้าเข้าไปประทับอยู่ในภพของอาฬวกยักษ์ เขตเมืองอาฬวี อาฬวกยักษ์โกรธจึงกระทำทุกอย่างเพื่อทำร้ายพระพุทธองค์ก็ไม่สามารถทำให้เกิดอันตรายแก่พระพุทธองค์ได้ จึงเข้าไปเฝ้าทูลว่า ท่านจงออกไปเถิด พระพุทธองค์ทรงทราบว่าอาฬวกยักษ์เป็นผู้กระด้างไม่อาจแนะนำด้วยความกระด้าง จึงทรงแนะนำด้วยความอ่อนโยน จึงเสด็จออกไป ยักษ์เข้าใจผิดคิดว่าทรงว่าง่าย พูดคำเดียวก็ออกไป จึงทูลพระพุทธองค์ให้เสด็จเข้าไปอีกแล้วให้ออกมา จนถึงครั้งที่ 4 ยักษ์กล่าวว่าท่านจงออก ครั้งนี้พระพุทธองค์ตรัสว่า เราไม่ออกท่านจะทำสิ่งใด ท่านจงทำสิ่งนั้นเถิด อาฬวกยักษ์จึงกล่าวว่า เราจักถามปัญหา ถ้าท่านตอบไม่ได้จักฉีกหัวใจ จับเหวี่ยงไปยังแม่น้ำคงคา ปัญหาอาฬวกยักษ์มีดังนี้

1. อะไรเล่าเป็นทรัพย์เครื่องปลื้มใจที่ประเสริฐของบุรุษในโลกนี้
2. อะไรเล่าที่บุคคลประพฤติแล้วนำสุขมาให้
3. อะไรเล่ามีรสล้ำเลิศกว่ารสทั้งหลาย
4. นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวถึงชีวิตของผู้เป็นอยู่อย่างไร ว่าประเสริฐสุดพระพุทธเจ้าตรัสตอบว่าศรัทธา เป็นทรัพย์เครื่องปลื้มใจที่ประเสริฐของบุรุษในโลกนี้ธรรม (ส.ส.(ไทย) 15/246/352) ที่บุคคลประพฤติแล้วนาสุขมาให้ความสัตย์ มีรสล้ำเลิศกว่ารสทั้งหลายนักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวถึงชีวิตของผู้เป็นอยู่ด้วยปัญญาว่าประเสริฐสุด (ส .ส. (ไทย) 15/246/352) อาฬวกยักษ์จึงทูลถามต่อว่า
5. บุคคลข้ามโอฆะ (ส .ส. (ไทย) 15/1/1) ได้อย่างไรเล่า ข้ามอรรณพ (ส .ส. (ไทย) 15/246/352) ได้อย่างไรเล่า ล่วงทุกข์ได้อย่างไรเล่า บริสุทธิ์ได้อย่างไรเล่า
6. บุคคลได้ปัญญาอย่างไรเล่า ทาอย่างไรเล่าจึงจะหาทรัพย์ได้
7. บุคคลได้เกียรติยศอย่างไรเล่า ทำอย่างไรเล่าจึงจะผูกมิตรไว้ได้
8. บุคคลละโลกนี้ไปสู่โลกหน้า ทำอย่างไรเล่าจึงจะไม่เศร้าโศก

พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า

บุคคลข้ามโอฆะได้ด้วยศรัทธา ข้ามอรรณพได้ด้วยความไม่ประมาท ล่วงทุกข์ได้ด้วยความเพียร บริสุทธิ์ได้ด้วยปัญญา

บุคคลเชื่อธรรมของพระอรหันต์ เพื่อบรรลุนิพพานไม่ประมาท มีความรอบคอบ ฟังด้วยดี ย่อมได้ปัญญา

บุคคลผู้ทำการเหมาะเจาะ ไม่ทอดธุระ ขยันหมั่นเพียร ย่อมหาทรัพย์ได้

บุคคลได้เกียรติยศเพราะความสัตย์ บุคคลเมื่อให้ย่อมผูกมิตรไว้ได้ (ส .ส. (ไทย) 15/246/353)

พระพุทธเจ้าตรัส ฆราวาสธรรม 4 ว่า

บุคคลผู้ครองเรือน ประกอบด้วยศรัทธามีธรรม 4 ประการนี้ คือ สัจจะ ธรรม (ส .ส. (ไทย) 15/246/354) ธิติ (ขันติ) จาคะ ละโลกนี้ไปแล้วย่อมไม่เศร้าโศก จบพระพุทธพยากรณ์อาฬวกยักษ์บรรลุโสดาปัตติผล

2.1.4.2 ความหมายของฆราวาสธรรม 4

ท่านพระภิกษุที่ทรงคุณวุฒิและนักการศาสนาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของฆราวาสธรรม 4 พร้อมทั้งคำอธิบายของฆราวาสธรรม ไว้ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2559, หน้า 114) ได้ให้ความหมายของฆราวาสธรรมว่า หมายถึงธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์

1. สัจจะ หมายถึงความจริง ซื่อสัตย์ จริงใจ พูดจริง ทำจริง

2. ทมะ หมายถึงการฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดดัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา

3. ขันติ หมายถึงความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียรเข้มแข็ง ทนทาน ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย

4. จาคะ หมายถึง ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของคนอื่น พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจ

พุทธทาส ภิกขุ ได้ให้ความหมายของฆราวาสธรรม ออกเป็น 2 ประการ คือ ประการแรกเป็นธรรมธรรมดาที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ ประการที่ 2 เป็นธรรมที่ใช้เป็นหลักในการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรมข้ออื่นๆ ให้สำเร็จ

1. เป็นธรรมดาที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ สัจจะ หมายถึง ซื่อตรงต่อเพื่อนฝูง ซื่อตรงต่อลูกเมีย ซื่อตรงต่อเวลา ซื่อตรงต่อการงาน ทมะ หมายถึง ข่มใจ อย่าให้เกิดโทสะ อย่าให้เกิดความรัก หรือความเกลียด ขันติ หมายถึง อดทนต่อความร้อน ความหนาว ความเหนื่อย อดทนต่อคำด่า จาคะ หมายถึง การให้ทาน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อนบ้าน มิตรสหาย

2. เป็นธรรมที่ใช้เป็นหลักในการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรมข้ออื่นๆ ให้สำเร็จ สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ ความตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติในสิ่งนั้น เมื่อจะทำสิ่งใด หรือปฏิบัติธรรมข้อใดแล้วก็

ควรตั้งใจจริง ทำอย่างสุดความสามารถ ทำให้ถึงที่สุด ดังเช่น เมื่อพระพุทธเจ้าทำความเพียรเพื่อตรัสรู้ ก็ได้ตั้งสัจจาธิษฐานว่า แม้จะเหลือเพียงแต่กระดูก ก็จะไม่ลุกขึ้นจากที่นั่ง ถ้าไม่บรรลุสัมมาสัมโพธิญาณ ในการศึกษาเล่าเรียนก็เหมือนกันถ้ามีสัจจะหรือสัจจาธิษฐาน คือทำให้มันจริงๆ ตั้งใจจริงๆ ก็จะช่วยให้ทุกคนประสบความสำเร็จสมดังที่ตั้งใจ ทมะ หมายถึง บังคับตัวเอง บังคับใจตนเอง ไม่ให้หลงไปตามแรงของสิ่งที่มายั่วยุ ซึ่งแม้จะยากเย็นเพียงใดก็ต้องพยายามบังคับให้ได้ ในการบังคับนั้น ต้องใช้ไหวพริบและความฉลาดเข้าต่อสู้ เพราะจิตใจเมื่อถูกบังคับก็จะขัดขืนยิ่งกว่าช้างที่ตกมันเสียอีก ซึ่งการบังคับจิตใจของตนเองนั้นก็มี 2 วิธีด้วยกันคือ กรณีแรก คือ การปลอบประโลมจิตใจค่อยปลอบโยน กรณีที่สอง คือ การบังคับโดยตรงการตัดใจไม่ให้ทำในสิ่งนั้น ซึ่งทั้ง 2 วิธีนี้ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ขันติ เมื่อมีทมะแล้วยังต้องใช้ขันติเข้ารองรับ ต้องอดทนต่อการบีบคั้นของกิเลส ไม่ว่าจะเป็นราคะ โทสะ โมหะ หรืออื่นๆ ต้องใช้ความอดทนอย่าหลงไปตามสิ่งยั่วยุหรือกิเลส จาคะ หมายถึง บริจาคออกไป สละสิ่งที่ไม่ต้องการที่มีอยู่ในจิตใจให้หลุดออกไป ระบายความสับสนวุ่นวายออกไปจากจิตใจ อาจจะโดยการสวดมนต์หรือการพักผ่อนให้ถูกวิธี ฆราวาสธรรม คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ นี้เป็นเครื่องมือกาจัดมาร เป็นเครื่องมือที่จะสร้างสิ่งที่ปรารถนาในทุกกรณี ไม่ใช่เฉพาะเป็นธรรมของฆราวาสเท่านั้น แม้แต่บรรพชิตที่ต้องการจะบรรลุมรรค ผล นิพพาน ก็ยังต้องใช้ธรรมข้อนี้ด้วยเช่นกัน

พระมหาสรุศักดิ์ สุรเมธี(ชะมารัมย์). (2565,ธรรมะออนไลน์) ได้กล่าวไว้ว่าฆราวาสธรรม เป็นธรรมที่ทาให้ผู้ปฏิบัติเป็นฆราวาสที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีคุณธรรม และยังได้ให้ความหมายพร้อมทั้งอธิบายถึงความหมายของฆราวาสธรรมแต่ละข้อ ดังนี้

ข้อที่ 1 สัจจะ หมายถึง ความสัตย์ ความซื่อ แบ่งตามศัพท์ได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1) มีความจริง (จริงคือไม่เล่น)

2) มีความตรง (ตรงคือความประพฤติทางกาย วาจา ตรง ไม่บิดพลิ้ว ไม่บ่ายเบี่ยง

3) มีความแท้ (แท้คือไม่เหลวไหล)ในทางปฏิบัติ สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ คือ ถ้าทำอะไรแล้วทุ่มหมดตัว ซึ่งถ้าแบ่งในทางปฏิบัติ จะแบ่งได้ 5 ลักษณะ คือ

1). จริงต่อหน้าที่ คือ ไม่ว่าตนเองมีหน้าที่อะไรก็ทุ่มเทและทำหน้าที่นั้นให้ดีที่สุด

2). จริงต่อการงาน คือ ถ้าได้รับมอบหมายงานอะไรมาก็ตาม ก็จะตั้งใจทำให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ แม้ว่างานนั้นจะไม่ใช่งานที่สำคัญหรืองานที่ใหญ่โตก็ตาม

3). จริงใจกับเวลา หมายถึง ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ให้คุ้มค่ามากที่สุด

4). จริงต่อบุคคล หมายถึง คบกับใครก็ต้องมีความจริงใจ ไม่ใช่คบเพื่อหวังผลประโยชน์

5). ตรงต่อความดี หมายถึง ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตามจะต้องมีคุณธรรมคอยกำกับอยู่เสมอ ไม่ทำให้คนอื่นได้รับความเดือดร้อน

ข้อที่ 2 ทมะ หมายถึง พยายามปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นเรื่อยๆ ขจัดนิสัยที่ไม่ดีออกไปเสียจากตนเอง พยายามฝึกหัดบังคับใจตนเอง โดยเริ่มจากบังคับทีละเล็กทีละน้อย เมื่อทำบ่อยๆ ครั้งก็จะทำให้เกิดเป็นนิสัย

ข้อที่ 3 ขันติ คือความอดทน ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งทางจิตใจ ขันติมี 4 ลักษณะ คือ

1). อดทนต่อความลำบากตรากตรำ ได้แก่ อดทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศภูมิประเทศที่ทุรกันดาร สามารถอดทนได้ไม่ย่อท้อ

2). อดทนต่อความทุกขเวทนา คือ อดทนต่อความเจ็บไข้ได้ป่วย

3). อดทนต่อความเจ็บใจ คือ อดทนต่อการกระทบกระเทือนเปรียบเปรย การทำให้เจ็บอกเจ็บใจ

4). อดทนต่ออำนาจกิเลส คือ การไม่เอาแต่ใจตนเอง ไม่ยอมสบายต่อความฟุ้งเฟ้อต่างๆ และเป็นข้อที่ต้องใช้ความอดทนมากที่สุด

ข้อที่ 4 จาคะ หมายถึง ความเสียสละ ตัดใจ ตัดกรรมสิทธิ์ของตน ตัดความยึดถือความเสียสละ มี 2 นัยคือ

1). สละวัตถุ หมายถึง การแบ่งปันกันกิน แบ่งปันกันใช้รวมทั้งการทำบุญให้ทาน

2). สละอารมณ์ หมายถึง ไม่ผูกโกรธใคร ไม่พยาบาท

การฝึกคุณธรรมทั้ง 4 ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ อย่างสม่ำเสมอก็จะเป็นผู้ที่มีจิตใจผ่องใส แม้จะเป็นฆราวาสก็จะมีความศักดิ์สิทธิ์ในตัว

2.1.4.3 ความสำคัญและประโยชน์ของฆราวาสธรรม 4

ฆราวาสธรรมสามารถประพฤติปฏิบัติได้ 3 ทาง ได้แก่ ทางกาย ทางวาจา และทางใจได้แก่**ทางกาย** คือ การทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ ถือว่าเป็นการปฏิบัติธรรมทางกาย

ทางวาจา คือ การใช้คำพูดที่สุภาพ และแสดงถึงความมีไมตรีจิตในการติดต่อสื่อสารกับคู่สนทนา ตลอดจนการกล่าวอ้างอิงถึงผู้อื่นในเชิงบวก ถือว่าเป็นการปฏิบัติธรรมทางวาจา

ทางใจ คือ การคิดดี ความปรารถนาดี ความพลอยยินดี ความเมตตากรุณา ความสงสารและความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น ถือว่าเป็นการปฏิบัติธรรมทางใจ

ดังนั้น การที่บุคคลในสังคมจะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข จำเป็นต้องมีความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยแต่ละบุคคลจะต้องปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับบทบาทที่ตนเองได้รับและพึงระลึกอยู่เสมอว่า อะไร คือความชั่วที่ควรละ อะไร คือ ความดีที่พึงกระทำ และตระหนักอยู่เสมอว่า การทำงาน คือ การปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่ง โดยนำหลักพุทธธรรมซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากที่พุทธศาสนิกชนพึงประพฤติปฏิบัติมาประยุกต์ใช้เพื่อ

ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินชีวิต หลักพุทธธรรมข้อหนึ่งที่บุคคลทั่วไปพึงยึดมั่นถือปฏิบัติตามเพื่อผลสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างมีความสุขโดยเฉพาะหลักธรรมสาหรับผู้ครองเรือน เรียกว่า หลักฆราวาสธรรม 4 ซึ่งสามารถนำมาบูรณาการเพื่อใช้ในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้

ฆราวาสธรรม 4 เป็นคำสอนของพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นหลักธรรมที่พระองค์ทรงมอบสำหรับผู้ครองเรือนได้ปฏิบัติ เพื่อเสริมให้มีความสุขในชีวิตยิ่งขึ้น ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ข้อ ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ เมื่อกล่าวถึงความสำคัญของฆราวาสธรรมแล้วย่อมมีความสำคัญมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเกี่ยวกับเรื่องการครองเรือน ในที่นี้จะกล่าวถึงความสำคัญของหลักธรรมแต่ละข้อเพื่อให้เข้าใจได้ง่าย ดังนี้

สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ ความจริงใจต่อสามี-ภรรยา และสมาชิกในครอบครัวตลอดถึงการคบหาสมาคมระหว่างบุคคลในสังคม ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใดจักต้องมีหลักธรรมสัจจะข้อนี้อยู่ด้วยเสมอ เพราะการแสดงออกซึ่งความซื่อสัตย์และความจริงใจต่อบุคคลที่เรารู้จักถือเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งจะส่งผลว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวจะสามารถสานต่อในระยะยาวต่อไปอีกได้หรือไม่ สำหรับบุคคลที่เป็นผู้นำครอบครัว หรือ สมาชิกในครอบครัวการมีความซื่อสัตย์และความจริงใจให้แก่กัน ย่อมจะทำให้เกิดความไว้วางใจความเชื่อใจร่วมกัน หากบุคคลใดขาดสัจจะแล้วย่อมเป็นเหตุให้เกิดความหวาดระแวงแคลงใจกัน เป็นจุดเริ่มต้นแห่งความร้าวฉาน ซึ่งยากนักที่จะประสานให้การครองเรือน หรือการทำงานนั้นราบรื่นได้เช่นเดิม ดังนั้น กล่าวได้ว่าสัจจะ เป็นหลักธรรมพื้นฐานสาหรับทุกคนที่หวังความเจริญในหน้าที่การงานและคุณภาพชีวิตของครอบครัว ที่พึงจะระลึกและปฏิบัติอยู่เสมอ

ทมะ คือ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ การข่มใจ การปรับตัวการอยู่ร่วมกันในครอบครัว หรือการครองเรือน รวมถึงสังคมหรืออยู่กับคนที่เราทำงานด้วย เป็นเรื่องที่ต้องปรับตัวเข้าหากัน เนื่องจากแต่ละบุคคลต่างมาจากพื้นฐานชีวิตและประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นจึงไม่มีใครที่สามารถเป็นได้ทุกอย่างตามที่ใจของเราคิด และเช่นเดียวกัน ตัวเราเองก็อาจไม่สามารถที่จะเป็นไปได้ทุกอย่างดังที่คนอื่นต้องการ หลักธรรมในข้อ ทมะ จึงเป็นการฝึกข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสาน เข้าหากันได้ ไม่เป็นคนดื้อด้านเอาแต่ใจและอารมณ์ของตน เพื่อที่จะทำให้เรายอมรับในจุดเด่นและข้อบกพร่องของตัวบุคคลรอบข้าง หลักธรรม ทมะ เป็นหลักธรรมที่เน้นในเรื่องการใช้ปัญญาในการตัดสินใจ ควบคุมจิตใจ การทำความเข้าใจกับคนในองค์กร เมื่อขาดธรรมข้อนี้เท่ากับเป็นการขาดการใช้สติปัญญาพิจารณา ปล่อยให้ข้อแตกต่างปลีกย่อยทางอุปนิสัย และการอบรมกลายเป็นเหตุ แตกแยกสามัคคีลุกลามเป็นเรื่องใหญ่โต เมื่อทุกคนต่างรู้ดีว่าไม่มีใครที่จะสมบูรณ์

แบบไปหมดทุกอย่าง ผู้ที่มีความหวังความเจริญในหน้าที่การงานจึงปรารถนาที่จะได้รับความเข้าใจจากบุคคลอื่นย่อมใช้หลัก ทมะ ในการทำงานร่วมกันกับคนอื่น

ขันติ คือ ความอดทน อดกลั้น การอยู่ในครอบครัว หรือการทำงานอยู่ในองค์กรซึ่งมีคนจำนวนมาก นอกจากจะต้องมีความซื่อสัตย์ ความจริงใจ และความเข้าใจกันแล้ว จะต้องมีความอดทนอดกลั้น เพราะการทำงานร่วมกัน นอกจากจะมีข้อขัดแย้งแตกต่างทางด้านอุปนิสัย การอบรมประสบการณ์เดิมบางคนอาจมีเหตุล่วงเกินรุนแรง ซึ่งอาจจะเป็นถ้อยคำหรือกิริยาอาการ จะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจจึงต้องรู้จักอดกลั้นระงับใจ ไม่ก่อเหตุขยายความต่อไป หลักขันติแตกต่างจากหลักทมะตรงที่มุ่งให้เกิดความอดทน โดยเน้นที่ร่างกายที่อดทนต่อความยากลำบากจากการทำงานและเรื่องหนักใจต่าง ๆ ในการประกอบการงานอาชีพ ดังนั้น การทำงานร่วมกันจะต้องอดทนเผชิญฟันฝ่าต่อความยากลำบากด้วยกัน ถือว่าเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความอดทนและตั้งใจของคนในครอบครัวและในองค์กรเมื่อเกิดภัยพิบัติ คับขัน จะต้องมีสติอดกลั้น คิดอุบายใช้ปัญญาหาทางแก้ไข และมีความอดทนเพียรพยายาม เป็นกำลังใจซึ่งกันและกันก็จะสามารถผ่านพ้นเหตุการณ์ที่ร้ายไปด้วยกันได้

จาคะ คือ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปัน ทำสิ่งใดหรือให้สิ่งใดกับครอบครัวและผู้อื่นด้วยความเต็มใจ เป็นการมอบความสุขที่ได้ทั้งสองฝ่ายคือผู้ให้และผู้รับ รวมทั้งการให้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ตลอดจนการเสียสละความพอใจและความสุขส่วนตน เมื่อบุคคลในครอบครัวหรือในองค์กรประสบความทุกข์ ความเจ็บไข้ ก็เสียสละความสุขความพอใจของตน ขวนขวายช่วยเหลือ เอาใจใส่ดูแล เป็นที่พึ่งพาอาศัย เป็นกำลังส่งเสริม หรือช่วยให้กำลังใจตามความเหมาะสม การทำงานที่ขาดจาคะเหมือนต้นไม้มิได้รับการบำรุงมีแต่อับเฉาร่วงโรยไม่มีความสดชื่นงอกงาม รวมถึงการให้อภัยแก่ผู้ร่วมงานทำงานเป็นการแสดงไมตรีจิต ยอมรับความแตกต่าง เข้าใจ และจริงใจ

หลักฆราวาสธรรม ทั้ง 4 ข้อนี้ แม้ว่าเวลาจะผ่านมาสองพันกว่าปีตั้งแต่ครั้งพุทธกาล แล้วพบว่า หลักฆราวาสธรรม มีความสำคัญมากและเหมาะแก่การนำไปใช้กับการครองเรือน และการทำงานในองค์กรปัจจุบันได้อย่างครอบคลุมทั้งหมด การประยุกต์หลักฆราวาสธรรม 4 ไปใช้เพื่อสร้างความพึงพอในในการครองเรือนและการปฏิบัติงานนั้นสามารถประยุกต์ได้ ดังนี้

สัจจะ หมายถึง ความซื่อสัตย์ต่อกัน หรือความตั้งใจจริงต่อกันทั้งต่อผู้เป็นสามี ผู้เป็นภรรยา และผู้อื่น โดยมีหลักธรรมข้อสัจจะ มีความซื่อสัตย์สุจริตในการอยู่ร่วมกันในการทำงาน รวมถึงการบริหารจัดการในครอบครัวหรือองค์กร ย่อมจะทำให้ครอบครัวหรือองค์กรบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวได้ว่าหลักสัจจะ ย่อมทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้สมาชิกในครอบครัวและสังคม รวมถึงผู้ร่วมงานในองค์กรนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

ทมะ หมายถึง การรู้จักข่มจิตข่มใจตนเองไม่ให้แปรปรวนไปได้ง่าย ผู้ที่หวังความเจริญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และพัฒนาในการทำงานในองค์กรที่มีสมาชิกและเพื่อนร่วมงานจำนวนมาก จักต้องมี ทมะ หรือการข่มใจให้อยู่ในฝ่ายธรรมะอันเป็นฝ่ายกุศลอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

กล่าวได้ว่า หลักทมะ นี้ทำให้บุคคลที่ทำงานร่วมกันเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานได้ คือ ความข่มใจในสิ่งที่ควรและไม่ควรพูด ควรทำและไม่ควรทำ

ขันติ หมายถึง ความอดทน อดกลั้นต่อทุกสิ่งทุกอย่างได้ย่อมเป็นผู้ชนะ เป็นผู้ประสบความสำเร็จในที่สุด ไม่ผลัดวัน ประกันพรุ่งในการทำงาน ทำงานโดยอดทนต่อการพูดส่อเสียด เยาะเย้ยถากถางจากผู้ประสงค์ร้าย อดทนต่อความยากลำบากความเหน็ดเหนื่อยกายและใจ โดยเฉพาะความอดทนต่อการยั่วยวนของกิเลสตัณหาอุปาทานที่มากระทบจิตในทุกรูปแบบจิตใจต้องไม่หวั่นไหวหลงใหลไปความทะยานอยากที่มาในทางทุจริต และทางกามคุณอันมีรูปรสกลิ่นเสียงสัมผัสทั้งหลาย บุคคลในครอบครัวหรือผู้ครองเรือน ที่ทำงานในองค์กรหากมีหลักธรรมข้อนี้ย่อมสร้างความพอใจให้กับสมาชิกในครอบครัว หรือผู้บังคับบัญชา ประการแรก เป็นผู้ที่มีความอดทนต่องานหนักหรือเบา รวมถึงความขยันอันเกิดจากความอดทนนี้ ประการที่สอง ทำให้ได้ผลิตผลงานมีปริมาณมากกว่า การกระทำเช่นนี้ทำให้สมาชิกในครอบครัว หรือผู้บังคับบัญชามีความพึงพอใจต่อการทำงานที่มีความอดทน

จาคะ หมายถึง การสละให้ปันสิ่งของๆ ตนแก่บุคคลที่ควรให้ปัน เพื่อประโยชน์ของคนอื่น เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวมตามกำลังที่มีอยู่ และขณะเดียวกันก็ไม่เป็นการเบียดเบียนตัวเองจนเกินไป

สรุปได้ว่า หลักฆราวาสธรรมมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือกากับชีวิตผู้ครองเรือน เป็นเครื่องมือ เป็นหลักธรรมกำกับพัฒนาชีวิตให้สูงมีคุณค่ามากขึ้นประกอบด้วยความประพฤติ 4 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความจริงใจ การข่มใจ บังคับควบคุมจิตใจตนเอง ความอดทนมุ่งมั่นในการทำงาน และการเสียสละ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการปฏิบัติตามฆราวาสธรรม 4 ประการนี้ จะเป็นอานิสงส์ให้เกิดความสุข ความเอื้ออาทร ความสมานฉันท์ของบุคคลในสังคมได้อย่างยั่งยืนไปในที่สุด

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

วิเชียร วิทยอุดม (2548, หน้า 1) ผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารงานในองค์การ งานองค์การจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำเนินงานนั้น ปัจจัยสำคัญที่สุดก็คือผู้นำ ถ้าองค์การใดได้ผู้นำที่มีประสิทธิภาพก็จะสามารถสั่งการและใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงาน ตลอดจนทำกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์การให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าองค์การใดได้ผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพ ก็จะไม่สามารถสั่งการและใช้อิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งได้ ซ้ำร้ายยังเป็นการทำลายขวัญของผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้นำ ซึ่งจะเป็นผลทำให้การปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ในองค์การประสบความล้มเหลว คำว่า “ผู้นำ” กับ “ภาวะผู้นำ” นั้น

เป็นการมองคนละด้าน คำว่า ผู้นำ มองเน้นที่ตัวบุคคล แต่ภาวะผู้นำ มองเน้นที่คุณลักษณะในตัวบุคคล

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นเรื่องที่นักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสนใจศึกษามาเป็นเวลานานซึ่งเป็นการศึกษา ถึงความมีอำนาจและความสามารถของบุคคล ที่สามารถสั่งการในการบริหาร ให้งานที่รับผิดชอบประสบความสำเร็จจากประสบการณ์ที่ผ่านมาย่อมเป็นที่ประจักษ์กันแล้วว่าภาวะผู้น าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการบริหาร และ การจัดองค์การทั้งภาครัฐและ เอกชนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายขององค์การ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้รวบรวมความหมายของ ภาวะผู้นำ จากการรวบรวมความเห็นที่นักวิชาการและนักบริหาร ได้ให้ไว้ดังต่อไปนี้

นงลักษณ์ สิทธิวัฒนพันธ์ (2554, หน้า 2) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการ มิใช่บุคคล เป็นกระบวนการของการมีอิทธิพลเหนือกลุ่มเพื่อการก าหนดเป้าหมายและการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ผู้นำไม่เพียงแต่ยืนอยู่เบื้องหลังกลุ่มที่คอยแต่วางแผนและผลักดันแต่ผู้นำจะต้องยืนอยู่ข้างหน้ากลุ่มและนำกลุ่มปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

ราล์ฟ สต๊อกดิลล์ (Ralph Stogdill) (1950, p. 4) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการใช้อิทธิพลต่อกลุ่มในองค์การเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

โอดเวย์ แทด (Ordway Tead) (1956, p. 19) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นการประกอบกันของลักษณะที่บุคคลชี้นำ ให้บุคคลอื่นกระทำการเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตนต้องการได้

เรนสิส ไลเกอท(Rensis Likert) (1967, p. 172) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการซึ่งผู้นำจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับความคาดหวัง ค่านิยมและความสามารถในการติดต่อพบปะเจรจากันของบุคคลที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้น เพื่อจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ผู้นำต้องแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นว่า ควรสนับสนุนในความสามารถของเขา

สรุปจากการศึกษาการนิยามความหมายแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักฆราวาสธรรม ภาวะผู้นำ หมายถึง ศิลปะและความสามารถของบุคคลหนึ่ง ที่จะกระตุ้นจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการ โดยใช้กระบวนการ สื่อความหมาย การติดต่อซึ่งกันและกัน ให้เกิดมีใจร่วมกับตนดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ จากการให้ความหมายของคำว่า ผู้นำ (Leader) และภาวะผู้นำ (Leadership) ดังที่กล่าวมา นักวิชาการ ยังเสนอทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ โดยพิจารณาจากปัจจัยสำคัญและจุดเน้นที่แตกต่างกัน ในที่นี้จะเสนอเฉพาะทฤษฎีที่เห็นว่า เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

ฮอดจ์และ จอห์นสัน (Hodge & Johnson), (1970, pp. 255–259) ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำโดยมีพื้นฐานตั้งอยู่บนสมมติฐานต่างๆ ดังนี้

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำ (Traitist Theory) ทฤษฎีนี้โดยมีสมมติฐานว่าผู้นำที่ประสบผลสำเร็จจะมีลักษณะของบุคลิกภาพที่ดี

2. ทฤษฎีทางสถานการณ์ (Situatist Theory) โดยมีสมมติฐานว่าบุคคลที่ได้รับการยอมรับว่า เป็นผู้นำที่เหมาะสมที่สุดในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ทั้งนี้ก็เพราะว่าเกิดจากลักษณะของกลุ่มที่เขาเป็นผู้นำ

3. ทฤษฎีการเป็นผู้ตาม (Followship Theory) ทฤษฎีนี้มีสมมติฐานว่า เครื่องบ่งชี้คุณภาพของผู้นำก็คือ คุณภาพของผู้ตามซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการประเมินคุณค่าของผู้นำ คือการวิเคราะห์ผู้ตามนั้นเอง

4. ทฤษฎีของผลรวม (Electic Theory) ทฤษฎีนี้เกิดจากการนำเอาคำอธิบายของทฤษฎีทั้งสามข้างต้นมารวมกัน เพื่อจะทำการอธิบายเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ราล์ฟ เอ็ม. สต๊อกดิลล์(Ralph M. Stogdill) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำไว้ดังนี้ (1967 p. 91)

1. Greatman Theory ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ลักษณะภาวะผู้นำได้เกิดมาแต่กำเนิด

2. Environment Theory ทฤษฎีนี้ก็มีความเชื่อว่า ลักษณะภาวะผู้นำนั้นเกิดจากสภาพแวดล้อม เวลา สถานที่และโอกาส

3. Personal Situation Theory ทฤษฎีนี้เชื่อในแง่ที่ว่า ภาวะผู้นำนั้นนอกจากสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมแล้ว ยังมีความสามารถเฉพาะตัวเป็นส่วนประกอบด้วย ดังนั้นผู้นำจึงต้องเป็นผู้ที่มีความเฉลียวฉลาด มีความสามารถ นอกจากนี้ ยังต้องมีเพื่อนร่วมงานที่ดีด้วย

4. Interaction Expectation Theory ทฤษฎีนี้ได้ให้ความสำคัญกับปัจจัย 3 ประการ คือ การกระทำ (Action) การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และเจตคติ (Sentiment) โดยที่มีความเชื่อว่าผู้ที่จะเป็นผู้นำได้นั้น จะต้องมีความสามารถในการกระทำ มีมนุษยสัมพันธ์และมีการควบคุมทางใจที่ดี มีความเหมาะสมกับเหตุการณ์

บาร์บารา เคลแมน (Barbara Kelleman) ได้สรุปความหมาย ทฤษฎีภาวะผู้นำต่าง ๆ เอาไว้เป็นหมวดหมู่ 10 หมวด คือ (1984, p 70)

1. ภาวะผู้นำ ในฐานะที่เป็นจุดศูนย์กลางของกระบวนการกลุ่ม ภาวะผู้นำ เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงและกิจกรรมของกลุ่ม

2. ภาวะผู้นำ ในฐานะที่เป็นบุคลิกภาพและผลกระทบจากสิ่งนี้เอง ภาวะผู้นำ จึงเป็นการเชื่อมโยงภาพพจน์ในอันที่ทำให้ปัจเจกบุคคล สามารถที่จะทำการจูงใจบุคคลอื่น ๆ ให้มีการทำหน้าที่ได้สอดคล้องกับภาวะหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

3. ภาวะผู้นำ ในฐานะที่เป็นศิลปะที่ใช้ในการชี้นำ ภาวะผู้นำ จึงเป็นการแสดงออกในบริบทของอำนาจหรืออิทธิพล ดังนั้น จึงมีความพยายามที่จะให้กลุ่มนั้น เป็นไปตามแนวทางหรือเจตนารมณ์ของตัวบุคคลที่เป็นผู้นำนั้น

4. ภาวะผู้นำ ในฐานะที่เป็นการใช้อิทธิพล การเป็นผู้นำนั้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบกับพฤติกรรมของบรรดาสมาชิกภายในกลุ่ม ทั้งนี้โดยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับบรรดา ผู้ตามนั้นเป็นไปในลักษณะของการตอบสนองต่อกันภายใต้ความสมัครใจ

5. ภาวะผู้นำ ในฐานะที่เป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลในขณะที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการอำนวยการเรื่องกิจกรรมกลุ่ม

6. ภาวะผู้นำ ในฐานะที่เป็นรูปแบบของการชักชวน ภาวะผู้นำ ยังเป็นการบริหารคนด้วยการใช้วิธีการจูงใจและมีการสร้างจุดมุ่งหมายร่วมกัน โดยไม่ใช้วิธีการบังคับ

7. ภาวะผู้นำ ในฐานะที่มีการใช้ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจระหว่างบุคคลโดยในแนวทางนี้ต้องยอมรับว่า อำนาจระหว่างบุคคลนั้น เป็นผลมาจากการที่มีพลังอำนาจบังคับสูงสุดซึ่งบุคคลหนึ่งสามารถใช้อำนาจนั้นมาบังคับบุคคลอีกคนหนึ่ง ให้ลดการต่อต้านเท่าที่จะลดลงได้มากที่สุด ซึ่งบุคคลหลังนี้ สามารถที่จะทำให้เกิดขึ้นได้

8. ภาวะผู้นำ ในฐานะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายโดยที่ภาวะผู้นำ จะเป็นการกระทำเพื่อให้มีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

9. ภาวะผู้นำ ในฐานะการจำแนกบทบาท ทั้งนี้โดยที่ภาวะผู้นำนั้นต้องการรวบรวมบทบาทต่างๆ ในกลุ่มเข้ามาไว้ด้วยกันซึ่งทั้งนี้ก็ด้วยการอำนวยการใช้ความพยายามเพื่อที่จะให้บรรลุความสำเร็จที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้

10. ภาวะผู้นำ ในฐานะของการมีความคิดริเริ่ม ภาวะผู้นำ เป็นผลลัพธ์จากการที่ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ภายใต้ปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (Group interaction)

สรุปการศึกษาทฤษฎีภาวะผู้นำจากแนวคิดนักวิชาการหลายๆท่านว่าภาวะผู้นำเกิดขึ้นได้ทั้งทางพันธุกรรม หรือ สัญชาตญาณ (Instinct) และสถานการณ์ เวลา โอกาส สภาพแวดล้อมทางสังคม ภาวะผู้นำนั้น เป็นศิลปะสำหรับบริหารจัดการและเป็นจุดศูนย์กลางของพฤติกรรม คือ ใช้อนาจ อิทธิพล ตามบทบาทหน้าที่ เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

2.2.3 ความหมายของภาวะผู้นำ (Leadership) ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถของบุคคลหนึ่ง ที่จะกระตุ้นจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการ โดยใช้กระบวนการ สื่อความหมาย การติดต่อซึ่งกันและกัน ให้เกิดมีใจร่วมกับตนดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ภาวะผู้นำเป็นเรื่องที่นักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสนใจศึกษามาเป็นเวลานานซึ่งเป็นการศึกษาถึงความมีอำนาจและความสามารถของบุคคลที่สามารถสั่งการในการบริหารให้งานประสบ

ความสำเร็จ จากประสบการณ์ที่ผ่านมา ภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการบริหารและการจัดองค์การทั้งภาครัฐและเอกชน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายขององค์การ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้รวบรวมความหมายของ ภาวะผู้นำจากการรวบรวมความเห็นที่นักวิชาการนักบริหารและท่านผู้รู้หลายๆ ท่านได้ให้ความคิดเห็นไว้ดังต่อไปนี้

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544, หน้า 31) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาวะผู้นำ คือ พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่ง ที่จะชักนำพากิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Shared Goal) หรือเป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ (Leaders) และผู้ตาม (Followers) ซึ่งท าให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมหรือเป็นความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่นและ ให้การสนับสนุนบุคคลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายองค์การ

สมัย จิตต์หมวด (2547, หน้า 22) ให้ความหมายภาวะผู้นำว่า หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งหรือผู้น พยายามใช้กำลังสมอง กำลังกาย และกำลังใจ เพื่อจูงใจ หรือดลใจให้ผู้ตาม หรือกลุ่มกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้เป็นไปตามความประสงค์ของตน และเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และการจูงใจหรือดลใจนั้นจะต้องไม่เป็นการบังคับ ตลอดจนต้องได้รับความยินยอมจากผู้ตามหรือกลุ่มด้วย

นิตย์ สัมมาพันธ์ (2546, หน้า 31) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ พลังชนิดหนึ่งที่สามารถส่งแรงกระทำอันก่อให้เกิดการขับเคลื่อนกลุ่มคน และระบบองค์กร ไปสู่การบรรลุเป้าประสงค์

กิติ ตยัคคานนท์ (2530, หน้า 13) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ คือ ศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น ผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชา ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการ โดยใช้กระบวนการสื่อความหมายหรือการติดต่อกันและกันให้ร่วมใจกับตนดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินการจะเป็นไปในทางดีหรือชั่วก็ได้

เถาวัลย์ นันทาภิวัฒน์ (2521, หน้า 203) ได้ให้ความหมายว่า “ภาวะผู้นำ” คือ ความสัมพันธ์ซึ่งบุคคลหนึ่งหรือผู้มีอิทธิพลให้ผู้อื่นทำงานร่วมกันอย่างเต็มใจ เพื่อบรรลุเป้าหมายอันเป็นที่ต้องการของผู้นำ ผู้นำ จึงมิใช่มีบทบาทเป็นเพียงผู้ผลักดันเพียงด้านเดียว แต่เป็นผู้ดึงด้วย โดยแจ้งให้ผู้ตามทราบแนวทางปรารถนาให้ปฏิบัติตามด้วยการปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี

สมพงษ์ เกษมสิน (2526, หน้า 220) ได้ให้ความหมายว่า “ภาวะผู้นำ” คือ การใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ในความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่เหนือผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการ โดยกระบวนการติดต่อซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุผลตามที่กำหนดไว้

สุพานี สฤษฎ์วานิช (2549, หน้า 296) ได้ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ หมายถึงความสามารถที่จะ มีอิทธิพลต่อผู้ตามหรือนำผู้ตามไปอย่างสัมฤทธิ์ผลหรือเป็นความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นทำงานอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของงานอย่างเหมาะสม

อีมอร์รี่ เอส. โบการ์ดัส (Emore s. bogadas) (1934, p. 313) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ บุคลิกภาพในการกระทำการภายใต้เงื่อนไขของกลุ่ม การมีภาวะผู้นำต้องประกอบด้วยบุคลิกภาพและสถานการณ์ของกลุ่มซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เพื่อให้มีภาวะผู้นำครอบงำบุคคลอื่นได้

สรุปได้ว่า จากการศึกษาการนิยามความหมาย คำว่าภาวะผู้นำ คือ คุณลักษณะส่วนตัวของบุคคลผู้มีความสามารถหรือพฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่งซึ่งความสัมพันธ์กับบุคคลหนึ่ง ได้ให้ผู้อื่นทำงานร่วมกันในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการ โดยใช้กระบวนการ ที่จะชักนำพากิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Shared Goal) หรือเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ (Leaders) และผู้ตาม (Followers) ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ

2.2.4 ความสำคัญของภาวะผู้นำ (ที. ม.(ไทย) 10/216/165). มีคำโบราณกล่าวว่า ฝูงสัตว์ต้องต้อน ฝูงคนต้องนำ ดังนั้น การที่มนุษย์เรามีการอยู่ร่วมกันมากๆ จึงจำเป็นต้องมีผู้นำ ความอยู่รอดของกลุ่มประชาชน สังคมและประเทศชาติบ้านเมืองขึ้นอยู่กับผู้นำ ซึ่งอยู่ในฐานะที่เป็นหัวหน้าหรือผู้บริหาร ผู้นำจึงมีความสำคัญดุจเข็มทิศที่จำเป็นสำหรับคนเดินทาง และเสาเข็มที่มีความจำเป็นต่อการสร้างบ้าน อีกทั้งยังเป็นผู้สร้างหลักจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม ผู้นำเสมือนหนึ่งเป็นหลักชัยของประเทศชาติ ผู้นำคือผู้รักษาทั้งแผ่นดินและทรัพย์สิน ซึ่งหากต้องการทราบถึงความเจริญรุ่งเรืองของโรงเรียนแล้ว ต้องดูผู้นำเป็นหลักใหญ่ นอกจากนั้น โรงเรียนมีภารกิจที่ต้องมีผู้รับผิดชอบในด้านต่างๆ จึงจำเป็นที่จะต้องมีผู้นำเพื่อช่วยรับภาระของโรงเรียนแทนคุณครู-อาจารย์ เช่น ผู้นำเยาวชนจะต้องเป็นผู้สร้างขวัญและกำลังใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้ใต้การปกครอง ผู้อยู่ในการดูแล และทรงไว้ซึ่งความยุติธรรมในสังคม เป็นต้น ในพระพุทธศาสนาเองก็ได้มีการกล่าวถึงความสำคัญของผู้น าไว้เช่นกันในอัคคัญญสูตร (ที. ปา. (ไทย) 11/130/96). ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของผู้นำไว้ว่า สัตว์เหล่านั้นเข้าไปหาท่านรูปงาม น่าดูกว่า น่าเลื่อมใสกว่า น่าเกรงขามกว่า แล้วจึงกล่าวดังนี้ว่า มาเถิดท่านผู้เจริญ ขอท่านจงว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าว จงติเตียนผู้ที่ควรติเตียน จงขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่โดยชอบเถิด แต่ถ้าหากจะมองไปถึงการบริหารในคณะสงฆ์ พระพุทธองค์ไม่ทรงให้ความสำคัญกับผู้นำหรือผู้ปกครองมากนัก นอกเสียจากธรรมวินัยเท่านั้น ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสกับพระอานนท์ว่า ธรรมวินัยที่เราบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไปแล้ว ก็จักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย

มองจากตรงจุดนี้ พระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญต่อธรรมวินัยมากกว่าผู้นำซึ่งตรงจุดนี้ผู้วิจัยมองว่าเป็นความชาญฉลาดของผู้นำ เพราะพระธรรมวินัยไม่มีการเปลี่ยน แต่ผู้นำมีการเปลี่ยนแปลง จะเห็นได้ว่า จากพระสูตรที่ยกมานี้ ผู้นำมีความสำคัญในฐานะ ผู้ดูแลความสงบ และสร้างสันติให้เกิดแก่สมาชิก เป็นหลัก ทั้งนี้ก็เพราะว่า สังคมจะอยู่เย็นเป็นสุข มีระเบียบวินัย ก็เพราะมีผู้นำเป็นที่รวมจิตใจ มีผู้บริหารคอยเอาใจใส่ดูแล (ส.ส. (ไทย) 15/72/80) ความสำคัญของผู้นำ

เนื่องจากขอบเขตของการเป็นผู้นำนั้นกว้างขวางมาก ซึ่งตามความคิดเห็นของบุคคลโดยทั่วไป มักจะหมายถึงบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างาน นักการศึกษา นักบริหาร นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิต่างก็ให้คำจำกัดความหรืออธิบายความหมายของผู้นำไว้หลายลักษณะ ทั้งลักษณะของการเกิดผู้นำ ผู้นำในทางปฏิบัติ ผู้นำในแง่ของการมีบทบาทหรือการใช้อำนาจอิทธิพล ผู้นำในด้านรับผิดชอบ ผู้ศึกษาจึงรวบรวมและสรุปความคิดเห็นอันเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้นำดังต่อไปนี้

ทานเนนบัม (Tannenbaum) (1961, p. 53) ให้ความหมายคำว่า ผู้นำ หมายถึงบุคคลผู้ใช้อิทธิพลโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ ทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลอื่นด้วย

เครช ครัชฟิลด์และบอลลาเชย์ (Krech, Crutchfield and Ballachey) (1962, p. 87) ได้เสนอแนะวิธีการในการที่จะใช้พิสูจน์ว่าใครจะเป็นผู้น าของกลุ่ม 2 วิธีด้วยกัน คือ

1. โดยการถามสมาชิกภายในกลุ่มว่า สมาชิกภายในกลุ่มเห็นว่าใครเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในการบงการ หรือดำเนินการให้แก่กลุ่มมากที่สุด

2. โดยการถามผู้สังเกตการณ์เกี่ยวกับกลุ่มว่า จากการสังเกตและพิจารณานั้นมีความเห็นว่าบุคคลใดในกลุ่มเป็นผู้ที่พยายามใช้อิทธิพลจูงใจเพื่อนร่วมงานมากที่สุด หรือดูจากบันทึกว่าสมาชิกคนใดใช้อิทธิพลจูงใจสมาชิกในกลุ่มได้ผลมากที่สุด

สรุปได้ว่า ความสำคัญของภาวะผู้นำ เมื่อมนุษย์เรามาอยู่ร่วมกันมากๆ จดเป็นต้องมีผู้นำซึ่งอยู่ในฐานะที่เป็นหัวหน้าหรือผู้บริหาร ผู้นำจึงมีความสำคัญดุจเข็มทิศที่จดเป็นสดหรับคนเดินทางและเสาเข็มที่มีความจำเป็นต่อการสร้างบ้าน อีกทั้งยังเป็นผู้สร้างหลักจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม ผู้นำเสมือนหนึ่งเป็นหลักชัยของประเทศชาติ ผู้นำคือผู้รักษาทั้งแผ่นดินและทรัพย์สินและชีวิต

2.2.5 ลักษณะภาวะผู้นำ ลักษณะและคุณสมบัติของผู้นำนักสังคมวิทยา ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำเอาไว้ว่าลักษณะของผู้นำจะเป็นแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของสังคมในแต่ละแห่งเป็นตัวกำหนด เพราะผู้นำ คือบุคคลธรรมดาที่ได้รับการยอมรับจากมติของมหาชน จึงปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ส่วนนักจิตวิทยา ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำเอาไว้ว่า ลักษณะของผู้นำ ขึ้นอยู่กับโครงสร้างของสังคม ความแตกต่างของลักษณะสังคมจะเป็นเครื่องกำหนดความแตกต่างของลักษณะผู้นำแต่ละประเภท สำหรับนักวิชาการท่านอื่นๆ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำเพิ่มเติมเอาไว้ดังนี้

สมพงษ์ เกษมสิน (2526, หน้า 364) ได้กล่าวถึงลักษณะผู้นำ โดยพิจารณาจากการบริหารงาน โดยแบ่งออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. ผู้นำแบบเจ้าระเบียบ ผู้นำแบบนี้มักจะถือระเบียบแบบแผนเป็นสำคัญ ไม่ชอบให้มีการเปลี่ยนแปลง มีลักษณะคล้ายกับผู้นำแบบอัตตนิยม การสั่งการมักใช้กฎระเบียบ เป็นเครื่องมือ โดยยก

เหตุผลในระเบียบมาใช้ในการปฏิบัติงานมากกว่าการติดต่อสื่อสาร สั่งงาน มักเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. ผู้นำแบบบงการ ผู้นำที่ชอบใช้อำนาจในการปฏิบัติงานขาดหลักมนุษยสัมพันธ์ ทำงานแบบสั่งการเพื่อแสดงถึงการมีอำนาจและความสัมพันธ์ในการทำงาน

3. ผู้นำแบบจูงใจ เป็นผู้นำ ที่ปฏิบัติงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาร่วมพิจารณาแสดงความคิดเห็นและเป็นการบรรเทาต่อต้านไปด้วย การติดต่อสั่งงานเป็นแบบสองทิศทาง

4. ผู้นำแบบร่วมใจ เป็นผู้นำ ที่นิยมการปรึกษาหารือและเสริมสร้างความสัมพันธ์ อันดีระหว่างผู้บังคับบัญชา ยึดหลักประนีประนอมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในฐานะผู้ร่วมงาน อาศัยศิลปะการจูงใจ เมื่อประสงค์ให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้ความร่วมมือร่วมใจในการแสดงความคิดเห็นและการปฏิบัติงาน

มนตรี ธีรธรรมพิพัฒน์ (2540, หน้า 21) ได้ศึกษากำหนดลักษณะของผู้นำออกเป็น 3 แบบ คือ

1. ผู้นำแบบอัตตาธิปไตย โดยพิจารณาจากพฤติกรรมของผู้นำและการกำหนดนโยบายของผู้นำ ซึ่งผู้นำประเภทนี้ จะตัดสินใจเอง ไม่ให้กลุ่มตัดสินใจ มีลักษณะถือตัวและ มีความภูมิใจในตัวเอง

2. ผู้นำแบบประชาธิปไตย เป็นผู้นำที่ให้สมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะกำหนดนโยบายและลงมือกระทำโดยใช้ความคิดเห็นจากกลุ่ม มีการแบ่งงานกันทำและผู้ทำแบบนี้จะมีการเน้นที่การสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน

3. ผู้นำแบบเสรีนิยม เป็นผู้ที่ให้เสรีภาพเต็มที่ ปราศจากการมีส่วนร่วมของตัวผู้นำ เว้นแต่จะมีการร้องขอให้ผู้นำ เข้ามามีส่วนร่วม ผู้นำจะเป็นผู้ให้ข้อแนะนำกิจกรรมของสมาชิก โดยพยายามจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องในการปฏิบัติการ

เบอร์นาร์ด เอ็ม. บาสส์(Bernared M. Bass) (1982, p. 22) ได้แบ่งลักษณะผู้นำออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. สถานภาพลักษณะเป็นผู้นำเหมือนกับความสำคัญของตำแหน่งของคนๆ นั้น

2. การยกย่องนับถือ คือ เป็นลักษณะผู้นำที่เป็นที่รวมของความสนใจผู้ที่ได้รับการ ยกย่องนับถือ มักจะได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้นำด้วย

3. ลักษณะด้านพฤติกรรม คือ ผู้ที่แสดงพฤติกรรมในการนำ เนื่องจากการที่ มีตำแหน่งต่างกัน พฤติกรรมในการนำจึงต่างกันออกไปด้วย

4. อิทธิพล คือ ผู้นำมีอิทธิพลเหนือคนอื่นและมีการชักนำคนอื่นให้ปฏิบัติตาม ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย

ณรงค์ สินสวัสดิ์ (2521, หน้า 48 - 62) ได้กล่าวถึง คุณสมบัติของผู้นำที่สำคัญ ๆ ที่ผู้นำต้องมีดังนี้

1. พลังกายและ พลังประสาทผู้นำต้องมีพลังกายและ พลังประสาทที่เข้มแข็งมีกำลังใจกล้าแกร่ง มีความอดทนกว่าคนธรรมดา เมื่อเกิดวิกฤติการณ์ทางการเมืองหรือสังคมขึ้นต้องมีความมั่นคงและวางเฉย ไม่แสดงอาการหรือความรู้สึกอยากได้ออกมาผู้ที่จะทำเช่นนี้ได้ จะต้องมีพลังกายและพลังประสาทเข้มแข็งจริงๆ และยิ่งไปกว่านั้น การเป็นผู้นำจะต้องทำงาน หนักกว่าคนธรรมดา หมายความว่า ผู้นำต้องฉลาดรอบรู้ในการบริหารที่ควรหรือไม่ควรแก่หน้าที่ไม่ปล่อยงานให้เป็นหน้าที่ของผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงอย่างเดียว ผู้นำต้องทำงานมากตรากตรำงาน เป็นเวลาหลายชั่วโมง มีเวลาพักผ่อนน้อย ถ้าหากพลังกายและพลังประสาทไม่แข็งแรงจริงๆ อาจเกิดความเจ็บป่วยหรือดุลยภาพในตนเองบกพร่องไป

2. รู้จุดมุ่งหมายและแนวทางที่จะพัฒนา คุณสมบัติอีกประการหนึ่งที่ผู้นำจะต้องมี คือ การมีนโยบายหรือแผนปฏิบัติงานที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จ ผู้นำจะต้องรู้ว่า เป้าหมายในการพัฒนานั้นมุ่งหมายไปในแนวทางใด ตนควรจะแสดงบทบาทอย่างไรที่จะทำให้เป้าหมายเหล่านี้บรรลุผล เป้าหมายเหล่านี้จะเป็นจริงได้ถ้าหาก

1) มีวิธีการที่แน่นอน ชัดเจน เพื่อการบรรลุเป้าหมายนั้น

2) คนอื่นสามารถเข้าใจหรืออธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจเป้าหมายและวิธีการนั้น ๆ ได้

3) คนอื่นๆ มีความเห็นด้วยและเข้าใจวิธีการนั้น ๆ

4) ผู้นำต้องมั่นคงและจริงจังและพยายามทำเป้าหมายนั้นให้เป็นจริงขึ้นมา

3. ความกระตือรือร้น ผู้นำต้องมีความกระตือรือร้นบากบั่นขวนขวายที่จะทำเป้าหมายของตนให้สัมฤทธิ์ผลให้ได้ ความกระตือรือร้น จะทำให้เขายึดมั่นอยู่กับเป้าหมายและแผนงานนั้น อันจะช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาพลอยกระตือรือร้นในการทำงานไปด้วย ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินการตามแผนงานนั้นราบรื่นขึ้น

4. ความเป็นมิตร ผู้นำต้องมีความรักและความเป็นมิตรต่อผู้ใต้บังคับบัญชามีความโอบอ้อมอารีเอื้ออาทรต่อความเป็นอยู่ของผู้ร่วมงานและประชาชน เมื่อมีโอกาสก็แสดงความห่วงใยให้ปรากฏ การรู้จักครอบครัวของบริวารและการไต่ถามสารทุกข์สุกดิบของบริวารและของคนในครอบครัวของเขา จะเป็นพลังเสน่ห์ยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างศรัทธาในตัวผู้นำให้ แนบแน่นต่อไป

5. ความน่าเชื่อถือ ผู้นำจะต้องทำตนให้เป็นคนที่น่าเชื่อถือได้ โดยการพูดจริง ทำจริงตามสัญญาประชาคม ไม่เป็นคนเหลาะแหละโลเลหรือท้อแท้จับจด บริวารและคนใกล้ชิด จะได้มีความมั่นใจว่า พวกเขาสามารถ ฝากอนาคตและผลประโยชน์ของพวกเขาไว้กับผู้นำได้ ผู้นำจะต้องระมัดระวังพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่เหมาะสมต่อคุณค่า (Values) หรือมาตรฐานทางศีลธรรมของสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

6. ความกล้าในการตัดสินใจเป็นคุณสมบัติที่สำคัญอีกประการหนึ่งของผู้นำ ปัญหาที่เผชิญหน้าผู้นำอยู่นั้น เป็นปัญหาสำคัญเกี่ยวกับความเสื่อมถอยหรือความรุ่งเรืองของประเทศชาติและ

องค์กรต่างๆ ปัญหาแต่ละปัญหาอาจมีทางออกหลายทางจะเป็นทางใดนั้น ตัวผู้นำจะต้องกล้าตัดสินใจในสถานการณ์บางสถานการณ์นั้น ตัวผู้นำอาจจะไม่มีเวลาในการทบทวนครุ่นคิดมากนัก ผู้นำอาจจะต้องตัดสินใจทบทวนเลือกทางออกทางใดทางหนึ่งที่แน่นอน

7. สติปัญญาความรอบรู้ผู้นำควรจะเป็นผู้ที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด รอบรู้เรื่องต่างๆ ได้ดีกว่าคนสามัญทั่วไป แต่ในบางโอกาสบางสถานการณ์ ผู้ที่ได้รับมติให้เป็นผู้นำอาจมีสติปัญญาไม่เลอเลิศเหมือนบุคคลธรรมดา แต่การเฉลียวฉลาดรู้ทันปัญหาและอุปสรรคเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ผู้นำจึงควรขวนขวายหาความรู้จากการอ่าน จากการสังเกตการณ์และจากการศึกษาเปรียบเทียบสถานการณ์ให้มากๆ ความเฉลียวฉลาดหมายถึงความสามารถที่จะมองเห็นและเข้าใจถึงสาเหตุและวิธีการแก้ปัญหานั่นคือ มีความสามารถที่จะนำเอาประสบการณ์ในอดีตมาเป็นมรรควิธีในการช่วยตัดสินใจจนกระทั่งทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆได้อย่างถูกต้องเชาว์ปัญญาของผู้นำเป็นสิ่งสำคัญซึ่งมีส่วนช่วยทำให้ผู้นำดำรงอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบคนอื่นๆ ในหลายๆ ด้าน คือ รู้ทันคน มีความคล่องแคล่วและมีความเจนจัดหรือมีความชำนาญสามารถตัดสินปัญหาได้อย่างแยบคายคุณสมบัติที่ผู้นำควรมีพร้อมกับสติปัญญาความรอบรู้ได้แก่การมีจินตนาการ (Imagination) และการมีอารมณ์ดีจินตนาการคือ มีวิสัยทัศน์ในการวางแผนหรือมีแนวทาง ในการปฏิบัติไว้ล่วงหน้า เพื่อช่วยเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องต่างๆ ที่สำคัญคือ จินตนาการของผู้น านั้นต้องไม่เป็นความเพ้อฝันส่วนอารมณ์ดีนั้นเปรียบเหมือนน้ำมันหล่อลื่นในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น ช่วยไม่ให้เกิดความตึงเครียดเนื่องจากความตั้งใจในการท างานมากเกินไปการมีอารมณ์ดีหรือมีอารมณ์ขันในบางครั้งจะท าให้ลูกน้องบริวารเกิดความเป็นกันเอง ไม่ระแวงภัยจนเกินไปอาจท าให้เกิดความรู้สึกร่วมกลมเกลียวสมัครสมานสามัคคีในการบริหารงานขึ้น

8. ครูที่ดี ผู้นำที่ดีต้องเป็นครูที่ดี เพราะในฐานะผู้นำนั้นต้องสามารถชี้แนวทาง เหตุผลในการปฏิบัติที่ถูกต้องและความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหาต่างๆ เมื่อมีปัญหาก็สามารถชี้แจงให้ผู้ร่วมงานหรือคนใกล้ชิดเข้าใจได้ด้วยคำพูดธรรมดาๆ ถ้าหากลูกน้องทำผิดพลาดแต่เป็นความผิดพลาดที่ไม่รุนแรงนัก หากให้อภัยได้ก็สมควรให้อภัย ถ้าให้อภัยไม่ได้ก็สมควรลงโทษตามสมควรแก่เหตุและจะต้องให้ผู้ที่ถูกลงโทษเข้าใจและรับรู้ความผิดของตน

9 ศรัทธาและความเชื่อมั่น การทำงานในหน้าที่ของผู้บริหารนั้น จะให้ผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อเหล่าผู้นำมีความกระตือรือร้นและกระฉับกระเฉงในการทำงานไม่รู้สึกเหนื่อยหน่าย เฉื่อยชาการที่จะเป็นเช่นนี้ได้ ผู้นำต้องรู้สึกว่างานที่ตนกำลังดำเนินการอยู่นั้นมีหนทางสำเร็จ และมีเป้าหมายที่เด่นชัดมีอุดมการณ์ที่มั่นคงมีศรัทธาและความเชื่อมั่นในความสำเร็จสูงผู้นำจะต้องสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในความสำเร็จของงานให้เกิดขึ้นกับลูกน้องหรือประชาชนเหนือสิ่งอื่นใดผู้นำจะต้องทำให้ลูกน้องมีความเข้าใจว่าความศรัทธาและความเชื่อมั่นในตนเองเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จของเขา

รัศมี ภิบาลแทน (2537, หน้า 40-47) ได้เสนอคุณสมบัติของผู้นำไว้โดยพิจารณาความหมายจากค าว่า LEADERSHIP ดังนี้

1. L= Love คือ มีความรักในหน้าที่ รักผู้ใต้บังคับบัญชา รักความยุติธรรม และ รักความก้าวหน้า

2. E= Education and Experience คือ มีการศึกษาดีมีประสบการณ์เป็นแบบ อย่างได้หรือเป็นได้ทั้งในฐานะผู้นำและเป็นครูคนอื่น

3) A =Adaptability คือ มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม ได้รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

4) D=Decisiveness คือ มีความสามารถในการพิจารณาตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว และถูกต้อง

5) E =Enthusiasm คือ มีความกระตือรือร้นตั้งใจทำงานอย่างจริงจังและสามารถชักนำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานอย่างจริงจังได้ด้วย

6) R=Responsibility คือ มีความรับผิดชอบในส่วนของตนและผู้อื่นที่ได้ทำลงไป ไม่ปัดความรับผิดชอบและรวมถึงความรับผิดชอบที่เกิดจากการสั่งงานที่มีความเสี่ยง (risk) หรือตัดสินใจอย่างรีบด่วน

7) S= Sacrifice and Sincerity คือ มีความเสียสละและอุทิศผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวมด้วยความจริงใจ

8) H=Hormony คือ มีความนุ่มนวลโอนอ่อนผ่อนปรน ก่อให้เกิดความรักความสามัคคี และอาจหมายถึง การถ่อมตัว (Humble) ตามกาลเทศะด้วย

9) II=IIntellectual Capacity คือ มีความเฉลียวฉลาดมีไหวพริบทันคน ทันเกมและทันเหตุการณ์

10) P =Persuasiveness คือ มีความสามารถในการจูงใจคน

ตามที่กล่าวมานี้ คุณสมบัติต่างๆ ที่ผู้นำพึงมีสามารถสรุปเป็นลักษณะใหญ่ๆ ได้ 4 ลักษณะ คือ

1) ลักษณะทางสติปัญญา คือ มีความรู้ความสามารถ มีเชาว์และไหวพริบสามารถวินิจฉัยปัญหาต่างๆ ได้อย่างเฉียบแหลมและทันท่วงที

2) ลักษณะทางอุปนิสัย คือ มีพฤติกรรมทางจริยธรรมอันดี เช่น ความซื่อสัตย์ความอ่อนโยน ความมีสัจจะ ความรับผิดชอบและความไม่เห็นแก่ตัว เป็นต้น

3) ลักษณะทางอารมณ์ คือ สามารถบังคับหรือควบคุมอารมณ์และบทบาทของการเป็นผู้นำได้ เมื่อควบคุมตัวเองเป็นแบบอย่างที่ดีได้ ก็เป็นเหตุให้ควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชา ได้ง่าย

4) ลักษณะทางร่างกาย คือ มีบุคลิกภาพทางกายดี สุขภาพแข็งแรง มีพลังศักยภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและภาวะร่างกายที่ดีย่อมแสดงออกซึ่งบุคลิกภาพของการเป็นผู้นำให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า คุณสมบัติลักษณะของผู้นำเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นมรรควิธีหรือกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาของผู้นำ ปัญหาของผู้ใต้ปกครอง ปัญหาการบริหารและปัญหาจากสภาพแวดล้อมอื่น ๆ และยังเป็นปัจจัยให้ผู้นำมีสัมพันธภาพกับมวลชนได้อย่างองอาจและทำให้มวลชนยอมรับเลือกให้มาดำรงตำแหน่งซึ่งจะเป็นผลให้แสดงบทบาทและหน้าที่ได้อย่างชอบธรรมและมีประสิทธิภาพ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

เนื่องจากการปกครองท้องถิ่นของไทยนับเป็นมิติทางการเมืองที่มีความหมายและความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น มีส่วนสำคัญทำให้การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ทำให้ชุมชนสามารถกำหนดวิถีชีวิตของตนเองได้ ทำให้ การปกครองท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองและสามารถตัดสินใจในกิจการงานต่าง ๆ ของท้องถิ่นได้เองอย่างมีอิสระพอสมควร

ในการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองท้องถิ่นที่เกิดจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มีเจตนารมณ์ที่จะมุ่งเน้นและมุ่งหวังให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาคและระดับประเทศ นอกจากนี้แล้วยังได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจในด้านการปกครองไปสู่การปกครองท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นจากการกำหนดนโยบายหมวด 5 แนวนโยบายบนพื้นฐานแห่งรัฐมาตรา 78 กำหนดไว้ว่า รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นได้พึ่งพาตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นตนเองพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและในระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการตลอดทั้งในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ได้อย่างทั่วถึงและมีความเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งการพัฒนาจังหวัดให้มีความพร้อมให้เป็นองค์กรท้องถิ่นขนาดใหญ่และมีการพัฒนายิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดหรือท้องถิ่นนั้น

ในด้านการปกครองท้องถิ่นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ยังไม่ได้ระบุไว้ในหมวด 9 รวมจำนวน 9 มาตรา อันเริ่มตั้งแต่มาตรา 282 ถึงมาตรา 290 ซึ่งโดยรวมแล้วพบได้ว่ามาตราทั้งหมดได้กล่าวถึงการที่รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่น ตามหลักแห่งการปกครองตนเอง ตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยการปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอิสะในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหารงานบุคคล การเงิน การคลัง และยังมีอำนาจหน้าที่ของ

ตนเองโดยเฉพาะ โดยมีรัฐบาลเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่ ในการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่จำเป็นภายใต้กรอบของกฎหมายเท่านั้น

การปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดขึ้นเพื่อที่จะให้ท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเองบริหารงานภายใต้กรอบกฎหมายที่ได้กำหนดไว้และที่สำคัญได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจการทางการเมือง เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การให้ความสนใจเกี่ยวกับการบริหารงานของผู้บริหารของการปกครองท้องถิ่นของตนเอง เพื่อเป็นตัวแทนในการทำหน้าที่ไปบริหารงานท้องถิ่นโดยข้อดีในการปกครองท้องถิ่นที่ให้เห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด จะสามารถช่วยแก้ปัญหาของในท้องถิ่นได้อย่างตรงประเด็นอันเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลางนั่นเอง

สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจสู่การปกครองท้องถิ่น คือ การกระจายอำนาจในด้านการปกครองไปสู่องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยรัฐบาลเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลองค์กรปกครองท้องถิ่นภายใต้กรอบของกฎหมาย โดยรัฐจะเน้นให้ความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหารงานต่าง ๆภายในองค์กร การกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหารงานบุคคล การเงิน การคลัง และยังมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง ได้อย่างตรงตามความต้องการของประชาช น ซึ่งนายกเทศมนตรีจะเป็นตัวแทนที่จะได้รับเลือกจากประชาชนให้ทำหน้าที่ในการบริหารงานดังกล่าวข้างต้น เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและเพื่อประโยชน์สุโดยรวมของประชาชนในท้องถิ่น

2.3.2 ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

ในการทำความเข้าใจต่อแนวคิดการบริหารปกครองท้องถิ่น (Local Governance) นั้นต้องทำความเข้าต่อความแตกต่างของแนวคิดการปกครอง (Government) และแนวคิด การบริหารปกครอง (Governance) ซึ่ง Hambleton, Savitch และ Stewart เสนอว่าแนวคิดการปกครองคือกิจกรรมของระบบการปกครองอย่างเป็นเป็นทางการที่ อุบัติขึ้นในขอบเขตของการบริหารที่เฉพาะเจาะจง เกี่ยวพันกับการบริหารอำนาจและหน้าที่ที่ได้รับจากการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ หรือโครงสร้างที่ได้รับมอบหมาย และใช้ทรัพยากรของสาธารณะอย่างรับผิดชอบ (Hambleton Et al., 2002) ซึ่งการปกครองเป็นตัวอย่างที่ดีที่สุดของการมีอยู่อย่างเป็นทางการและเป็นตัวแทนของรัฐในท้องถิ่น โดยภารกิจของการปกครองคือการปฏิบัติตามภายใต้กระบวนการทางกฎหมายที่ชัดเจนเกี่ยวพันกับความสัมพันธ์ที่ชอบด้วยกฎหมายระหว่างนักการเมือง ผู้เชี่ยวชาญ และสาธารณะ แต่แนวคิดการบริหารปกครอง รัฐหรือสถาบันที่เป็นทางการของรัฐได้สูญเสียการควบคุมต่อกระบวนการภายในท้องถิ่นอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด แต่จะเหลือเพียงกระบวนการหลวม ๆ ของการกำหนดทิศทาง (Steering) ของท้องถิ่น เนื่องจากการทำงานของท้องถิ่นความเกี่ยวพันของประเด็นที่เกี่ยวข้องที่ข้ามผ่านขอบเขตทางภูมิศาสตร์และการบริหารกับหลายภาคส่วนโดยที่เครือข่าย (Networks) พันธมิตร (Alliances) และการร่วมมือกัน (Coalitions) จะเป็นผู้เล่นสำคัญของการบริหารปกครองท้องถิ่น ซึ่งเครือข่ายดังกล่าวอาจมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ (Informal) แม้ว่าเครือข่ายเรานี้ได้พยายามสร้าง

ความเป็นทางการในโครงสร้างการจัดการของเครือข่ายเช่น การเป็นหุ้นส่วน (Partnership) แต่บ่อยครั้งเกิดความสับสนในหมู่สมาชิก (Membership) กิจกรรม (Activity) ความสัมพันธ์ (Relation) และการยอมรับผิด (Accountability) อยู่เสมอ โดยที่การบริหารปกครองเป็นกระบวนการของความเกี่ยวพันทั้งกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย (Multiple - Stakeholder) และการแก้ไขหาทางออกในผลประโยชน์ที่หลากหลาย เน้นการประนีประนอม (Compromise) มากกว่าการเผชิญหน้า (Confrontation) และเน้นการต่อรอง (Negotiation) มากกว่าการออกคำสั่งทางการบริหาร (Administrative fiat) (Hambleton Et al., 2002)

2.3.3 แนวคิดการกระจายอำนาจ

แนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ได้ปกครองกันเอง สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างอิสระ การกระจายอำนาจทางปกครองเป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจในการจัดทำภารกิจภายในรัฐ ฉะนั้นเมื่อกล่าวถึงการกระจายอำนาจทางปกครอง ก็คือการกระจายอำนาจในการจัดทำภารกิจของรัฐ ซึ่งจะกระจายให้องค์กรใดมีอำนาจในการจัดทำ ดังนั้นสิ่งที่สำคัญคือต้องพิจารณาถึงหลักการและประเภทของภารกิจของรัฐรวมทั้งหลักการปกครองภายในรัฐประกอบด้วย 17 รัฐสมัยใหม่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในเรื่องของภารกิจของรัฐที่รัฐมีหน้าที่ต้องจัดทำเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนภารกิจของรัฐที่ต้องจัดทำก็คือบริการสาธารณะนั่นเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่เชื่อมโยงกับการกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย โดยการจะแบ่งแยก อำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐกับท้องถิ่นว่าภารกิจใดรัฐควรจัดทำเองและภารกิจใดที่ควรให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำนั้น เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เนื่องจากบริการสาธารณะนั้นเป็นสิ่งที่มีพลวัตรอยู่ตลอดเวลา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ภารกิจหลักของรัฐ (Primary Function of State) คือ บริการสาธารณะที่เป็นเรื่องพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อประเทศ เป็นภารกิจพื้นฐานดั้งเดิม ซึ่งรัฐแต่ละรัฐต้องดำเนินการจัดทำเพราะเป็นเรื่องของการประกันความมั่นคงปลอดภัยขั้นพื้นฐานของรัฐ ซึ่งภารกิจพื้นฐานของรัฐนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันมิในการรักษาความสงบ

2. ภารกิจรองของรัฐ (Secondary Function of State) คือ บริการสาธารณะที่เป็นเรื่องของการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนอยู่ดี มีสุข ซึ่งเป็นภารกิจลำดับรอง (โภคิน พลกุล และคณะ, 2538)

2.3.4 ความหมายของการกระจายอำนาจ

หลักการกระจายอำนาจเป็นแนวความคิดทั้งในทางการเมืองและทางกฎหมาย มีพื้นฐานมาจากแนวความคิดของการปกครองตนเองของชุมชนท้องถิ่นภายในรัฐ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากประเทศอังกฤษ ซึ่งมีแนวคิดว่าท้องถิ่นมีการปกครองตนเองมาก่อนที่จะมีรัฐ เมื่อมีรัฐแล้วจึงเป็นการที่ชุมชนท้องถิ่นมอบอำนาจในการปกครองให้แก่รัฐ ส่วนในด้านของประเทศฝรั่งเศสมีแนวคิดว่า รัฐมีอำนาจ

และมอบอำนาจในการปกครองให้แก่ท้องถิ่น ซึ่งทั้ง 2 แนวคิดดังกล่าว ล้วนเป็นการมองในมิติด้านอำนาจรัฐทั้งสิ้น หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) ที่ใช้และกล่าวถึงกันในปัจจุบันนี้เป็นหลักการที่มาจากแนวคิดเรื่องอำนาจรัฐของประเทศฝรั่งเศสและเป็นคำที่มาจากภาษาฝรั่งเศส มีความหมายว่า “การเอาอำนาจออกไปจากศูนย์กลาง”

โกวิทย์ พวงงาม (2554) นิยามว่าการกระจายอำนาจการปกครอง คือ การที่มีองค์กรซึ่งมีอาณาเขต มีความเป็นอิสระในการปกครองและการบริหารตนเอง มีประชาชน มีอำนาจหน้าที่มีรายได้ตามกฎหมาย รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่ให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน ซึ่งประชาชนในพื้นที่ มีส่วนร่วมในการบริหารและปกครองตนเอง สามารถร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหาชุมชน ซึ่งอาจกระทำผ่านตัวแทนของประชาชน

หัวใจสำคัญของการปกครองท้องถิ่น คือการที่ประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเองและกลไกที่สำคัญเพื่อเกิดความเป็นอิสระ ได้แก่ “การกระจายอำนาจ”คือ การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการกระจายอำนาจนั้นอำนาจที่ได้กระจายออกไปนั้นจะต้องถึงมือประชาชนหรือองค์กรของประชาชนในท้องถิ่นจริง ๆ โดยประชาชนจำเป็นต้องมีอำนาจในการตัดสินใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากรภายในท้องถิ่น โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปรียบเสมือนพื้นที่การรองรับอำนาจที่กระจายอออกไป (วุฒิสาร ตันไชย และธีรพรรณ ใจมั่น, 2547)

ดังนั้นจากการให้ความหมายของการกระจายอำนาจทั้งของนักวิชาการต่างประเทศและนักวิชาการของไทยนั้น อาจสรุปนิยามความหมายของการกระจายอำนาจพอสังเขป คือ เป็นการอธิบายความหมายของการกระจายอำนาจในมิติของอำนาจรัฐเป็นหลัก เป็นการกระจายอำนาจทางปกครองจากศูนย์กลางอำนาจคือรัฐหรือรัฐบาล โดยกระจายให้แก่องค์กรหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือองค์กรอื่นที่อยู่นอกระบบราชการ ในเรื่องอำนาจการตัดสินใจและอำนาจในการบริหารงานในระดับพื้นที่ปฏิบัติการ

2.3.5 ประเภทของการกระจายอำนาจปกครอง

1. การกระจายอำนาจทางพื้นที่ การกระจายอำนาจทางพื้นที่หรือการกระจายอำนาจทางเขตแดน คือการที่รัฐมอบอำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำบริการสาธารณะภายในอาณาเขตหรือขอบเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นตามที่กฎหมายกาหนด เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเรียกการจัดระเบียบการบริหารราชการดังกล่าวว่า “การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น” (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2549)

2. การกระจายอำนาจทางภารกิจของรัฐ การกระจายอำนาจทางภารกิจของรัฐหรือการกระจายอำนาจทางบริการ คือ การที่รัฐมอบอำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะบางอย่างให้แก่

องค์กร ซึ่งมิใช่องค์กรของรัฐส่วนกลางรับไปดำเนินการด้วยงบประมาณและบุคคลากรขององค์กรนั้นเอง เช่น กิจการขนส่งมวลชน กิจการโทรคมนาคม การไฟฟ้าและการประปา เป็นต้น ซึ่งเป็นการมอบอำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะซึ่งไม่เกี่ยวกับการใช้อำนาจทางปกครอง และการกระจายอำนาจทางบริการไม่คำนึงเรื่องอาณาเขตในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ นอกจากนี้กิจการที่มอบให้จัดทำนี้ รัฐจะเป็นผู้กำหนดโดยออกเป็นกฎหมายท้องถิ่นหรือองค์กรจะกำหนดขึ้นมาเองไม่ได้ (ประยูร กาญจนดุล, 2544)

3. การกระจายอำนาจทางการคลัง การกระจายอำนาจทางการคลัง เป็นอีกหนึ่งลักษณะของการกระจายอำนาจ โดยหน่วยงานในระดับบนหรือในส่วนกลางพยายามลดระดับการใช้อำนาจควบคุมจัดการงบประมาณและการตัดสินใจทางการคลังของหน่วยงานในระดับล่าง เช่น การจัดระบบการจัดสรรงบประมาณของหน่วยงานในลักษณะที่หน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลางหรือหน่วยงานระดับบน จัดสรรงบประมาณแก่หน่วยงานในระดับพื้นที่หรือระดับต่างลงมาในรูปงบประมาณก้อนเดียว เพื่อให้อิสระแก่หน่วยงานดังกล่าวในการตัดสินใจบริหารจัดการทางการคลังและจัดสรรงบประมาณดังกล่าวในรายละเอียด การกระจายอำนาจทางการคลังส่งผลให้หน่วยงานในส่วนกลางมีบทบาทเพียงกำกับทิศทางนโยบายในขณะที่หน่วยงานระดับปฏิบัติมีอำนาจหน้าที่มากขึ้นในการตัดสินใจในการบริหารภารกิจและงบประมาณของตนเอง (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ, 2546)

2.3.6 ภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในการกำหนดภารกิจที่เป็นบริการสาธารณะนั้น เมื่อเข้าใจประเภทของบริการสาธารณะที่เป็นภารกิจหลักและภารกิจรองของรัฐแล้ว ในการจะมอบหมายภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะนั้น ต้องพิจารณาแนวคิดในการจัดภารกิจหน้าที่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย ทั้งนี้ เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของบริการสาธารณะนั้น

1. ภารกิจหน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายในการจัดภารกิจหน้าที่ให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่นตามบทบัญญัติของกฎหมายหมายถึง ภารกิจหน้าที่ของท้องถิ่นจะมีขอบเขตเพียงใดครอบคลุมกิจการใดนั้น ต้องมีกฎหมายรองรับหรือมีกฎหมายให้อำนาจระบุว่าเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากไม่มีกฎหมายให้อำนาจท้องถิ่นก็ไม่สามารถทำได้ หากกระทำก็เป็นการละเมิดต่อกฎหมายดังนั้น ภายใต้หลักการนี้ภารกิจหน้าที่ของท้องถิ่นจึงถูกจำกัดโดยกฎหมายการกำหนดภารกิจของท้องถิ่นตามหลักการนี้ ความเป็นอิสระของท้องถิ่นในการปกครองตนเองจะจำกัดเพราะท้องถิ่นจะมีภารกิจหน้าที่เท่าที่กฎหมายระบุให้อำนาจไว้เท่านั้น ซึ่งประเทศที่กำหนดภารกิจของท้องถิ่นตามบทบัญญัติของกฎหมายนี้ พบว่าเป็นประเทศที่มีพื้นฐานการพัฒนามาจากการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Monarchic - based) และกลุ่มประเทศแองโกล เช่น

สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย เป็นต้น ซึ่งรวมทั้งประเทศไทยของเราด้วย (มรุต วันทนากร, 2549)

2. ภารกิจหน้าที่ตามหลักความสามารถทั่วไปหลักความสามารถทั่วไป หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดทำภารกิจได้อย่างกว้างขวาง เท่าที่ไม่เป็นการละเมิดบทบัญญัติของกฎหมายหรือกระทบต่ออำนาจของสถาบันทางปกครองอื่น ๆ ยึดหลักความจำเป็นและความต้องการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ ตามข้อเรียกร้องของท้องถิ่นเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและทันต่อสภาวการณ์ด้วย กฎหมายจะให้อิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการต่าง ๆโดยไม่ระบุเจาะจง ซึ่งการกำหนดเช่นนี้จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในภารกิจบริการสาธารณะที่มีอยู่และอาจมีขึ้นในอนาคตตามความจำเป็นและความต้องการของท้องถิ่นด้วย (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2547)

สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการแบ่งอำนาจหน้าที่ระหว่างส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และเป็นการลดภารกิจของรัฐบาลให้คงเหลือเพียงภารกิจหลัก เช่น การทหาร การต่างประเทศ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามารับผิดชอบภารกิจที่เกี่ยวกับการบริการสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน เช่น การรักษาความสะอาด การรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นใน แต่ละท้องถิ่นได้ทันต่อเหตุการณ์ และพัฒนาท้องถิ่นตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้จริง

2.4 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตำบลรำแดง

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

2.4.1 ลักษณะทางกายภาพ ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลาตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอสิงหนคร ขนาดพื้นที่ 7,821 ไร่ (12.5 ตร.กม.) เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 6,581 ไร่ พื้นที่ทำการประมง 100 ไร่ เลี้ยงสัตว์ 50 ไร่ พื้นที่ที่อยู่อาศัย 1,050 ไร่ พื้นที่สาธารณะประโยชน์ 40 ไร่

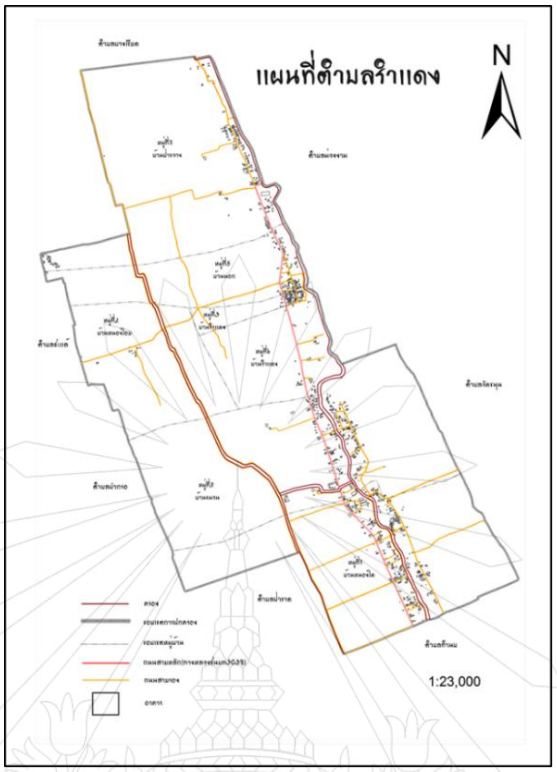
ที่ตั้งของหมู่บ้านหรือชุมชนหรือตำบล (แผนที่ประกอบ)

ทิศเหนือ จดตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ทิศใต้ จดตำบลทำนบ - ตำบลป่าขาด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ทิศตะวันออก จดตำบลม่วงงาม – ตำบลวัดขนุน - ตำบลชิงโค อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ทิศตะวันตก จดตำบลชะแล้ - ตำบลปากรอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

แผนภาพที่ 1 แผนที่ตำบลรำแดง

เขตรับผิดชอบ ชุมชนรำแดงแบ่งเป็น 7 หมู่บ้าน ดังนี้

- หมู่ที่ 1 บ้านหนองโด
- หมู่ที่ 2 บ้านขมวน
- หมู่ที่ 3 บ้านรำแดง
- หมู่ที่ 4 บ้านหนองโอย
- หมู่ที่ 5 บ้านนอก
- หมู่ที่ 6 บ้านรำแดง (หน้าแค)
- หมู่ที่ 7 บ้านป่าขวาง

2.4.2 ภูมิประเทศ มีสภาพเป็นที่ราบและราบลุ่มแบบท้องกระทะบริเวณชุมชนรำแดงมักมีน้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝนช่วงเดือนพฤศจิกายน–ธันวาคมของทุกปี

2.4.3 ลักษณะภูมิอากาศ มีลักษณะร้อนชื้น สลับกันไปตามฤดูกาล มีลมทะเลพัดผ่านทั้ง 2 ด้าน (ทะเลสาบสงขลา-อ่าวไทย) มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยระหว่าง 28.0-30.0 องศาเซลเซียล มีความชื้นสูงสุด ในเดือนพฤศจิกายน ประมาณ 84 % ความชื้นต่ำสุด ในเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม ประมาณ 76 % ความชื้นสัมพัทธ์ ตลอดปี 79 % ฤดูกาลมี 2 ฤดู คือ

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม - มกราคม เป็นเวลา 9 เดือน โดยใน ช่วงนี้จะแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะแรก เป็นระยะที่ได้รับอิทธิผลจากลงมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - กันยายน ในช่วง 5 เดือน จะมีฝนตกพอสมควร

ระยะที่สอง เป็นระยะที่ได้รับอิทธิผลจากกลมมรสุมตะวันตกเฉียงเหนือ ซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม - มกราคม ของทุกปี ในระยะนี้จะมีฝนตกชุกและมีปริมาณค่อนข้างมาก เดือนพฤศจิกายนจะมีฝนตกมากที่สุดและจะค่อยๆ ลดลงตามลำดับ

ฤดูร้อน จะเริ่มตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ – เมษายน ของทุกปี เนื่องจากในทิศตะวันตกนี้ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนืออ่อนกำลังลงและถอยออกไปจากภาคใต้ โดยมีลมระหว่างทิศใต้และลมทิศตะวันออกเฉียงใต้พัดเข้ามาแทนที่ เนื่องจากลมนี้เป็นลมร้อนและชื้น จึงทำให้อุณหภูมิสูงขึ้นโดยทั่วไปแต่อย่างไรก็ตามอุณหภูมิจะไม่สูงมากนัก เนื่องจากอยู่ใกล้ทะเลทั้งสองด้าน และลมพัดประจำอยู่ตลอดเวลา 3 เดือน

ในปัจจุบันการเดินทางมายังตำบลรำแดง มีความสะดวกรวดเร็วเนื่องจากมีการพัฒนาด้านการคมนาคมอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ทางหลวงชนบทหมายเลข 3038 ที่ผ่านตำบลรำแดงและเป็นเส้นทางที่เชื่อมต่อกับหลาย ๆ ตำบลที่ใกล้เคียงในตำบลรำแดง ซึ่งตำบลรำแดงอยู่ห่างจากอำเภอสิงหนครเพียง 16 กิโลเมตรเท่านั้น

ประชากรตำบลรำแดงทำนาเป็นอาชีพหลักร้อยละ 64.46 โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนสิงหาคม - ธันวาคม และเก็บเกี่ยวผลผลิตในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ - เมษายน และเมื่อพ้นช่วงทำนาประชากรวัยแรงงานก็จะออกไปรับจ้างทำงานก่อสร้างและขึ้นตาลโหนดในขณะที่กลุ่มแรงงานวัยรุ่นรับจ้าง โรงงาน นอกจากนี้ ก็จะมีออกไปทำค้าขาย และรับราชการ ร้อยละ 4.18 รายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 5,000 – 12,000 บาท

2.4.4 ลักษณะของดิน

ส่วนใหญ่จะเป็นดินเหนียว และมีแร่ธาตุอาหารสำหรับพืชหลายชนิด เช่น ข้าว กล้วย มะพร้าว ฯลฯ เหมาะสำหรับการทำไร่นาสวนผสม และเหมาะสำหรับการทำประมงเลี้ยงปลา เนื่องจากดินเหนียวสามารถเก็บกักน้ำได้ดี

ในอดีตการเดินทางของคนในตำบลรำแดง จะใช้เรือในการสัญจรไปมาโดยใช้คลองสทิงหม้อเป็นลำน้ำสายหลักในการเดินเรือในการนำสินค้าจากชุมชนไปขายยังตัวเมืองสงขลา แต่ในปัจจุบันการเดินทางมายังตำบลรำแดงยังไม่มีรถประจำทางผ่าน ต้องใช้รถส่วนตัวมาตามถนนทางหลวงชนบท หมายเลข 3038 ซึ่งมีความสะดวกสบายและรวดเร็ว ซึ่งตำบลรำแดงห่างจากอำเภอสิงหนครเพียง 15 กิโลเมตรเท่านั้น

2.4.5 เขตการปกครอง

องค์การบริหารส่วนตำบลรำแดงเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ประกาศเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2539 มีพื้นที่ 12.5 ตารางกิโลเมตร (หรือประมาณ 7,821 ไร่) ห่างจากที่ว่าการอำเภอสิงหนครประมาณ 15 กิโลเมตร

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน
1	บ้านหนองโด	นายเกียรติกร ยอดช่วย
2	บ้านขมวน	นายสันติ จิตโสภา
3	บ้านรำแดง	นายทะนง หนูสวัสดิ์
4	บ้านหนองโอย	นางสาวอัมพิรา เสน่หา
5	บ้านนอก	นายสนธยา พ้นภัย
6	บ้านหน้าแค	นางอำพร ทองแป้น
7	บ้านป่าขวาง	นายจักรชัย สระศรี

ตารางที่ 2.1 การแบ่งเขตการปกครอง

ที่มา : สำนักงานปลัด ต.รำแดง ณ วันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2564

2.4.6 ประชากรการเลือกตั้ง

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร			กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน
			ชาย	หญิง	รวม	
1.	บ้านหนองโด	205	356	362	718	นายเกียรติกร ยอดช่วย
2.	บ้านขมวน	223	337	355	692	นายสันติ จิตภักดี
3.	บ้านรำแดง	62	103	125	228	นายทะนง หนูสวัสดิ์(กำนัน)
4.	บ้านหนองโอย	13	18	20	38	นางอัมพิรา เสน่หา
5.	บ้านนอก	109	169	166	335	นายสนธยา พ้นภัย
6.	บ้านหน้าแค	83	132	135	267	นางอำพร ทองแป้น
7.	บ้านป่าขวาง	146	225	244	469	นายจักรชัย สระศรี
รวมทั้งสิ้น		**841**	**1,340**	**1,407**	**2,747**	

ตารางที่ 2.2 ตารางแสดงจำนวนประชากร

ที่มา : สำนักงานทะเบียนอำเภอสิงหนคร ณ วันที่ 10 กันยายน 2564

องค์การบริหารส่วนตำบลได้แบ่งหน่วยเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลรำแดงและสมาชิกสภาออกเป็น 7 หน่วยเลือกตั้ง ดังนี้

หน่วยเลือกตั้งที่ 1	หมู่ที่ 1	ศาลาเอนกประสงค์ ม.1
หน่วยเลือกตั้งที่ 2	หมู่ที่ 2	โรงเรียนวัดห้วยพุด
หน่วยเลือกตั้งที่ 3	หมู่ที่ 3 , 4 , 5	ศาลาเอนกประสงค์ ม.3
หน่วยเลือกตั้งที่ 6	หมู่ที่ 6	ศาลาอเนกประสงค์ หมู่ 6
หน่วยเลือกตั้งที่ 7	หมู่ที่ 7	โรงเรียนวัดป่าขวาง

2.4.7 สภาพทางสังคม

การศึกษา

มีศูนย์เด็กเล็ก 1 แห่ง คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กวัดห้วยพุด ตั้งอยู่หมู่ที่ 2

โรงเรียนระดับประถมศึกษา 2 แห่ง คือ

- โรงเรียนวัดห้วยพุด ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 รองรับนักเรียนในหมู่ที่ 1,2 และ 3 บางส่วน
- โรงเรียนวัดป่าขวาง ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 รองรับนักเรียนในหมู่ที่ 4,5,6,7 และ 3 บางส่วน

สนามกีฬา มี 4 แห่ง

หมู่ที่ 1 ตั้งอยู่ที่ ป่าช้าห้วยแง่ง

หมู่ที่ 2 ตั้งอยู่ที่ วัดห้วยพุดโรงเรียนวัดห้วยพุด

หมู่ที่ 5 ตั้งอยู่ที่ โรงเรียนวัดป่าขวาง

สาธารณสุข

- ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (หมู่ที่ 1 - 7)
- สถานบริการสาธารณสุข 1 แห่ง (หมู่ที่ 2)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลรำแดง (หมู่ที่ 2)

ที่มา : รพ.สต.รำแดง (ข้อมูล ณ วันที่ 10 กันยายน 2564)

ยาเสพติด สถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่ตำบลรำแดง ได้แก่ หมู่ที่ 1,2,3,5,6 และ 7 ยาเสพติดที่แพร่ระบาดได้แก่ พืชกระท่อม และยาบ้า

2.4.8 การสังคมสงเคราะห์

องค์การบริหารส่วนตำบลรำแดงได้ดำเนินการด้านสงคมสังเคราะห์ ดังนี้

1. ดำเนินการจ่ายเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ป่วยเอดส์
2. รับลงทะเบียนและประสานโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด
3. ประสานการทำบัตรผู้พิการ
4. ตั้งโครงการช่วยเหลือผู้ยากจน ยากไร้ รายได้น้อย และผู้ด้อยโอกาสไร้ที่พึ่ง

5. โครงการเยี่ยมผู้ป่วยเอดส์ ผู้พิการ รายได้น้อย ผู้ด้อยโอกาสไร้ที่พึ่ง
6. ตั้งโครงการบ้านสบายเพื่อยายตา

2.4.9 ระบบบริการพื้นฐาน

การคมนาคมขนส่ง ในพื้นที่ตำบลรำแดงมีเส้นทางคมนาคมในพื้นที่เป็นถนนลาดยางแอสฟัลท์ติ จำนวน 2 สาย ถนนคอนกรีตเสริมเหล็กจำนวน 23 สาย ถนนลูกรัง จำนวน 18 สาย ถนนสายหลักภายในพื้นที่ตำบลรำแดง คือ ถนนลาดยางแอสฟัลท์ติกคอนกรีตสาย 3038 บ้านปะโอ – สทิงหม้อ ถือเป็นเส้นหลักของตำบลที่ใช้ในการคมนาคม การขนส่งสินค้าทางการเกษตร การเดินทางไปประกอบอาชีพ และภารกิจของพี่น้องในตำบล

การไฟฟ้า การขยายเขตไฟฟ้า ปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้แทบจะครอบคลุมทั่วพื้นที่ คาดว่าจะครอบคลุม 100 เปอร์เซ็นต์ ปัจจุบันครัวเรือนในพื้นที่ตำบลรำแดงมีไฟฟ้าใช้ คิดเป็นร้อยละ 100 และมีไฟฟ้าใช้ ดังนี้

1. จำนวนครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้า 841 ครัวเรือน
2. ไฟฟ้าสาธารณะ จำนวน 228 จุด

การประปา การขาดแคลนน้ำอุปโภค บริโภค ถือเป็นปัญหาสำคัญของตำบลรำแดง ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลรำแดงได้บรรเทาความเดือดร้อนของพี่น้องประชาชนในพื้นที่ โดยการจัดสรรงบประมาณด้านแหล่งน้ำ เช่น โครงการขุดเจาะบ่อบาดาล โครงการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้าน เป็นต้น ข้อมูลการใช้ประปาในพื้นที่ตำบลรำแดง ส่วนใหญ่จะเป็นระบบประปาของหมู่บ้าน เช่น แบบบาดาล และแบบผิวดิน (**ที่มา** : ข้อมูลกองช่างอบต.รำแดง เมื่อ 10 กันยายน 2564)

ปัจจุบันประชาชนมีประปาใช้ ดังนี้

1. จำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำประปา 755 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 93
2. จำนวนครัวเรือนที่ไม่มีน้ำประปาใช - ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ
3. กรณีประปาหมู่บ้าน มี 1 แบบ คือ แบบบาดาล
   ม. 1 มี 3 แห่ง ที่ อบต.เก่า , สะพานหนองโด , สระบัว
   ม. 2 มี 4 แห่ง ที่ อบต.ใหม่ วัดห้วยพุด,เปลวสน,รพ.สต.รำแดง
   ม. 5 มี 1 แห่ง ที่บริเวณบ้านนอก
   ม. 6 มี 1 แห่ง บริเวณป่าช้าหน้าแค
   ม. 7 มี2 แห่ง ที่ บ้านป่าขวาง และฐานการเรียนรู้ที่ 7

โทรศัพท์ ประชาชนส่วนใหญ่ใช้การติดต่อโดยใช้โทรศัพท์ติดตามตัว (มือถือ) ในการติดต่อสื่อสารโดยไม่ใช้โทรศัพท์สาธารณะในการติดต่อสื่อสาร คิดเป็นร้อยละ 100 ของประชาชนทั้งหมดในตำบลรำแดง

ไปรษณีย์หรือการสื่อสารหรือการขนส่งและวัสดุ ครุภัณฑ์

- มีไปรษณีย์ย่อย จำนวน 1 แห่ง ตั้งอยู่ในพื้นที่ ม.7 บ้านป่าขวาง ให้บริการเวลา 08.00 – 16.00 น. ในวันจันทร์ – วันศุกร์

2.4.10 การเกษตร ประชาชนตำบลรำแดง มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด 3,883.73 ไร่ มีเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียน จำนวน 547 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มี ทำนา ไร่นาสวนผสม เลี้ยงสัตว์ โดยมีพื้นที่ส่วนใหญ่เกือบทั้งตำบลเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ปลูกข้าว พืชผัก ไม้ผล เช่น มะม่วง มะละกอ มะพร้าว กล้วย

2.4.11 การประมง ข้อมูลด้านผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

หมู่ที่	เกษตรกร (ราย)	พันธุ์ปลา	พื้นที่ (ไร่)	หมายเหตุ
1	23	ปลาดุก,ปลาทับทิม	14.87	บ่อดิน,ร่องสวน,บ่อซีเมนต์
2	15	ปลาดุก, ปลาตะเพียน	21.00	บ่อดิน,ร่องสวน,บ่อซีเมนต์
3	3	ปลาดุก,ปลานิล,ปลาทับทิม	8	บ่อดิน,ร่องสวน,บ่อซีเมนต์
4	2	ปลาดุก,ปลานิล,ปลาทับทิม	3	บ่อดิน,ร่องสวน,บ่อซีเมนต์
6	3	ปลาดุก	5.13	บ่อดิน,ร่องสวน,บ่อซีเมนต์
7	7	ปลาดุก	4.50	บ่อดิน,ร่องสวน,บ่อซีเมนต์
รวม	51	-	56.50	บ่อดิน,ร่องสวน,บ่อซีเมนต์

ตารางที่ 2.3 ตารางข้อมูลด้านการประมง

ที่มา:ข้อมูลจากสำนักงานประมง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา วันที่ 10 เดือนกันยายน 2564

2.4.12 การปศุสัตว์ เป็นการประกอบการในลักษณะเลี้ยงในครัวเรือนเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม เช่น การเลี้ยงไก่ เป็ด วัว สุกรและสัตว์อื่นๆ จำนวนสัตว์ในพื้นที่โดยประมาณ ดังนี้ จำนวนเกษตรกร จำนวน 268 ราย

1. โคพื้นเมือง จำนวน 760 ตัว
2. สุกร จำนวน 44 ตัว
3. ไก่ จำนวน 6,374 ตัว
4. เป็ด จำนวน 800 ตัว
5. แพะ จำนวน 420 ตัว
6. สัตว์อื่น ๆ จำนวน 70 ตัว

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์อำเภอสิงหนคร (ข้อมูล ณ วันที่ 10 เดือน กันยายน 2564)

2.4.13 การบริการ

รีสอร์ท	1	แห่ง	ตั้งอยู่ที่ ม.1
ร้านอาหาร	2	แห่ง	ตั้งอยู่ที่ ม.1, ม.5
ร้านคอมพิวเตอร์	1	แห่ง	ตั้งอยู่ที่ ม.2
ร้านขายของชำ	17	แห่ง	ตั้งอยู่ที่ ม.1, ม.2, ม.3, ม.5, ม.6, ม.7

ที่มาข้อมูล ทะเบียนคุมภาษีโรงเรือนและที่ดิน กองคลัง อบต.รำแดง วันที่ 10 เดือนกันยายน 2564

2.4.14 การท่องเที่ยว

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ชื่อสถานที่ท่องเที่ยว
1	บ้านหนองโด	-
2	บ้านขมวน	สะพานเปลวสน, ศูนย์การเรียนรู้บ้านทักษิณาธาร
3	บ้านรำแดง	ศูนย์จำหน่ายสินค้าในชุมชน,ตลาดฝากขาย
4	บ้านหนองโอย	-
5	บ้านนอก	วัดป่าขวาง
6	บ้านรำแดง (หน้าแค)	บ้านใบตาล
7	บ้านป่าขวาง	ฐานการเรียนรู้ที่ 7

ตารางที่ 2.4 ข้อมูลการท่องเที่ยว

ที่มา :ข้อมูล สำนักงานปลัด วันที่ 10 เดือนกันยายน 2564

2.4.15 อุตสาหกรรม

โรงงานขนาดเล็ก 1 แห่ง ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 3

2.4.16 การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ

ลำดับที่	การพาณิชย์/กลุ่มอาชีพ	หมู่ที่
1	กลุ่มศูนย์ผลิตภัณฑ์ชุมชน (จักสาน)	1,2
2	กลุ่มสัจจะ	1,2,3,4,5,6,7
3	กลุ่มแม่บ้านทำเครื่องแกงสำเร็จรูป	2,3
4	กลุ่มออมทรัพย์	3
5	กลุ่มเลี้ยงวัว	1,2
6	กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์จากตาลโตนด	3

ตารางภาพที่ 5 การพาณิชย์และกลุ่มอาชีพ

ที่มา : ข้อมูล สำนักงานปลัด วันที่ 10 เดือนกันยายน 2564

2.4.17 ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

การนับถือศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนา 2 ศาสนา คือ

- ศาสนาพุทธ ประมาณ 99 %
- ศาสนาอิสลาม ประมาณ 1 %

ที่มา : ข้อมูล สำนักงานปลัด วันที่ 10 เดือนกันยายน 2564

ประเพณีและงานประจำปี

1.ประเพณีวันว่าง (เดือน 5)

2.ประเพณีวันสงกรานต์ (ผู้สูงอายุ)

3.ประเพณีทำบุญเดือนสิบ (ชิงเปรต)

4.วันเข้าพรรษา/ออกพรรษา

5.ประเพณีลอยกระทง

6.ประเพณีแห่เทียน

7.ประเพณีแข่งเรือ

8.อาบน้ำแม่ทวดพ่อทวด (ม.3)

งานประจำปี

1.งานประจำปีวัดป่าขวาง

2.งานประจำปีวัดห้วยพุด

2.4.18 ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาถิ่น สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัจจุบันยังไม่มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มทำรายได้อย่างจริงจัง แต่มีกลุ่มดังนี้

1.ภูมิปัญญาจากตาลโหนด

2.ภูมิปัญญาจักรสาน

3.ภูมิปัญญาหมอนวดแผนโบราณ

4.ภูมิปัญญายาสมุนไพร

5.ภูมิปัญญาหมอภูมิชาวบ้าน

6.ภูมิปัญญาช่างไม้พื้นบ้าน

ภาษาถิ่น จะใช้ภาษาปักษ์ใต้เป็นหลัก

สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

- น้ำส้มสายชูหมักจากตาลโตนด
- น้ำผึ้งผง

- น้ำตาลแว่น
- เสื้อถักคอกระเช้า
- งานจักรสานจากใบตาลโตนด
- กล้วยฉาบพรีเมี่ยม

2.4.19 ป่าไม้

ตำบลรำแดงมีต้นตาลโตนดขึ้นอยู่เรียงรายเป็นจำนวนมากและเป็นพืชเศรษฐกิจของคนตำบลรำแดงในอดีต โดยต้นตาลโตนดส่วนใหญ่จะขึ้นเองตามธรรมชาติ

2.4.20 ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คลองสทิงหม้อถือคลองที่สำคัญและในอดีตเป็นคลองสายหลักในการคมนาคมขนส่งสินค้า เพื่อนำสินค้าไปขายในตำบลใกล้เคียงและในตัวอำเภอเมืองสงขลา รวมทั้งยังเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญในการเลี้ยงดูคนในตำบลรำแดงเป็นลำน้ำที่ผ่ากลางตามแนวยาวของคาบสมุทรสทิงพระ ปลายคลองเริ่มจากบ้านป่าขวาง ตำบลรำแดง ไหลลงสู่ทะเลสาบสงขลาที่ปากคลองบ้านสทิงหม้อ ความยาวประมาณ 13 กิโลเมตร ผ่าน 5 ตำบล คือ ตำบลสทิงหม้อ ทำนบ รำแดง ม่วงงาม และวัดขนุน คลองสทิงหม้อเปรียบเสมือนเส้นเลือดหลักของพื้นที่อำเภอสิงหนครมาแล้วไม่น้อยกว่า 100 ปี และคลองสทิงหม้อ ดำรงอยู่ในลักษณะคลองธรรมชาติ มีพรรณไม้สองฝั่งคลอง แน่นทึบไปด้วยลำพู โกงกาง คูระ สะแก ตาตุ่ม เม่า โพทะเล ชายโขะ หมัน พลอง เนียน มะสัง แสงขรรค์ (เล็บเหยี่ยว) ปรงและลำเท็ง ริมตลิ่งมีรากลำพูและโกงกางกั้นเป็นพนัง ปกคลุมด้วยไม้เลื้อย โดยเฉพาะหนามหมอ (เหงือกปลาหมอ) เมลาะ เขาคัน ปด ฯลฯ พืชพรรณเหล่านี้หลายชนิดสามารถปรุงเป็นอาหารและใช้สอยได้นานาประการ ซึ่งในปัจจุบันความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติลดน้อยลง ทำให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลรำแดงได้ช่วยกันอนุรักษ์คลองสทิงหม้อแห่งนี้ให้เกิดความอุดมสมดุลตามธรรมชาติให้อยู่คู่กับคนในตำบลรำแดงและคนริมคลองต่อไป

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระครูสังฆรักษ์แดนชัย อภิชโย,พระครูวิรัตธรรมโชติ,กันตภณ หนูทองแก้ว (2016) การใช้หลักฆราวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา นี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการใช้หลักฆราวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา 2) เพื่อเปรียบเทียบการใช้หลักฆราวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้หลักฆราวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา การศึกษาครั้งนี้เป็น

การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา จำนวนทั้งสิ้น 2,946คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie และ Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง 341 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติทดสอบสมมติฐานโดยใช้ การทดสอบค่าที(t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ทดสอบความแตกต่าง และค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe's Method) การวิจัย พบว่า การใช้หลักฆราวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านขันติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านทมะ และด้านจาคะ ส่วนด้านสัจจะ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และเมื่อจำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา มีการใช้หลักฆราวาสในการพัฒนาคุณธรรมชีวิต อยู่ในระดับมาก ประชาชนได้เสนอแนะปัญหาด้านจาคะ มากที่สุด โดยได้เสนอแนะ ได้แก่ ประชาชนมีความเสียสละ มีน้ำใจแบ่งปันให้ผู้อื่น ทำให้เราได้ดำรงชีวิตอยู่ได้ และยังได้รับการยอมรับจากสังคมที่เราอยู่ด้วยและด้านขันติ ประชาชนได้เสนอแนะ ให้รู้จักอดกลั้น อดทน แล้วจะสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติสุข ส่วนด้านทมะ ประชาชนได้เสนอแนะให้การควบคุมสมาธิ และจิตใจก็สามารทำให้เราดำรงชีวิตได้ และด้านสัจจะ ประชาชนได้เสนอแนะการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน เพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ต้องพัฒนาหลายๆ ด้าน ประกอบกัน เช่น นิสัย การมีความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้อื่น การเอาใจเขามาใส่ใจเรา

ชุติพนธ์ วงษ์อมรวิทย์, เติมศักดิ์ ทองอินทร์, สุรพล สุยะพรหม (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาจริยธรรมทางการเมือง ประยุกต์หลักฆราวาสธรรม 4 และนำเสนอการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมือง เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง 375 คน จากแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ 17 รูปหรือคน จากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลแบบอรรถาธิบายและพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า 1.จริยธรรมทางการเมืองประกอบด้วย 1) ด้านความดีงาม ยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ขยันอดทน 2) ด้านความถูกต้อง มีความโปร่งใส คำนึงถึงความสำเร็จของงาน 3) ด้านความเหมาะสม ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน 2. การประยุกต์หลักฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ 1) หลักสัจจะ บริหารงานด้วยความ โปร่งใส และเป็นแบบอย่างที่ดี 2) หลักทมะ การใช้สติปัญญา เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน 3) หลักขันติมีความอดทน ทำหน้าที่ด้วยความ

ขยันหมั่นเพียร 4) หลักจาคะ เสียสละ อดทน เห็นประโยชน์ของประชาชน 3. การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมือง ประกอบด้วย 1) การสร้างความภาคภูมิใจในวิชาชีพ ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 2) การสร้างความตระหนักในจริยธรรม ปฏิบัติตนเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต 3) การสร้างความร่วมมือในชุมชน มุ่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน 4) การสร้างความรู้ความเข้าใจปฏิบัติงานธรรมาภิบาลก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชน

จรรยา จริยานุกูล (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักฆราวาสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์ คือมีจุดมุ่งหมายเพื่อสังเคราะห์แนวคิดการการบริหารงานบุคคลตามหลักฆราวาสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยได้เห็นถึงความสำคัญของหลักฆราวาสธรรมที่จะส่งเสริมงานบริหารสถานศึกษาให้สัมฤทธิ์ผลดียิ่งขึ้นทั้งในด้านความสำเร็จของเนื้องานตามเป้าหมายทั้งได้รับความร่วมมือและการอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นมีความสุขของทุกคนในองค์การตามเนื้อหา ดังนี้ หลักฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ 1) สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ การรักษาความสัตย์ การพูดจริงทำจริง 2) ทมะ หมายถึงการฝึกฝนตนเองและข่มใจตนเองทางด้านต่างๆ 3) ขันติหมายถึง ความอดทนต่อความยากลำบากต่างๆทั้งทางร่างกายและจิตใจ 4) จาคะหมายถึง ความเสียสละ มีจิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่ตระหนี่เห็นแก่ตัว

พระครูปลัดณัฐวัฒน์อธิปณฺโญ (อนุหนายนน์),สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, พระมหาสมบัติ ธนปณฺโญ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักฆราวาสธรรม 4 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักฆราวาสธรรม 4 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ด้วยการใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษา 390 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 ศึกษารูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักฆราวาสธรรม 4 ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 24 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์ และขั้นตอนที่ 3 นำเสนอรูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักฆราวาสธรรม 4 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้วยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม สรุปผลการวิจัยพบว่า รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักฆราวาสธรรม 4 โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) ระบบการดำเนินการ 4) กระบวนการดำเนินการ เป็นการนำหลักภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาทั้ง 3 ด้าน คือ (1) จักขุมา มีวิสัยทัศน์ (2) วิธูโร มีความรู้ความสามารถ (3) นิสสยสัมปันโน มีมนุษย์สัมพันธ์ เพื่อมาบูรณาการกับหลักฆราวาสธรรม 4 คือ (1) สัจจะ ความจริงใจ (2) ทมะ ความควบคุมอารมณ์ (3) ขันติ ความอดทน และ (4) จาคะ ความเสียสละ

พระใบฎีกาสุภัทร์ ปภสสโร. (ภะคะวา) (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความสำคัญของหลักฆราวาสธรรม 4 ในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักฆราวาสธรรม ๔ และแนวคิดเรื่องสันติสุขในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม 3) เพื่อศึกษาความสำคัญของหลักฆราวาสธรรม 4 ในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชนตำบลหนองแสงอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการศึกษารวบรวม ข้อมูลเอกสาร (Documentary) และการศึกษาข้อมูลภาคสนาม(Field Work study) จึงสามารถสรุปผลการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า มีการนำหลักคำสอนที่พระพุทธองค์แสดงไว้เพื่อให้ผู้อยู่ครองเรือนได้นำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้บุคคลผู้มีความเกี่ยวข้องกันจำเป็นต้องมีธรรมะเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติตนต่อกัน จึงจะทำให้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขอย่างสันติสุข การมีส่วนร่วมกันของคนในชุมชนเพื่อให้เกิดสันติสุขนั้นจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในกฎระเบียบจารีต กฎหมาย และมีคุณธรรม รวมทั้งจะต้องมีจริยธรรมในการช่วยเหลือแบ่งปันกัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม รวมถึงการมีส่วนร่วมในการดูแลส่วนที่เป็นสาธารณะให้ได้คงไว้เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครองและการปฏิบัติตามคุณธรรมของการอยู่ร่วมกันตามหลักศาสนาที่ เหล่านี้จะช่วยทำให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การมีสัจจะ ย่อมทำให้เป็นคนมีความรับผิดชอบ เป็นคนหนักแน่นมั่นคง ชีวิตและหน้าที่การงานมีความเจริญก้าวหน้า มีคนเคารพยกย่อง มีคนเชื่อถือและเกรงใจ ซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคม หรืออยู่กับคนอื่น เราต้องปรับตัวเข้าหาเขาและมากกว่าที่จะให้เขาต้องปรับตัวเข้าหาเรา อดกลั้นในปัญหาที่เกิดขึ้น และจะต้องแก้ปัญหานั้นด้วยความรอบคอบร่วมกันของคนในชุมชนและสังคม ผู้ที่มีขันตินั้นจะเป็นเครื่องประกันฐานะทางสังคมได้อย่างดีและจะเป็นผู้ที่มีความอดทนไม่เกิดความท้อแท้โดยง่าย ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปัน หรือคือการให้นั่นเอง ที่เราต้องช่วยเหลือเกื้อกูลเรียกว่าต้องแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของผู้ที่อยู่ร่วมกันในชุมชน เป็นเครื่องมือสร้างลักษณะนิสัยให้เป็นคนที่เห็นแก่ประโยชน์สุขของส่วนร่วมมากกว่าประโยชน์สุขส่วนตัว จึงจะเป็นชุมชนที่เรียกว่า ชุมชนสันติสุขอย่างแท้จริง โดยสามารถสรุปการมีส่วนรวมของชุมชนในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชน พบว่า ด้านส่งเสริมการศึกษา ชุมชนตำบลหนองแสงให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมที่จะมุ่งเน้นการส่งเสริมพัฒนาลูกหลานให้มีการศึกษาไปพร้อมๆ กับการพัฒนาชุมชนแบบวิถีเกษตรกรต้องมีการปรับแนวคิดทัศนคติใหม่เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ด้านการปกครอง ทุกคนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมร่วมมือกันแก้ไขปัญหานั้นได้มีการปรึกษาหารือและหาแนวทางป้องกันแก้ไข เนื่องจากการทำงานของชุมชนเป็นการทำงานหมู่มากทำให้บางครั้งการทำงานมีปัญหาขัดแย้งภายในต้องมีการปรับปรุงระบบการจัดการให้กับวิถีชุมชน คือ ชุมชนต้องร่วมมือกันเพื่อคานอำนาจภายใต้

การบริหารของตำบลเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งของชุมชน และการแบ่งแยกชนชั้นทางสังคม สร้างความสามัคคีอย่างสันติสุข ด้านศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี ชุมชนหนองแสงมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมด้วยการให้นำเอาหลักธรรมศาสนามาควบคุมดูแลคนในชุมชนไม่ให้มีการไม่ทะเลาะแก่งแย่ง วิวาท มุ่งร้าย ภาวะที่ไม่มีความขัดแย้ง บรรยากาศแห่งความเมตตา มิตรภาพ ปราศจากความมีอันตราย เป็นเอกภาพและความสอดคล้องประสานกลมเกลียวความเสรีภาพสันติสุข และความยุติธรรมของบุคคล เป็นต้น

พระมหาอภิสิทธิ์ อภิภทฺรเมธี(ไทยธานี),พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส และ ประจิตร มหาหิง (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม และ 2) เสนอแนะแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ใช้การวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 188 รูป/คน ด้วยแบบสอบถามและ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเก็บข้อมูล จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 8 รูป/คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ด้วยแบบสัมภาษณ์ และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยพรรณาวีธี ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานบุคคลตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง โดยจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านจาคะ คือ เสียสละ ความสุขส่วนตนเพื่อส่วนรวม 2) แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนดังกล่าว พบว่า (1) ด้านสัจจะ คือ จริงใจ ซื่อตรง โปร่งใส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสรรหาบุคลากร (2) ด้านทมะ คือ การปรับตัวแก้ไขข้อบกพร่อง ควบคุมจิตใจ การเชิญผู้ปกครองผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาและการบริหารงานบุคคล (3) ด้านขันติ คือ อดทน พากเพียรพัฒนา อย่าหวั่นไหว ต้องใช้เหตุผลในการตัดสินมากกว่าการใช้อารมณ์ แต่ผู้บริหารต้องเปิดใจรับฟังเหตุผลในข้อเสนอของแต่ละบุคคล (4) ด้านจาคะ คือ ความเสียสละ ความสุขส่วนตน เพื่อส่วนรวม คอยควบคุม กำกับ ติดตามให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ

Guangjiao Yu,อุเทน ลาพิงค์,พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมในการครองเรือนของชาวไทลื้อในเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมในการครองเรือนของชาวไทลื้อในเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน 2) เพื่อศึกษาประโยชน์ของการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมในการครองเรือนของชาวไทลื้อในเขตปกครองตนเอง

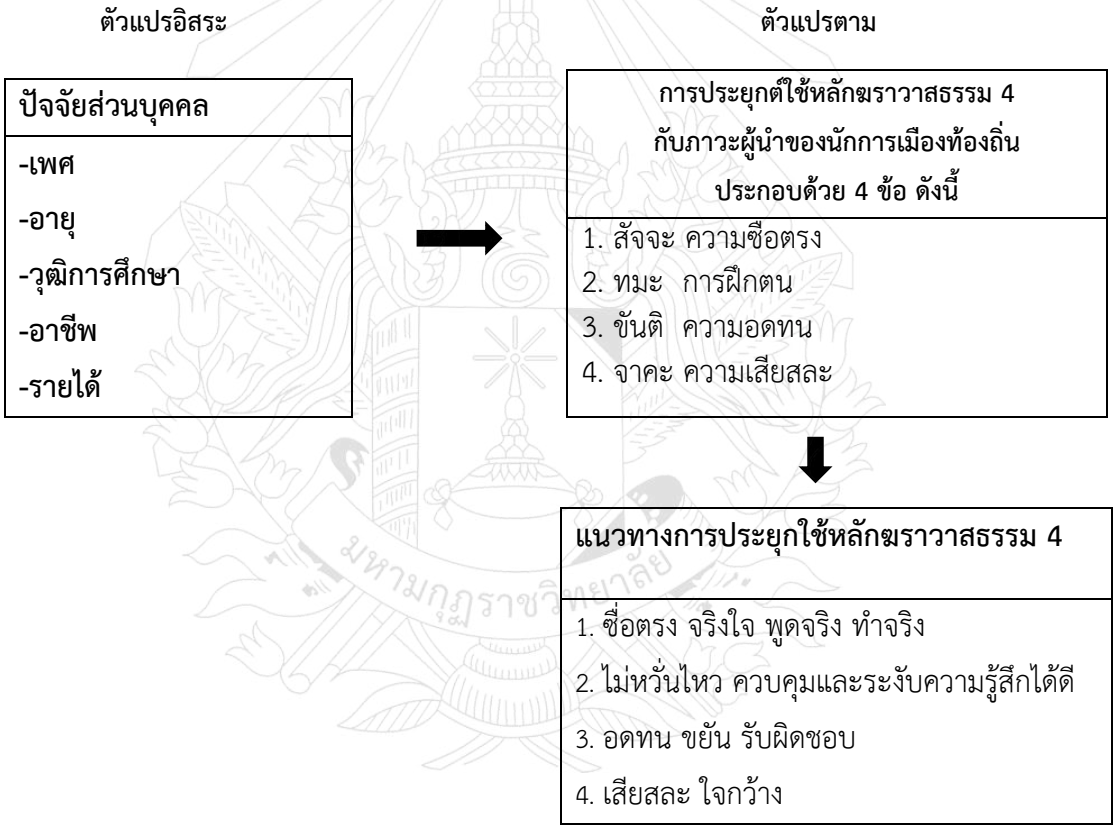
สิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมในการครองเรือนของชาวไทลื้อในเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยผู้วิจัยได้ออกแบบการศึกษาวิจัยจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบเจาะจงจากชาวไทลื้อในหมู่บ้านเจียงฮ้า สิบสองปันนา จำนวนทั้งหมด 73 คน ซึ่งบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกรอบของ สถานภาพ อายุ อาชีพ รายได้ รวมศึกษาตำรา เอกสารของทางราชการ แนวคิดของบุคคลต่าง ๆ และผลงานวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นการวิเคราะห์ออกมาในรูปเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ชาวไทลื้อในหมู่บ้านเจียงฮ้า ส่วนมากได้ครองเรือนตามหลักฆราวาสธรรม แต่มีบางส่วนในกลุ่มเป้าหมายผู้ที่หย่าร้างไม่ได้นำหลักฆราวาสธรรม 4 ไปประยุกต์ใช้ในการครองเรือน หรือบางคนนำเอาหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งไปประยุกต์ใช้ในการครองเรือน 2) ชาวไทลื้อในหมู่บ้านเจียงฮ้า ส่วนมากได้ประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมในการครองเรือน และได้ผลประโยชน์ต่อการครองเรือนอย่างชัดเจน และนำเอาผลประโยชน์ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ต่อในการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นแบบอย่างอันดีแก่บุตรหลาน 3) ชาวไทลื้อในหมู่บ้านเจียงฮ้า ส่วนมากได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการครองเรือนตามประสบการณ์ที่ตนได้พบเจออย่างเจาะจงซึ่ง เป็นข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับหลักฆราวาสธรรม และสามารถเอาไปเป็นแบบอย่างในชีวิตประจำวันได้ เพื่อที่จะทำให้ชีวิตการครองเรือนเกิดพัฒนาการที่ดี และสามารถเป็นแบบดีแก่คนข้าง ๆ เพื่อความสงบสุขของการอยู่ร่วมกันในสังคม

ประคอง มาโต,วัชรินทร์ ชาญศิลป์ และสุรพล สุยะพรหม (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนมีต่อนักการเมืองในจังหวัดอุทัยธาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนมีต่อนักการเมืองในจังหวัดอุทัยธานี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนมีต่อนักการเมืองในจังหวัดอุทัยธานี และ 3) เพื่อนำเสนอการแนวทางการส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนมีต่อนักการเมืองในจังหวัดอุทัยธานี รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 12 รูปหรือคน และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น .959 กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มแบบบังเอิญ จำนวน 400 คน จากประชากร จำนวน 329,942 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพทั่วไปความนิยมทางการเมือง โดยนักการเมืองเป็นผู้มีคุณสมบัติดังนี้คือ การทำประโยชน์ มีสถานะทางสังคม การอบรมให้ความรู้ประชาชน มีนิสัยที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์และมีความสัมพันธ์กับเครือข่าย 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมทางการเมือง จากปัจจัยความนิยมทางการเมืองทั้ง 7 ปัจจัย นำมาวิเคราะห์ทางสถิติ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับมีปัจจัยที่ส่งผล 5 ปัจจัย คือ การทำประโยชน์ (X_1) สถานะทางสังคม (x_2) ลักษณะนิสัย (x_3) ความสามารถพิเศษ (x_4) และประสบการณ์

ของนักการเมือง (x_5) เป็นปัจจัยที่เป็นตัวกำหนด ความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมือง y และ 3) การส่งเสริมความนิยมทางการเมือง โดยการประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 คือ นักการเมืองปฏิบัติตนเป็นผู้ให้ เป็นผู้ที่มีวาจาไพเราะ เป็นผู้สงเคราะห์ประชาชน และเป็นผู้ทำตนเสมอตนเสมอปลาย

2.6 สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรม โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา” การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยเสนอข้อมูลตามลำดับขั้นดังนี้

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

4.4 สรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจึงได้ใช้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

$\overline{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลโดยแบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 291 คนจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ รายละเอียดดังแสดงใน ตารางที่ 4.3.1

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละกลุ่มตัวอย่างของสถานะภาพส่วนบุคคล

สถานะภาพส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	136	46.7
	หญิง	155	53.3
	รวม	**291**	**100.0**
อายุ	ต่ำกว่า 30 ปี	64	22.0
	31 – 50 ปี	174	50.5
	51 ปีขึ้นไป	79	27.1
	รวม	**291**	**100.0**
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	44	15.1
	มัธยมศึกษา	88	30.2
	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	76	26.1
	ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	83	28.5
	รวม	**291**	**100.0**
อาชีพ	นักเรียน นิสิต นักศึกษา	45	15.5
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	67	23.0
	ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	67	23.0
	เกษตรกรรม	46	15.8
	อื่นๆ	66	22.7
	รวม	**291**	**100.0**

ตารางที่ 4.1 ต่อ

สถานะภาพส่วนบุคคล		จำนวน	ร้อนละ
รายได้	ต่ำกว่า 5,000	37	12.7
	5,000-10,000	99	34.0
	10,000-15,000	93	32.0
	15,000-20,000 ขึ้นไป	61	21.0
	รวม	**291**	**100.0**

จากตารางที่ 4.1 พบว่า

1. เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่าเป็นเพศชาย จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7 และเป็นเพศหญิง จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3

2. อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่าอายุ ต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 อายุ 31-50 ปี จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 50.5 และอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 27.1

3. ระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่าระดับการศึกษา ประถมศึกษา จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 15.1 มัธยมศึกษา จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 26.1 และปริญญาตรีหรือสูงกว่า จำนวน 83 คิดเป็นร้อยละ 28.5

4. อาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่าอาชีพ นักเรียน นิสิต นักศึกษา จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 67 คิดเป็นร้อยละ 23.0 เกษตรกรรม จำนวน 46 คิดเป็นร้อยละ 15.8 และอื่นๆ จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 22.7

5. รายได้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่ารายได้ ต่ำกว่า 5,000 จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 12.7 5,000-10,000 จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 34.0 10,000-15,000 จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 32.0 และ15,000-20,000 ขึ้นไป จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 21.0

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 4.2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยรวม

ฆราวาสธรรม 4	ระดับความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. สัจจะ ความซื่อตรง	3.87	0.50	มาก
2. ทมะ การฝึกตน	3.76	0.51	มาก
3. ขันติ ความอดทน	3.85	0.47	มาก
4. จาคะ ความเสียสละ	3.81	0.47	มาก
รวม	**3.82**	**0.43**	**มาก**

จากตาราง 4.2 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.82, S.D.= 0.43) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสุงสุดไปต่ำสุด พบว่า ด้านสัจจะ (ความซื่อตรง) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.87, S.D.= 0.50) รองลงมา คือ ด้านขันติ (ความอดทน) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.85, S.D.= 0.47) ส่วนด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านจาคะ (ความเสียสละ) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.81, S.D.= 0.47) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลังฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ด้านสัจจะ ความซื่อตรง

ด้านสัจจะ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.ผู้นำท้องถิ่นของท่านใช้หลักความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่	3.94	0.69	มาก
2.ผู้นำของท่านมีความจริงใจต่อการปฏิบัติหน้าที่	3.95	0.64	มาก
3.ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่	3.81	0.69	มาก
4.ผู้นำของท่านซื่อตรงในการปฏิบัติงาน	3.81	0.69	มาก
5.ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นเป็นคนพูดจริงทำจริง	3.83	0.72	มาก
รวม	**3.87**	**0.50**	**มาก**

จากตารางที่ 4.3 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ด้านสัจจะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.87, S.D.= 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้นำของท่านมีความจริงใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.95, S.D.= 0.64) รองลงมาคือผู้นำท้องถิ่นของท่านใช้หลักความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.94, S.D.= 0.69) ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นเป็นคนพูดจริงทำจริง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 3.83, S.D.= 0.72) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลังฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ด้านทมะ การฝึกตน

ด้านทมะ	ระดับความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1.ผู้นำท้องถิ่นของท่านประพฤติตัวเหมาะสม	3.86	0.67	มาก
2.ผู้นำของท่านไม่หวั่นไหวต่อคำพูดให้ร้าย	3.71	0.74	มาก
3.ผู้นำของท่านมีการควบคุมอารมณ์ได้ดี	3.75	0.73	มาก
4.ผู้นำของท่านสามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้ดี	3.77	0.68	มาก
5.ผู้นำของท่านมีสติในการปฏิบัติหน้าที่	3.73	0.76	มาก
รวม	**3.76**	**0.51**	**มาก**

จากตารางที่ 4.4 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ด้านทมะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.76, S.D.= 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นของท่านประพฤติตัวเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.86, S.D.= 0.67) รองลงมาคือผู้นำของท่านสามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้ดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.77, S.D.= 0.68) ผู้นำของท่านมีการควบคุมอารมณ์ได้ดี มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 3.75, S.D.= 0.73) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลังฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ด้านขันติ ความอดทน

ด้านขันติ	ระดับความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1.ผู้นำของท่านมีความอดทนต่อสภาพแวดล้อมการทำงานได้ดี	3.97	0.66	มาก
2.ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นมีความขยันหมั่นเพียรต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ	3.87	0.68	มาก
3.ผู้นำของท่านมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนเข้มแข็งได้	3.85	0.65	มาก
4.ผู้นำของท่านมีปฏิปทาแน่วแน่เพื่อทำงานตามนโยบายให้สำเร็จ	3.75	0.67	มาก
5.ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ได้ดี	3.80	0.69	มาก
รวม	**3.85**	**0.47**	**มาก**

จากตารางที่ 4.5 พบว่า การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ด้านขันติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.85, S.D.= 0.47)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้นำของท่านมีการรับฟังปัญหาของประชาชนได้ดี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.97, S.D.= 0.66) รองลงมาคือผู้นำของท่านใจกว้างต่อสาธารณชนได้ดี มีค่าเฉลี่ยมาก ($\bar{X}$ = 3.87, S.D.= 0.68) ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นช่วยเหลือผู้อื่นได้ดี มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 3.85, S.D.= 0.65) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลังฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ด้านจาคะ ความเสียสละ

ด้านจาคะ	ระดับความคิดเห็น		
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1.ผู้นำของท่านมีการรับฟังปัญหาของประชาชนได้ดี	3.90	0.61	มาก
2.ผู้นำของท่านใจกว้างต่อสาธารณชนได้ด	3.84	0.72	มาก
3.ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นช่วยเหลือผู้อื่นได้ดี	3.80	0.66	มาก
4.ผู้นำของท่านสามารถยับยั้งชั่งใจต่ออำนาจกิเลสได้ดี	3.73	0.72	มาก
5.ผู้นำของท่านรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนต่อเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	3.77	0.72	มาก
รวม	**3.81**	**0.47**	**มาก**

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ด้านจาคะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.81, S.D.= 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้นำของท่านมีการรับฟังปัญหาของประชาชนได้ดี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.90, S.D.= 0.61) รองลงมาคือผู้นำของท่านใจกว้างต่อสาธารณชนได้ดี มีค่าเฉลี่ยมาก ($\bar{X}$ = 3.84, S.D.= 0.72) ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นช่วยเหลือผู้อื่นได้ดี มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 3.80, S.D.= 0.66) ตามลำดับ

4.4 สรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 4.7 สรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

สรุปข้อเสนอแนะ	ความถี่
1.ด้านสัจจะ ต้องการมีความชัดเจนด้านการดำเนินงานตามนโยบาย และการกำหนดทิศทางขององค์กรให้ชัดเจน	26
2.ด้านทมะ ควรมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารงานให้มีความเจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ และควรมีการควบคุมอารมณ์ไม่อ่อนไหวต่อต่อคำพูด	15
3.ด้านขันติ ปฏิบัติตนโดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก มุ่งมั่นต่อจุดหมายปลายทางที่วางไว้ และควรทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร	11
4.ด้านจาคะ ควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้มากขึ้น และช่วยเหลือประชาชนให้ทั่วถึง	8

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ประชาชนในตำบลรำแดงที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและแนวทางการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ต้องการให้ผู้นำท้องถิ่นมีความชัดเจนด้านการดำเนินงานตามนโยบายและการกำหนดทิศทางขององค์กรให้ชัดเจน ความถี่จำนวน 26 คน รองลงมาคือ ควรมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารงานให้มีความเจริญก้าวหน้าอยู่เสมอและควรมีการควบคุมอารมณ์ไม่อ่อนไหวต่อต่อคำพูด ความถี่จำนวน 15 คน และความถี่น้อยที่สุด ปฏิบัติตนโดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก มุ่งมั่นต่อจุดหมายปลายทางที่วางไว้และควรทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร ความถี่จำนวน 11 คน ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยขอนำเสนอ วัตถุประสงค์ของการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ทั้ง ๗ หมู่บ้าน ประกอบไปด้วย หมู่ที่ 1 บ้านหนองโด, หมู่ที่ 2 บ้านขมวน, หมู่ที่ 3 บ้านรำแดง , หมู่ที่ 4 บ้านหนองโอย, หมู่ที่ 5 บ้านนอก, หมู่ที่ 6 บ้านรำแดง (หน้าแค), และหมู่ที่ 7 บ้านป่าขวาง มีจำนวนประชากรอาศัยทั้งหมด 2,747 คน แยกเป็นชาย 1,340 คนเป็นหญิง 1,407 คน หาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 291 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ “แบบสอบถาม” ที่ผู้วิจัยจะสร้างขึ้นมาตามกรอบแนวคิดที่ตั้งไว้ ซึ่งจะเป็นลักษณะคำถามแบบเลือกตอบตามมาตราส่วนและแบบปลายเปิด มีทั้งหมด 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ได้แก่ 1) ด้านสัจจะ 2) ด้านทมะ 3) ด้านขันติ 4) ด้านจาคะ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับ แนวทางส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยใช้ลักษณะคำถามแบบ

ปลายเปิด (Open – Ended) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาศให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนวคิดได้อย่างอิสระ จำนวนแบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลทั้งหมด 291 ชุด

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน ซึ่งสามารถสรุปอภิปลายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่าเป็นเพศหญิง จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7 อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่า ระหว่างอายุ 31-50 ปี จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 50.5 รองลงมาคือ อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 27.1 ระหว่างอายุที่ต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 ระดับการศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่าระดับการศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 รองลงมาปริญญาตรีหรือสูงกว่า จำนวน 83 คิดเป็นร้อยละ 28.5 ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 26.1 ระดับประถมศึกษา จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 15.1 กลุ่มอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่า อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0,ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 67 คิดเป็นร้อยละ 23.0 รองลงมาคืออาชีพที่ไม่ระบุ (อื่นๆ) จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 22.7 อาชีพเกษตรกรรม จำนวน 46 คิดเป็นร้อยละ 15.8 และอาชีพ นักเรียน นิสิต นักศึกษา จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 อัตรารายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่า รายได้ตั้งแต่5,000-10,000 จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 34.0 รองลงมา รายได้ 10,000-15,000 จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 32.0 รายได้ 15,000-20,000 ขึ้นไป จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 21.0 และรายได้ต่ำกว่า 5,000 จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 12.7

5.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยรวมทุกด้าน ดังนี้

การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุดพบว่าด้านสัจจะ (คือความซื่อตรง) มีค่าเฉลี่ยนอยู่ในระดับมากสุด รองลงมา คือ ด้านขันติ (ความอดทน) อยู่ในระดับมาก ตามด้วยด้านจาคะ (ความเสียสละ) อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำคือ ด้านทมะ (ความเสียสละ) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับมีรายละเอียดดังนี้

1. การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ด้านสัจจะ มีค่าแปลผลรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้นำของท่านมีความจริงใจต่อการปฏิบัติหน้าที่เพียงใด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ผู้นำท้องถิ่นของท่านใช้หลักความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่เพียงใด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลียต่ำสุด คือ ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นเป็นคนพูดจริงทำจริงเพียงใด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2. การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ด้านทมะ มีค่าแปลผลรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้นำท้องถิ่นของท่านประพฤติตัวเหมาะสมเพียงใด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือผู้นำของท่านสามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้ดีเพียงใด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลียต่ำสุด คือผู้นำของท่านมีการควบคุมอารมณ์ได้ดีเพียงใด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

3. การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ด้านขันติ มีค่าแปลผลรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้นำของท่านมีความอดทนต่อสภาพแวดล้อมการทำงานได้ดีเพียงใด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นมีความขยันหมั่นเพียรต่อหน้าที่ความรับผิดชอบเพียงใด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลียต่ำสุด คือ ผู้นำของท่านมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนเข้มแข็งได้เพียงใด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

4. การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ด้านจาคะ มีค่าแปลผลรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้นำของท่านมีการรับฟัง ปัญหาของประชาชนได้ดีเพียงใด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ผู้นำของท่านใจกว้างต่อสาธารณชนได้ดีเพียงใด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และข้อที่มีค่าเฉลียต่ำสุด คือ ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นช่วยเหลือผู้อื่นได้ดีเพียงใด ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

5.1.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการให้การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ดังนี้

1. ด้านสัจจะ ประชาชนในเขตตำบลรำแดงที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่ต้องการให้ผู้นำในตำบลรำแดงมีความจริงใจในการวางแผนการกำหนดทิศทางขององค์กรอย่างชัดเจนด้านการดำเนินงานตามนโยบายและการกำหนดทิศทางขององค์กรให้ชัดเจน

2. ด้านทมะ จำนวน ประชาชนในเขตตำบลรำแดงที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่ต้องการให้ผู้นำในตำบลรำแดงพัฒนาเปลี่ยนแปลงระบบด้านการบริหารงานต่างๆ เพื่อให้ก้าวหน้าอยู่เสมอและระงับอารมณ์ต่อคำพูดต่างๆ เพื่อก้าวข้ามความขัดแย้ง

3. ด้านขันติ ประชาชนในเขตตำบลรำแดงที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่ต้องการให้ผู้นำในตำบลรำแดงมุ่งมั่นต่อความยากลำบากและจุดหมายที่วางไว้ และควรทำงานด้วยความขยัน

4. จาคะ ประชาชนในเขตตำบลรำแดงที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่ต้องการให้ผู้นำในตำบลรำแดงรับฟังปัญหาต่างๆของประชาชนและเข้าช่วยเหลือประชาชนในด้านต่างๆที่ประชาชนต้องการความช่วยเหลือ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.2.1 การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ผู้นำมีการประยุกต์ใช้หลักธรรมบริหารองค์กรให้ก้าวหน้า ทำให้มีความรับผิดชอบ ความจริงใจต่อบุคคลากรประชาชร มีความซื่อสัตย์ อดทนต่ออุปสรรคต่างๆ มีสติปัญญาในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมาก เมื่อพิจารณารายด้านสามารถอภิปลายผลตามลำดับได้ ดังนี้

1) การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ด้านสัจจะ คือ จริงใจ ซื่อตรง โปร่งใส โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ผู้นำท้องถิ่นตำบลรำแดงมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ไม่เอนเอียงต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมหมาย รัตตัญญู), 2552 : 70) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาความพึงพอใจการปฏิบัติงานของข้าราชการและลูกจ้างในกรมชลประทานตามหลักฆราวาสธรรม 4” ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานตามหลักฆราวาสธรรม 4 ด้านสัจจะ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ต่อกัน ความจริงใจ พูดจริงทำจริง ความเชื่อถือและการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ

2) การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ด้านทมะ คือ ข่มใจฝึกนิสัย ไม่หวั่นไหว ปรับปรุงตนเอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ผู้นำท้องถิ่นมีการปรับปรุงตัวให้เหมาะสมกับบริบทรอบตัวอยู่เสมอ ทั้งด้านบริการงาน บุคลากร ประชาชน และไม่หวั่นไหวต่อคำพูดให้ร้าย รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเองอยู่ตลอด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระครูสังฆรักษ์อภิชาต สนฺติกโร (เดชชัย), 2555 : 68) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่กรุงเทพมหานคร พบว่า การบริหารงานและหลักฆราวาสธรรม 4 เรียกว่า หลักฆราวาสธรรม 4 ซึ่งสามารถนำมาบูรณาการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ข้อ ได้แก่ ทมะ คือ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ การข่มใจ การปรับตัวการอยู่ร่วมกันในสังคมหรืออยู่กับคนที่เราทำงานด้วยอย่างมีความสุข

3) การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ด้านขันติ คือ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ผู้นำมีความอดทนความขยัน มีความเพียรพัฒนา นำพาองค์กร บุคลากร ประชาชน สู่ชุมชนเข้มแข้ง ยั่งยืน ทำหน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถสุดกำลัง และยังส่งเสริมประชาชนให้มีความรับผิดชอบ ความเข้มแข็ง มีความหนักแน่น ไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรค ซึ่งผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระครูสังฆรักษ์แดนชัย อภิชโย,พระครูวิรัตธรรมโชติ,กันตภณ หนูทองแก้ว,2560) ได้วิจัยเรื่อง การใช้หลักฆราวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา พบว่า ด้านขันติโดยรวมมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก มีข้อเสนอแนะดังนี้ ประชาชนในเขตเทศบาล สทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ควรรักษาระดับมาตรฐานนี้ไว้ และส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนให้เห็นความสำคัญในการใช้หลักฆราวาสธรรม ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง โดยเราต้องมีความอดทน อดกลั้น ในการใช้ชีวิตของ

ตนเอง การเป็นคนมีความอดทน อดกลั้นในปัญหาหรืออุปสรรคที่ต้องเผชิญ ต้องมีอดทน มีสติที่ดีและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ รู้จักอดกลั้น อดทน แล้วจะสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติสุข รู้จักใช้ความอดทน เพราะเป็นหนทางการแก้ปัญหา เพื่อความเจริญของงานที่ตนทำ

4) การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ด้านจาคะ คือ ความเสียสละ ละกิเลส โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ผู้นำรู้จักละกิเลสความชั่วและการทุจริต และพร้อมที่จะรับฟังปัญหาต่างๆของประชาชน ช่วยเหลือแบ่งปัน และรู้จักเสียสละประโยชน์ตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พันตำรวจโท ณรงค์ธรรม บัวทอง, 2552 : 90) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาตำรวจนครบาลตามหลักฆราวาสธรรม 4 กรณีศึกษาสถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง เขตป้อมปราบศัตรูพ่ายกรุงเทพมหานคร ด้านจาคะ ตรงกับหลักคุณธรรมของตำรวจ คือ การรู้จักละวางความชั่วความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง ตรงกับอุดมคติของตำรวจในข้อความว่า “กรุณาปราณีต่อประชาชน ” และ“มุ่งบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อปวงชน” ตรงกับแนวแห่งการปฏิบัติของสถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง คือ จัดระดมกำลังกวาดล้างจับกุมออกตรวจพื้นที่นอกเหนือจากเวลางานในปกติการจัดให้ข้าราชการตำรวจและครอบครัว ร่วมทำบุญตักบาตรแก่พระสงฆ์เนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านสัจจะ คือ จริงใจ ซื่อตรง โปร่งใส ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ในข้อที่ว่า ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่เพียงใด, ผู้นำของท่านซื่อตรงในการปฏิบัติงานเพียงใด ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำ ดังนั้น ผู้นำควรมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย โดยการจัดระบบระเบียบการทำงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพ

2. ด้านทมะ คือ ข่มใจฝึกนิสัย ไม่หวั่นไหว ปรับปรุงตนเอง ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ในข้อที่ว่า ผู้นำของท่านไม่หวั่นไหวต่อคำพูดให้ร้ายเพียงใด ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำ ดังนั้น ผู้นำองค์กรควรฝึกตนเองระงับอารมณ์ต่อคำพูดต่างๆที่ให้ร้าย อย่างเอาคำพูดของคนที่ให้ร้ายมาทำให้การปฏิบัติหน้าที่ถดถอยลง และต้องมีสติอยู่เสมอ

3. ด้านขันติ คือ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ในข้อที่ว่า ผู้นำของท่านมีปฏิปทาแน่วแน่เพื่อทำงานตามนโยบายให้สำเร็จเพียงใด ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำ ดังนั้น ผู้นำควรประพฤติตัวให้เหมาะสมกับตำแหน่ง หน้าที่การงาน ความรับผิดชอบ และมีความมุ่งมั่นในงานที่ได้รับมอบหมาย

4. ด้านจาคะ คือ ความเสียสละ ละกิเลส ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ในข้อที่ว่า ผู้นำของท่านสามารถยับยั้งชั่งใจต่ออำนาจกิเลสได้ดีเพียงใด ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำ ดังนั้น ผู้นำควรละความโกรธ ความหลง ความเย่อหยิ่งถือตัว ความเห็นผิด ความลังเลสงสัย เพื่อการปฏิบัติงานปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างราบรื่น และควรเสียสละประโยชน์ส่วนตนต่อเพื่อประโยชน์ส่วนรวมให้มากขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การใช้หลักฆราวาสธรรมเพื่อความเป็นอยู่ของประชาชนในเขต...
3. การบริหารบุคลากรตามหลักฆราวาสธรรมของผู้นำการปกครองส่วนท้องถิ่น

บรรณานุกรม

1.ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก ๒๕๐๐.*

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช*วิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

1) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

กิตติมา ปรีดีดิลก. (2529). *ทฤษฎีบริหารองค์การ*, กรุงเทพมหานคร : ชนะการพิมพ์.

ดาบตำรวจวัฒนา *ภังคสังข์*. (2555). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค* วิทยานิพนธ์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ.(2546). *ทิศทางการปกครองท้องถิ่นไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ.* กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

นายปรัชญ์ งามสมภาค, (2563). อิทธิพลของหลักธรรมในการปกครอง ขององค์การรัฐวิสาหกิจที่ได้รับรางวัลรัฐวิสาหกิจยอดเยี่ยมและมีรายได้เป็นอันดับหนึ่งของประเทศ. หลักสูตรปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประเวศ วะสี. (2557). *พุทธธรรมกับสังคม.*กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.

ประยูร กาญจนดุล. (2540). *คำบรรยายกฎหมายปกครองเปรียบเทียบ.* กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

พระครูสังฆรักษ์อภิชาติ สนฺติกโร (เดชชัย). (2555). *การบริหารงานบุคคลตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาอภิสิทธิ์ อภิภทฺรเมธี(ไทยธานี),พระครูปลัดบุญช่วย โชติวโส และ ประจิตร มหาหิง. (2564). วารสารวิทยานิพนธ์เรื่อง.*การบริหารงานบุคคลตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหาร*

*โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น.*มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

พระพิน อนีโฆ (พลเสน). (2564). *การบูรณาการหลักสังคหวัตถุธรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารงานของ เทศบาลตำบลบ่านกร่าง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุร.* สารนิพนธรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสังฆรักษ์แดนชัย อภิชโย,พระครูวิรัตธรรมโชติ,กันตภณ หนูทองแก้ว. (2560). วิจัยเรื่อง *การใช้หลักฆราวาสธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครศรีธรรมราช.

พระใบฎีกาสุภัทร์ ปภสสโร (ภะคะวา). (2562) วิทยานิพนธ์เรื่อง.*การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความสำคัญ ของหลักฆราวาสธรรม ๔ ในการเสริมสร้างสันติสุขสู่ชุมชนตำบลหนองแสง อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), (2525). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ.*พิมพ์ครั้งที่ 11.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พันตำรวจโท ณรงค์ธรรม บัวทอง. (2552). *การพัฒนาตำรวจนครบาลตามหลักฆราวาสธรรม 4 : กรณีศึกษาสถานีตำรวจนครบาลนางเลิ้ง*. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติ์ขจร, ๒๕๕๒. *แนวคิด ยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท) ในยุคโลกาภิวัฒน์*, กรุงเทพมหานคร : ปัญญาชน,

มนตรี ธีรธรรมพิพัฒน์, (2540) “*จริยธรรมกับภาวะผู้นำ*” วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา

มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมหมาย รัตตัญญู. (2552). *ศึกษาความพึงพอใจการปฏิบัติงานของข้าราชการและลูกจ้างในกรมชลประทานตามหลักฆราวาสธรรม 4.* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.วิทยาลัยมหาจุฬา ลงกรณราชวิทยาลัย.

อรรรพ โยนิจ. (2549). *การใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อำเภอเมืองเชียงใหม่.บัณฑิตวิทยาลัย* มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

2) บทความวิชาการ

จรรยา จริยานุกูล. (2560). *บทความวิชาการเรื่อง.การบริหารงานบุคคลตามหลักฆราวาสธรรม ของ*

ผู้บริหารสถานศึกษา. Journal of Roi Kaensarn Academi ปีที่ ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม – มิถุนายน

ชุติพนธ์ วงษ์อมรวิทย์. (2563). เติมศักดิ์ ทองอินทร์, สุรพล สุยะพรหม.วารสาร มจร สังคมศาสตร์ ปริทรรศน์. บทความวิชาการเรื่อง *การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมือง ท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา*.ปีที่ 9 ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม

เทียนพชร พิมพ์ขุนเหล็ก. (2553). บทความวิชาการเรื่อง. *แนวคิด ธรรม 4 ประการ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพใน การปฏิบัติงานของหน่วยกู้ภัยมูลนิธิธรรมรัศมีมณีรัตน์ จังหวัดชลบุรี.*สห ศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี.ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 เดือนมิถุนายน-กันยายน.

พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2564). *บทความวิชากาสรเรื่อง.การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลนาอาน อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย*. Journal of RoiKaensarn Academiปีที่ 6 ฉบับที่ 11 ประจำเดือน พฤศจิกายน

3) วารสาร

นายวรวุฒิ พลเพชร, (2564). *สังคหวัตถุ 4 : ภาวะผู้นำทางการศึกษากับทีมงานทางการศึกษาไทย.* วารสาร นิตยสารเสียงธรรมจากมหายาน. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม

ประคอง มาโต,วัชรินทร์ ชาญศิลป์, และสุรพล สุยะพรหม. (2565). *วารสารวิจัยวิชาการ : การส่งเสริมความนิยมทางการเมืองของประชาชนมีต่อนักการเมืองในจังหวัดอุทัยธานี.*ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 ,มีนาคม-เมษายน.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเดโช), *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพระพุทธศาสนา.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.2551

พระชาญชัย ติสฺสว โสและคณะ. *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง.* วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์.2563

พระครูปลัดณัฐวัฒน์อธิปณฺโญ (อนุหนายนน์),สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย,พระมหาสมบัติ ธนปณฺโญ.*รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักฆราวาสธรรม 4 โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร.*วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ,ปีที่7 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม) 2563

รัตนะ ปัญญาภา. (2559). *หลักพุทธิปัญญาเพื่อการรู้เท่าทันความสุขในการขับเคลื่อนเป้าหมายชีวิต.* วารสาร ศึกษาศาสตร์ มมร.

รัศมี ภิบาลแทน, (2537). *"คุณลักษณะความเป็นผู้นำ",* วารสารรามคำแหง.

4) หนังสือ/สื่อพิมพ์

กิติ ตยัคคานนท์. (2530). *เทคนิคการสร้างภาวะผู้นำ,* กรุงเทพมหานคร : เชษฐการพิมพ์.

โกวิทย์ พวงงาม. (2554). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

ชูวงศ์ ฉายะบุตร, (2539) *การปกครองท้องถิ่นไทย*, กรุงเทพมหานคร: สมาคมนิสิตเก่ารัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

เถาวัลย์ นันทาภิวัฒน์, (2521). *หลักการจัดการ*, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิตย์ สัมมาพันธ์, (2546). *ภาวะผู้นำ*, กรุงเทพมหานคร : อินโนกราฟฟิกส์.

ประทาน คงฤทธิศึกษากร, (2526). *การปกครองท้องถิ่น*, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พีระพัฒนา.

พระญาณสุนทร, (2551). *ธรรมประยุกต์*, พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์บริษัทจรัลสนิท วงศ์จำกัด

พระธรรมปิฎก, (ป.อ. ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับบประมวลธรรม*, กรุงเทพมหานคร : โรง พิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546.

พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ,*พุทธศาสนากับการศึกษาตลอดชีพ.*หนังสือภาษาไทยเพื่อพิมพ์แจกเป็น ธรรมทานตามสะดวก.2560

มรุต วันทนากร. (2549). *การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงกับเทศบาลไทย: บทสรุปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในภาพรวม.* กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ก๊อปปี้.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ*, กรุงเทพมหานคร : ธนธัชการพิมพ์.

วิเชียร วิทยอุดม, (2548). *ภาวะผู้นำ*, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธีระฟิล์ม และไซเท็กซ์.

วิเชียร วิทยอุดม. (2550). *องค์การและการจัดการ.* กรุงเทพมหานคร : ธนะธัชการพิมพ์.

วุฒิสาร ตันไชย และ ธีรพรรณ ใจมั่น. (2547). *การบริหารงานส่วนท้องถิ่น : คดีการปกครอง.* สิ่งพิมพ์ สถาบันพระปกเกล้า.

สมพงษ์ เกษมสิน, (2526). *การบริหาร*, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สมคิด เลิศไพฑูรย์, (2549), *การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยศาลรัฐธรรมนูญ.* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,กรุงเทพมหสนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมัย จิตต์หมวด, (2547).*พฤติกรรมผู้นำ*, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุพานี สฤษฎ์วานิช,(2549).*พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่ : แนวคิดและทฤษฎี*, กรุงเทพมหานคร : โรง พิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สินสวัสดิ์, (2521), *สังคมกับการปกครอง*, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพร่วิทยา.

สุภาคย์ อินทองคง, (2550). *การใช้หลักพุทธธรรมนำการวิจัยและพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สุขภาพองค์รวม.* สงขลา : ศูนย์เรียนรู้ชุมชนภาคใต้ (ศรช.).

อุเทน ลาพิงค์,พระมหาวิเศษ ปญญาวชิโร.*การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมในการครองเรือนของชาวไทลื้อในเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา สาธารณรัฐประชาชนจีน.*วารสารปณิธาน ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565)

5) เอกสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์

พระมหาสุรศักดิ์ สุรเมธี (ชะมารัมย์). *ธรรมะสำหรับผู้ครองเรือน.* (ออนไลน์) แหล่งที่มา: www.blog.eduzones.com, (7 ส.ค. 2565).

2. ภาษาอังกฤษ

Barbara Kelleman. (ed), *Laaeadership as a Political Act, in Laaeadership Multidisciplinary Perspectives.* New Jersey: Prentice – Hall,1984.

Bernard M. Bass. *Stogdill's Handbook of Leadership.* New York: Free Press,1982.

Bernard. M.Bass : *The Management of People at Work. 4th* ed. New York : Macmillan Publishing Co., Inc., 1999.

Emory S. Bogardus, *Leaders and Leadership,* New York: Appleton-century - Croffs,1934.

Tannenbaum, Robert. *Leadership and Organization*. New York: McGraw- Hill Book Company Inc., 1961.

Krech, Davis, Crutchfield, Richard S. and Ballachey, *Egerton L. Individual in Society***.** New York: McGraw-Hill Book Company Inc., 1962.

Ralph M. Stogdill. *Personal Factor Associated with Leaderpship Survey of Literature in leadership***.** Marryland Penguin Books, 1967.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

1. รศ.ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์

วุฒิการศึกษา : Ph.D. (Sociology) Pune

ตำแหน่งปัจจุบัน : ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศีธรรมาโศกราช

: อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์

2. พระมหาเอกวิน ปิยวีโร, ดร.

วุฒิการศึกษา : ปร.ด (รัฐศาสตร์)

ตำแหน่งปัจจุบัน : ประธานหลักสูตรรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต และหลักสูตรรัฐศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

3. ดร.สมมาตร แก้วมณี

วุฒิการศึกษา : Dr.ie D.M. กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา

ตำแหน่งปัจจุบัน : นายกองค์การบริหารส่วนตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๙

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๔ **วันที่** ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร รศ.ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์

ด้วย พระอนุวัฒน์ พระธาตุ (สุวฒฺโน)นักศึกษาปริญญาโท นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม ๔ กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา (An Application of Kharavasadharmma Principle and Leadership of Local Politicians, Tambol Ram Daeng, Singhanakhon District, Songkhla Province)” โดยมี ดร. สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๙

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๔ **วันที่** ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร.

ด้วย พระอนุวัฒน์ พระธาตุ (สุวฒฺฑโน) นักศึกษาปริญญาโท นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักขราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา (An Application of Kharavasadharmma Principle and Leadership of Local Politicians, Tambol Ram Daeng, Singhanakhon District, Songkhla Province)” โดยมี ดร. สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตรวจแล้ว
๒๗/พ.ย./๖๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๔

๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร. สมมาตร แก้วมณี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลรำแดง

ด้วย พระอนุวัฒน์ พระธาตุ (สุวฒฺฑโน) นักศึกษาปริญญาโท นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม ๔ กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา (An Application of Kharavasadharmma Principle and Leadership of Local Politicians, Tambol Ram Daeng, Singhanakhon District, Songkhla Province)” โดยมี ดร.สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โครงสร้างของเครื่องมือที่นักศึกษาสร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป รายละเอียดดังเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสิริธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

ทราบแล้ว
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลรำแดง
๒๙ พ.ย. ๒๕๖๕

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๖๙๖

๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลรำแดง

ด้วย พระอนุวัฒน์ พระธาตุ (สุวฒฺฑโน) นักศึกษาปริญญาโท นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำสารนิพนธ์เรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา(An Application of Kharavasadharmma Principle and Leadership of Local Politicians, Tambol Ram Daeng, Singhanakhon District, Songkhla Province)" โดยมี ดร.สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระอนุวัฒน์ พระธาตุ (สุวฒฺฑโน) ได้เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ของท่าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำสารนิพนธ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูศรีธรรมาภิรัต, ผศ.ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ยินยอม
ดร.ศิริมาตร แก้วมณี
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลรำแดง
1 พฤศจิกายน 2565.

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

ภาคผนวก ง

หนังสือรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์

ที่ จว. ๒๔๗/๒๕๖๖

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

TITLE : AN APPLICATION OF KHARAVASADHARMMA PRINCIPLE AND LEADERSHIP OF LOCAL POLITICIANS, RAM DAENG SUB-DISTRICT, SINGHANAKHON DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

พระอนุวัฒน์ สุวฒฺฑโน (พระธาตุ)

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๖ วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๖ มติที่ ๓๕๘/๒๕๖๖ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าโครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดภยันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗

ออกให้ ณ วันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๖

ลงนาม

(พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตฺตโม, ผศ.ดร.)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม
การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น
ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

****

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นเพื่อทราบถึง การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลาท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ได้รับเลือกให้ตอบแบบสอบถาม กรุณาตอบตามความเป็นจริงและตอบให้ครบทุกข้อ คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์ในการวิจัยเพื่อนำผลไปใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาใน การการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 1). เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 2). เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ขอเจริญพร

พระอนุวัฒน์ สุวฒฺโน (พระธาตุ)
นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน
สหรับผู้วิจัย

1. เพศ

☐ 1.ชาย ☐ 2.หญิง ☐

2. อายุ

☐ 1. ต่ำกว่า 30 ปี ☐ 2. 31 – 50 ปี ☐
☐ 3. 51 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

☐ 1. ประถมศึกษา ☐ 2. มัธยมศึกษา ☐
☐ 3. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ☐ 4. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

4. อาชีพ

☐ 1. นักเรียน นิสิต นักศึกษา ☐ 2. รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ
☐ 3. ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย ☐ 4. เกษตรกรรม
☐ 5. อื่น ๆ .....

5. รายได้

☐ 1. ต่ ากว่า 5,000 บาท ☐ 2. 5,000 - 10,000 บาท
☐ 3. 10,000 - 15,000 บาท ☐ 4. 15,000 - 20,000 บาทขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน

การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น	ระดับการประยุกต์ใช้				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านสัจจะ คือ ความจริง ซื่อสัตย์ ซื่อตรง จริงใจ พูดจริง ทำจริง					
1. ผู้นำท้องถิ่นของท่านใช้หลักความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่เพียงใด					
2. ผู้นำของท่านมีความจริงใจต่อการปฏิบัติหน้าที่เพียงใด					
3. ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่เพียงใด					
4. ผู้นำของท่านซื่อตรงในการปฏิบัติงานเพียงใด					
5. ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นเป็นคนพูดจริงทำจริงเพียงใด					
ด้านทมะ คือ การข่มใจฝึกนิสัย ไม่หวั่นไหว รู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ข่มใจระงับความรู้สึก ฝึกหัดดัดนิสัยแก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนเอง					
6. ผู้นำท้องถิ่นของท่านประพฤติตัวเหมาะสมเพียงใด					
7. ผู้นำของท่านไม่หวั่นไหวต่อคำพูดให้ร้ายเพียงใด					
8. ผู้นำของท่านมีการควบคุมอารมณ์ได้ดีเพียงใด					
9. ผู้นำของท่านสามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้ดีเพียงใด					
10. ผู้นำของท่านมีสติในการปฏิบัติหน้าที่เพียงใด					

การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำ	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านขันติ คือ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทำหน้าที่การงานด้วย ความรับผิดชอบ มุ่งมั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย					
11. ผู้นำของท่านมีความอดทนต่อสภาพแวดล้อมการทำงานได้ดีเพียงใด					
12. ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นมีความขยันหมั่นเพียรต่อหน้าที่ความรับผิดชอบเพียงใด					
13. ผู้นำของท่านมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนเข้มแข็งได้เพียงใด					
14. ผู้นำของท่านมีปฏิปทาแน่วแน่เพื่อทำงานตามนโยบายให้สำเร็จเพียงใด					
15. ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ได้ดีเพียงใด					
ด้านจาคะ คือ ความเสียสละ ละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของคนอื่นพร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจ					
16. ผู้นำของท่านมีการรับฟัง ปัญหาของประชาชนได้ดีเพียงใด					
17. ผู้นำของท่านใจกว้างต่อสาธารณชนได้ดีเพียงใด					
18. ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นช่วยเหลือผู้อื่นได้ดีเพียงใด					
19. ผู้นำของท่านสามารถยับยั้งชั่งใจต่ออำนาจกิเลสได้ดีเพียงใด					
20. ผู้นำของท่านรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนต่อเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเพียงใด					

ตอนที่ 3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

โปรดเขียนปัญหาและแนวทางแก้ไขลงในช่องว่างที่เว้นไว้

1.ด้านสัจจะ (ความจริง ซื่อสัตย์ ซื่อตรง)

.....

.....

.....

.....

2.ด้านทมะ (การควบคุมจิตใจ ข่มใจ ไม่หวั่นไหว)

.....

.....

.....

.....

3.ด้านขันติ (ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง)

.....

.....

.....

.....

4.ด้านจาคะ (ความเสียสละ ใจกว้าง ไม่คับแคบเห็นแก่ตน ไม่เอาแต่ใจ)

.....

.....

.....

.....

มหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ฉ

ตารางแสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Context Validity) ของแบบสอบถาม

โดยใช้เทคนิค IOC (Index Of Item Congruence)

เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น

ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			รวม	ค่า	สรุปผล	ข้อเสนอแนะ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	(Σx)	IOC		
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล								
1	**เพศ** ☐ 1.ชาย ☐ 2.หญิง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
2	**อายุ** ☐ 1. ต่ำกว่า 30 ปี ☐ 2. 31 – 50 ปี ☐ 3. 51 ปีขึ้นไป	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
3	**ระดับการศึกษา** ☐ 1. ประถมศึกษา ☐ 2. มัธยมศึกษา ☐ 3. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ☐ 4. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
4	อาชีพ ☐ 1. นักเรียน นิสิต นักศึกษา ☐ 2. รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ ☐ 3. ธุรกิจส่วนตัว / ค้าขาย ☐ 4. เกษตรกรรม ☐ 5. อื่น ๆ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
5	รายได้ ☐ 1. ต่ำกว่า 5,000 บาท ☐ 2. 5,000 - 10,000 บาท ☐ 3. 10,000 - 15,000 บาท ☐ 4. 15,000 - 20,000 บาทขึ้นไป	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			รวม	ค่า	สรุปผล	ข้อเสนอแนะ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	(Σx)	IOC		
ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา								
ด้านสัจจะ คือ ความจริง ซื่อสัตย์ ซื่อตรง จริงใจ พูดจริง ทำจริง								
1	ผู้นำท้องถิ่นของท่านใช้หลักความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่เพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
2	ผู้นำของท่านมีความจริงใจต่อการปฏิบัติหน้าที่เพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
3	ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่เพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
4	ผู้นำของท่านซื่อตรงในการปฏิบัติงานเพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
5	ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นเป็นคนพูดจริงทำจริงเพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
ด้านทมะ คือ การข่มใจฝึกนิสัย ไม่หวั่นไหว รู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ข่มใจระงับความรู้สึก ฝึกหัดดัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนเอง								
6	ผู้นำท้องถิ่นของท่านประพฤติตัวเหมาะสมเพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
7	ผู้นำของท่านไม่หวั่นไหวต่อคำพูดให้ร้ายเพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
8	ผู้นำของท่านมีการควบคุมอารมณ์ได้ดีเพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
9	ผู้นำของท่านสามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้ดีเพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
10	ผู้นำของท่านมีสติในการปฏิบัติหน้าที่เพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
ด้านขันติ คือ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทำหน้าที่การงานด้วย ความรับผิดชอบ มุ่งมั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย								
11	ผู้นำของท่านมีความอดทนต่อสภาพแวดล้อมการทำงานได้ดีเพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
12	ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นมีความขยันหมั่นเพียรต่อหน้าที่ความรับผิดชอบเพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	

ข้อ	คำถาม	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			รวม	ค่า	สรุปผล	ข้อเสนอแนะ
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	(Σx)	IOC		
13	ผู้นำของท่านมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนเข้มแข็งได้เพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
14	ผู้นำท้องถิ่นของท่านใช้หลักความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่เพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
15	ผู้นำของท่านมีความจริงใจต่อการปฏิบัติหน้าที่เพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
ด้านจาคะ คือ ความเสียสละ ละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของคนอื่นพร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจ								
16	ผู้นำของท่านมีการรับฟัง ปัญหาของประชาชนได้ดีเพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
17	ผู้นำของท่านใจกว้างต่อสาธารณชนได้ดีเพียงใด	+1	0	+1	2	0.66	ใช้ได้	
18	ท่านเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นช่วยเหลือผู้อื่นได้ดีเพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
19	ผู้นำของท่านสามารถยับยั้งชั่งใจต่ออำนาจกิเลสได้ดีเพียงใด	+1	0	+1	2	0.66	ใช้ได้	
20	ผู้นำของท่านรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนต่อเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเพียงใด	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	

สรุป การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Context Validity) ของแบบสอบถาม
โดยใช้เทคนิค IOC (Index Of Item Congruence)
เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น
ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ข้อ	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			รวม	ค่า	สรุปผล	ข้อเสนอแนะ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	(Σx)	IOC		
ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล							
1	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
2	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
3	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
4	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
5	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา							
ด้านสัจจะ คือ ความจริง ซื่อสัตย์ ซื่อตรง จริงใจ พูดจริง ทำจริง							
1	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
2	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
3	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
4	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
5	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
ด้านทมะ คือ การข่มใจฝึกนิสัย ไม่หวั่นไหว รู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ข่มใจระงับความรู้สึก ฝึกหัดดัดนิสัยแก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนเอง							
6	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
7	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
8	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
9	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
10	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
ด้านขันติ คือ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทำหน้าที่การงานด้วย ความรับผิดชอบ มุ่งมั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย							
11	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
12	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
13	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
14	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
15	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	

ข้อ	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			รวม	ค่า	สรุปผล	ข้อเสนอแนะ
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	(∑x)	IOC		
ด้านจาคะ คือ ความเสียสละ ละกิเลส สละความสุขสบายแลผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้าง พร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของคนอื่นพร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจ							
16	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
17	+1	0	+1	3	0.66	ใช้ได้	
18	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
19	+1	0	+1	3	0.66	ใช้ได้	
20	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม
เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น
ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
แต่ละข้อมีค่าระหว่าง 0.66-1.00

ความคิดเห็น
.....
.....
.....

.....
(ดร.สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร)
ที่ปรึกษาหลัก

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ : พระอนุวัฒน์ สุวฑฺฒโน (พระธาตุ)

เกิด : วันศุกร์ ที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2539

ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดห้วยพุด 11 หมู่ที่ 2 ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 90330

การศึกษา : รัฐศาสตรบัณฑิต (ร.บ.) มหาวิยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2562

บรรพชา : วันที่ 6 เมษายน พ.ศ.2555

อุปสมบท : วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ.2559

สังกัด : วัดห้วยพุด 11 หมู่ที่ 2 ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 90330

ติดต่อ : โทร 0824309974

Email : anuwatpratad@gmail.com